

En rapport från Skatteekonomiska enheten på Finansdepartementet

Beräknings- konventioner 2008

ISBN 91-973175-6-X
ISSN 1650-0741

Förord

Konventionerna för redovisning och beräkning av budgeteffekter vid förändrade skatte- och avgiftsregler har under en följd av år utvecklats vid skatteekonomiska enheten i Finansdepartementet. De har sin bakgrund i arbetet med 1990–91 års skattereform. Det stora antalet regelförändringar i reformen aktualiserade behovet av en enhetlig metodik för beräkning och redovisning av budgeteffekter. Allt sedan dess har konventionerna successivt vidareutvecklats och preciserats.

Syftet med konventionerna är att åstadkomma en öppen och konsistent beräkning och redovisning av olika budgeteffekter. Eftersom resultatet av beräkningarna utgör en väsentlig del av det underlag som ligger bakom beslut om olika åtgärder är det av vikt att de metoder och antaganden som ligger till grund för beräkningarna redovisas offentligt. Därför ges i denna publikation, alltsedan 1997, en beskrivning av gällande konventioner. Rapporten publiceras varje år i nära anslutning till överlämnandet av budgetpropositionen.

Rapporten vänder sig till ett flertal olika intressenter. I första hand är den avsedd som en handbok för tjänstemän inom Regeringskansliet, riksdagen och utredningsväsendet. Andra intressenter kan exempelvis vara de politiska partiernas utredningskanslier, enskilda riksdagsledamöter, olika intresseorganisationer samt massmedia. Beskrivningen av skatte- och avgiftssystemet har gjorts med syfte att ge läsaren en inblick i gällande regler. Rapporten skall dock inte användas som referenskälla när det gäller skatte- och avgiftssystemets mer exakta juridiska innebörd.

Det skattestatistiska grundmaterialet, de olika räkneexemplen och nyckeltalen har uppdaterats så att de avser budgetåret 2008. Jämförelsenormen för de förändringar som exemplifieras i rapporten är de skatte- och avgiftsregler som gäller för 2008, under förutsättning att de förslag och bedömningar som lämnas i budgetpropositionen för 2008 antas av riksdagen. I bilaga A finns en sammanställning av aktuella skattebaser och skattesatser för 2008.

Beräkningskonventioner för 2008 har skrivits av handläggarna vid skatteekonomiska enheten i Finansdepartementet. Vi tar tacksamt emot synpunkter på rapporten. Dessa lämnas till ansvarig handläggare enligt förteckningen på kontaktpersoner. Slutredigeringen av Beräkningskonventioner för 2008 har utförts av Susanne Eriksson.

Stockholm den 24 september 2007

Bo Stoltz

/Peter Brose

Kontaktpersoner

Direkt skatt på arbete, socialavgifter och löneskatter	Iida Häkkinen Skans Kristian Örnehus	08 – 405 17 07 08 – 405 44 90
Skatt på kapital	Lena Sellgren	08 – 405 14 82
Företagsbeskattning	Anna Brink	08 – 405 46 27
Mervärdesskatt och punktskatter	Maria Bergendahl- Gerholm	08 – 405 15 17
Alkohol- och tobaks- skatt	Raisa Svensson	08 – 405 29 67
Energirelaterade skatter	Mats-Olof Hansson	08 – 405 29 77
Miljö- och fordons- relaterade skatter	Mats-Olof Hansson	08 – 405 29 77
Finansdepartementet, växel		08 – 405 10 00

Innehåll

1	Principer bakom beräkningskonventionerna.....	13
1.1	Offentlig sektor och dess olika delar.....	13
1.2	Centrala ekonomiska utgångspunkter.....	14
1.3	Brutto- och nettoeffekter.....	16
1.4	Tillfällig och varaktig effekt på budgetsaldot.....	17
1.5	Val av diskonteringsränta	18
1.6	Att använda och tolka beräkningskonventionerna	20
2	Fundament vid beräkning av indirekta effekter av ändrade skatteregler .	23
2.1	Övervärlring.....	23
2.2	Antaganden om prisövervärlring vid förändrade punktskatter och mervärdesskatt	26
2.3	KPI-effekten: offentligfinansiella effekter av en höjd prisnivå.....	27
2.4	Allmänt om olika mått på skatteuttag.....	33
2.5	Genomsnittliga marginalskattesatser för 2008.....	35
3	Direkt skatt på arbete.....	37
3.1	Fysiska personers inkomstskatt.....	38
3.2	Skattereduktion för arbetsinkomster – jobbskatteavdrag	42
3.3	Den allmänna pensionsavgiften	44
3.4	Avdrag för resor mellan bostad och arbete	46
4	Skatt på kapital.....	49
4.1	Beskattning av kapitalinkomst	49
4.2	Inkomster från fåmansföretag	53
4.3	Investeringsfonder och investmentföretag	54
4.4	Avkastningsskatt.....	55
4.5	Fastighetsskatt	61
5	Företagsbeskattning	67
5.1	Kort beskrivning av databasen FRIDA (FöretagsRegister och IndividDAtabasen)	67
5.2	Allmänna principer	68
5.3	Aktiebolag.....	68
5.4	Fåmansföretag.....	73
5.5	Ekonomisk förening.....	74
5.6	Bostadsrättsförening och andra privatbostadsföretag.....	75
5.7	Enskild näringsverksamhet	77
5.8	Handelsbolag och kommanditbolag.....	80
5.9	EEIG, europabolag och europeiska kooperativa föreningar	83

5.10	Enkelt bolag och partrederi.....	84
5.11	Koncerner.....	85
5.12	Investmentföretag och investeringsfonder	85
5.13	Internationell företagsbeskattning	86
6	Socialavgifter och löneskatter	89
6.1	Arbetsgivaravgifter	90
6.2	Egenavgifter	96
6.3	Särskild löneskatt	98
7	Mervärdesskatt.....	103
8	Punktskatter.....	113
8.1	Alkoholskatt	114
8.2	Tobaksskatt	119
8.3	Energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatter	122
Bilaga A	Översikt över skattebaser och skattesatser för inkomståret 2008	133

Tabeller

Tabell 1.1 Mall för redovisning av periodiserade offentligfinansiella effekter av regeländringar	22
Tabell 2.1 Övervältringsantaganden vid en sänkning av arbetsgivaravgifterna ..	26
Tabell 2.2 KPI-effekter av en ökning av konsumentpriserna med en procent ¹ ..	29
Tabell 2.3 Vägda genomsnittliga marginalskatter för olika inkomstslag	36
Tabell 3.1 Skiktgränser (beskattningsbar inkomst) och brytpunkter (taxerad inkomst) Kronor	39
Tabell 3.2 Grundavdragets konstruktion	40
Tabell 3.3 Grundavdraget uttryckt i kronor	41
Tabell 3.4 Skatteunderlag för och intäkter från skatt på förvärvsinkomster för fysiska personer inkomståren 2004 till 2008.....	41
Tabell 4.1 Intäkter från kapitalinkomstskatten och dess sammansättning.....	52
Tabell 4.2 Investmentföretags och investeringsfonders ingående innehav av aktier.....	55
Tabell 4.3 Underlag för avkastningsskatt och skatteintäkter	56
Tabell 4.4 Övervältring på löner, vinster och priser som andel av bruttoeffekten, ΔT_B , vid en ändring av avkastningsskatten.....	57
Tabell 4.5 Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – privat pensionssparande	59
Tabell 4.6 Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – tjänstepensioner	60
Tabell 4.7 Skattesatser och skattebaser för fastighetsskatten.....	64
Tabell 5.1 Inkomst av näringsverksamhet och betald skatt för aktiebolag 2002–2005	72
Tabell 5.2 Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från ekonomiska föreningar (exkl. bostadsrättsföreningar) 2002 till 2005	75
Tabell 5.3 Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från bostadsrättsföreningar och andra privatbostadsföretag 2002 till 2005.....	76
Tabell 5.4 Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet 2002 till 2005	79
Tabell 5.5 Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet i handelsbolag för 2002 och 2005	82
Tabell 6.1 Avgiftsnivåer för socialavgifter och allmän löneavgift 2008.....	89
Tabell 6.2 Avgiftssats, avgiftsunderlag och intäkter från arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift.....	91
Tabell 6.3 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Ingen övervältring.....	94
Tabell 6.4 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Övervältring enligt profil.....	95

Tabell 6.5 Avgiftssats, avgiftsunderlag och inkomster från egenavgifter inklusive allmän löneavgift.....	97
Tabell 6.6 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter	98
Tabell 6.7 Skattesats och skattebaser, särskild löneskatt fördelade på juridiska och fysiska personer.....	99
Tabell 6.8 Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer.....	101
Tabell 6.9 Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – fysiska personer.....	102
Tabell 7.1 Baser för mervärdesskatt 2004 till 2008 ¹⁾	105
Tabell 7.2 Periodiserad redovisning av en höjning av mervärdesskatt på livsmedel med en procentenhet	109
Tabell 7.3 Periodiserad redovisning av mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område	111

Exempel

Exempel 4.1 Avkastningsskatten på pensionssparandet höjs med en procentenhet.....	58
Exempel 5.1 En sänkning av bolagsskattesatsen med tre procentenheter.....	73
Exempel 5.2 En sänkning av expansionsfondsskatten med tre procentenheter.	80
Exempel 6.1 En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter	92
Exempel 6.2 En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter.....	97
Exempel 6.3 En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer	100
Exempel 6.4 En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – fysiska personer	100
Exempel 7.1 Höjning av mervärdesskatten på livsmedel med en procentenhet	108
Exempel 7.2 Mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område.....	110
Exempel 8.1 Höjd skatt på öl, från 1,47 kronor till 1,66 kronor per volymprocent alkohol och liter.	118
Exempel 8.2 Energiskatten på bensin höjs med en krona per liter.....	130

1 Principer bakom beräkningskonventionerna

I denna rapport beskrivs ett antal konventioner för beräkning och redovisning av budgeteffekter vid förändrade skatteregler. Rapporten innehåller också kortfattade beskrivningar av de mest centrala delarna i regelverken för olika skatter samt uppgifter om skattebasernas storlek¹. För tjänstemän inom Regeringskansliet kan rapporten betraktas som en handbok för hur olika typer av offentligfinansiella effekter av ändrade skatteregler ska beräknas och hur beräkningarna redovisas. Syftet med rapporten är att skapa förutsättningar för konsistenta och konsekventa beräkningar över tiden.

De konventioner som redovisas här gäller i första hand beräkningar av offentligfinansiella effekter av generella regelförändringar. Detta har bl.a. betydelse för de specifika antaganden som görs avseende de beteendeffekter som en regeländring kan tänkas ge upphov till. Vid beräkningar av budgeteffekter av selektiva åtgärder av olika slag kan det emellertid i vissa fall vara motiverat att utgå från andra antaganden än de som redovisas här. Då kompletterande antagande görs är det särskilt viktigt att man i redovisningen av beräkningarna redogör för de antaganden som tillämpas.

I det första kapitlet redogörs för de centrala utgångspunkter och redovisningsbegrepp som utgör stommen i beräkningskonventionerna. I kapitel 2 redogörs för antaganden om hur övervältring av arbetsgivaravgifter på lönesumman sker, olika mått på skatteuttag och den så kallade KPI-effekten, som ska beaktas vid regeländringar som påverkar den allmänna prisnivån. Där redovisas också på vilket sätt övergången från prisindexering till inkomstindexering påverkar våra kalkyler samt även de marginalskatter för 2008 som ska användas vid olika budgetberäkningar. I de därpå följande kapitlen redovisas hur konventionerna tillämpas på enskilda skatter och avgifter. Genom dessa redovisningar konkretiseras sambanden mellan olika begrepp.

1.1 Offentlig sektor och dess olika delar

Enligt nationalräkenskaperna delas den offentliga sektorn in i tre sektorer: stat, kommun och socialförsäkringssektorn (för tilläggspension, inkomstpension och premiepension). I allmänekonomiskt avseende - exempelvis vad gäller effekter på samhällsekonomisk balans och resursfördelning mellan den offentliga och

¹ För mer detaljerade statistiska uppgifter avseende de totala skatteintäkternas storlek och fördelning, se Skatteverkets Skattestatistiska årsbok *Skatter i Sverige*.

den privata sektorn - är den samlade effekten för de tre delsektorerna inom offentlig sektor, den *konsoliderade offentliga sektorn*, av störst betydelse. Men effekterna på de olika delarna av den offentliga sektorn är också av intresse. Effekterna för *staten* har ett intresse för riksdagen och vid bedömningen av statens lånebehov. Redovisningen av budgeteffekten för *kommunsektorn* är av vikt för relationen mellan stat och kommun och ger bl.a. underlag för beslut om eventuell reglering mellan dessa. *Socialförsäkringssektorn* är av betydelse främst av finansiella skäl, dvs. i hur stor utsträckning den ska finansieras vid sidan av statsbudgeten. Genom olika regleringar är det i princip alltid möjligt att göra överföringar mellan olika sektorer. Sådana överföringar påverkar dock inte den konsoliderade offentliga sektorns saldo.

Även om en aktuell regelförändring i ett första steg endast berör en sektor kan de andra påverkas genom indirekta effekter. Exempelvis ger en förändring i mervärdesskatt, som är en statlig skatt, även upphov till indirekta effekter på statsbudgetens intäktsida via förändringar av prisbasbeloppet, som påverkar bl.a. skatteskalor, statliga transfereringar och vissa punktskatter. Kommunsektorn påverkas via ändrade avdrag för mervärdesskatt på skattepliktig verksamhet och socialförsäkringssektorn påverkas genom att vissa socialförsäkringsutgifter är knutna till basbelopp som i sin tur styrs av förändringar i konsumentprisindex.²

1.2 Centrala ekonomiska utgångspunkter

Vid beräkningar av de offentligfinansiella effekterna av förändrade skatteregler är en central utgångspunkt i konventionerna att ekonomin befinner sig i ett allmänt jämviktsläge. Resurserna i ekonomin antas vara fullt utnyttjade. Vidare utgår vi från att varje åtgärd motsvaras av andra åtgärder på budgetens utgifts- eller intäktsida som uppväger den aktuella åtgärdens effekt på den aggregerade efterfrågan i ekonomin. Utgångspunkten för en analys är således att efterfrågade och erbjudna kvantiteter i analysen inte påverkas av förändrade skatteförhållanden. Vidare innebär det att effekter på det totala sparandet och aktivitetsnivån i ekonomin inte beaktas i beräkningarna. De offentligfinansiella effekterna beräknas separat för varje enskild åtgärd, dvs. partiella analyser. Eventuella förändringar på aggregerad efterfrågan och aktivitetsnivån i ekonomin uppmärksammas i makroekonomiska analyser och prognoser på Finansdepartementets ekonomiska avdelning, där en totalbedömning görs av den aktuella skattepolitikens inverkan på ekonomin.

Vid beräkningen av de offentligfinansiella effekterna av en skatteförändring måste hänsyn även tas till regelförändringens effekter på andra skattebaser än de som direkt berörs av en skatteförändring. Det kan nämligen finnas en avvikelse

² Då vi enbart refererar till pensionssystemet inom socialförsäkringssektorn, kommer vi härnäst benämna denna ålderspensionssystemet.

mellan skattesubjektet, dvs. den som är skattskyldig och har att betala skatten, och skatteobjektet, dvs. den som faktiskt bär kostnaden för skatten. Priskänsligheten i utbud och efterfrågan avgör i vilken utsträckning skattesubjektet via pris- och lönejusteringar kan vältra över skatten på skatteobjektet. Direkta skatter (statlig och kommunal inkomstskatt, kapitalinkomstskatt, allmän pensionsavgift m.fl.) brukar definieras som skatter som "stannar" hos skattesubjektet, medan indirekta skatter (arbetsgivaravgifter, mervärdesskatt, punktskatt m.fl.) är skatter som kan övervältras. Hur olika skatter övervältras är dock i grunden empiriska frågor som handlar om priskänsligheten på olika marknader. Därför finns det ett visst mått av godtycke i denna typ av gränsdragning mellan direkta och indirekta skatter. I kapitel 2 återkommer vi till de ställningstaganden som görs i beräkningskonventionerna avseende övervältningssystemer.

Den svenska ekonomins öppenhet gentemot omvärlden innebär att varor och tjänster kan röra sig över gränserna. Det gäller även kapitalet. Följaktligen antas räntan och det avkastningskrav som gäller för investeringar i Sverige bestämmas på den internationella kapitalmarknaden. Även för varor och tjänster antas de reala producentpriserna (pris före mervärdesskatt och eventuella punktskatter) vara givna utifrån. Förändringar i de nominella producentpriserna är dock möjliga i och med att Sverige har rörlig växelkurs³. Beträffande varor och tjänster som är föremål för internationell handel motiverar den svenska ekonomins öppenhet och storlek antagandet att producentpriserna är givna utifrån. På andra områden är det snarare bristen på mer detaljerad empirisk kunskap om hur skatter övervältras som motiverar det förenklande antagandet om givna reala producentpriser. Den praktiska innebörden av detta antagande är att beräkningarna av de offentligfinansiella effekterna utgår från att förändringar i mervärdesskatten och i punktskatter på varor och tjänster som används för slutlig konsumtion övervältras helt och hållet på konsumentpriserna.

På producentsidan innebär givna insatspriser och fria kapitalrörelser att förändrade företagsskatter och skatter och avgifter på övriga produktionsfaktorer, exempelvis arbete och energi, på lång sikt inte bärs av företagskapitalet. Direkta skatter på produktionsfaktorn arbete antas på lång sikt bäras av arbetskraften genom sänkta nominella löner. Det gäller även skatter på övriga insatsfaktorer som används i produktionen av varor och tjänster som är föremål för internationell handel. Skatter på övriga insatsfaktorer fungerar därmed som "implicita" skatter på arbete. Anpassningstiderna kan vara långa. För effekter på medellång sikt, såsom det treårsperspektiv som redovisningen av budgeteffekter i allmänhet avser, blir det därför nödvändigt att precisera hur snabbt anpassningen sker och på vilket sätt, t.ex. vilka andra skattebaser som påverkas. I kapitel 2.1 redogörs för de övervältningssystemen som används vid beräkningar avseende ändrade arbetsgivaravgifter. I huvudsak innebär antagandena att avgiftsförändringar initialt övervältras med 50 procent på lönesumman och resterande

³ En fast växelkurs skulle däremot innebära att de nominella producentpriserna är givna.

50 procent fördelas lika mellan vinster och nettointäkter. På lång sikt övervältras dock avgiftsförändringen i sin helhet på lönesumman.

Oavsett om en skatteförändring bärs av skattesubjektet eller om övervältring antas förekomma bortser vi generellt sett i beräkningar av en åtgärds offentligfinansiella effekter från eventuella beteendeeffekter av förändringen i fråga. Det främsta skälet till att vi inte beaktar beteendeeffekter är den osäkerhet som råder på många områden om hur omfattande dessa effekter är. Konsekvensen är att vi tenderar att något överskatta de offentligfinansiella effekterna av olika regeländringar. I den mån beteendeeffekterna motsvaras av substitution mellan varor och tjänster som är beskattade torde dock denna överskattning vara begränsad. Ett undantag finns dock. Det gäller effekterna av förändringar i punktskatterna på alkohol och tobak där vi räknar med att övervältringen av skatten på konsumentpriserna påverkar efterfrågan/konsumtionen. Skälet till detta är att substitutionen i betydande grad sker mot privatinförsel. I beräkningarna av förändrade punktskatter på alkohol och tobak tar vi således hänsyn till de effekter ökad eller minskad införsel ger upphov till. Dock antar vi att i övrigt påverkas inte den generella efterfrågan/konsumtionen. Det bör vidare sägas att även om beteendeeffekter generellt sett inte beaktas budgetberäkningarna så uppmärksammas de i den allmänna ekonomiska konsekvensanalys som genomförs som en del av beredningen av olika skatteåtgärder. Vissa bedömningar av beteendeeffekterna av ändrade skatteregler görs även inom ramen för de prognoser avseende skatteintäkternas utveckling som tas fram inom Finansdepartementet.

Det bör avslutningsvis påpekas att det i enstaka fall, beroende på frågeställning och tillgänglig information, kan finnas skäl att göra avsteg från konventionerna om hur skatte- och avgiftsförändringar ska analyseras.

1.3 Brutto- och nettoeffekter

Redovisningen av de offentligfinansiella effekterna av en viss åtgärd tar sin utgångspunkt i åtgärdens direkta effekt på intäkterna från skatten ifråga. Den direkta effekten beräknas med utgångspunkt från en fast real ekonomi. Denna effekt betecknar vi som åtgärdens *bruttoeffekt*. Utöver den direkta effekten på intäkterna från skatten ifråga kan en regeländring ge upphov till indirekta effekter av olika slag. En indirekt effekt är att den skattebas som utgör underlag för en viss skatt eller avgift kan förändras genom den tänkta åtgärden. Denna situation uppstår t.ex. då en förändring av arbetsgivaravgiften antas övervältras på lönesumman som ju utgör underlag för beräkning av arbetsgivaravgiften. En annan indirekt effekt är att inkomsttransfereringar ändras när den allmänna prisnivån påverkas (KPI-effekten). Då t.ex. olika punktskatter förändras påverkar de den allmänna prisnivån. Detta genererar förändringar av bostadsbidrag, socialbidrag m.m., vilket påverkar den statsfinansiella situationen. En tredje indirekt effekt är då andra skattebaser påverkas och därmed förändrar

skatteintäkterna. En sänkning av arbetsgivaravgifterna ger kortsiktigt upphov till ökande vinster för företagen och därmed ökade skatteintäkter från bolagskatten. Indirekta effekter kan även uppstå som en följd av reglerna i skatte- och finansieringssystemen. Det gäller t.ex. vid en förändring i den allmänna pensionsavgiften som sedan 2006 är fullt ut kompenserad genom avdrag mot inkomstskatten.

När dessa indirekta effekter tas med i beräkningen erhålls åtgärdens *nettoeffekt*. Att enbart redovisa bruttoeffekten kan således innebära en felbedömning av åtgärdens inverkan på de offentliga finanserna. Åtgärdens nettoeffekt speglar mer korrekt hur de offentliga finanserna förändras. Beräkningen av de indirekta effekterna utgår dels från olika övervältringsantaganden, dels från olika nyckeltal. Nyckeltalen uppdateras regelbundet och bygger dels på aggregerade data, dels på beräkningar baserade på mikrodata (se kapitel 2).

1.4 Tillfällig och varaktig effekt på budgetsaldot

Såväl övervältring av skatter och avgifter på andra skattebaser som beteendeförändringar i allmänhet sker med viss tidsfördröjning. Därför skiljer vi i beräkningarna mellan en tillfällig nettoeffekt och en varaktig eller bestående nettoeffekt. De tillfälliga nettoeffekterna visar den kortsiktiga effekten på budgetsaldot som en viss åtgärd ger upphov till respektive år medan den varaktiga nettoeffekten ger ett mått på den bestående förändringen på det offentligfinansiella saldodot.

Den tillfälliga nettoeffekten ett visst år motsvaras av summan av bruttoeffekten och de indirekta effekter som åtgärden ger upphov till respektive år under anpassningen till ny jämvikt. Den varaktiga nettoeffekten består av två komponenter. Den ena utgörs av den varaktiga saldoeffekten av de temporära saldoförändringarna. Generellt gäller att temporära skatteförändringar antas resultera i förändringar i den offentliga upplåningen. Detta ger upphov till en varaktig ränteeffekt. Denna ränteeffekt motsvaras av summan av de nuvärdesberäknade kassamässiga saldoförändringarna multiplicerat med den reala diskonteringsräntan. Således blir den varaktiga effekten, vid en tidsbegränsad åtgärd, mindre än ikraftträdandeårets helårseffekt. Den andra komponenten består av den permanenta helårseffekten på budgetsaldot såsom den uppkommer efter det att anpassning till ny jämvikt har skett. Den varaktiga nettoeffekten kan därför beskrivas med följande uttryck:

$$\text{Varaktig nettoeffekt} = i \left(\sum_{t=0}^T \left(\frac{S_t}{(1+i)^t} \right) + \sum_{t=T+1}^{\infty} \left(\frac{S_t}{(1+i)^t} \right) \right),$$

där S_t representerar nettoeffekten av åtgärden år t , T är anpassningsperiodens längd och i den nominella diskonteringsräntan som antas sammanfalla med statslåneräntan. Om anpassningsperioden är relativt kort kan den varaktiga nettoeffekten approximeras av följande uttryck:

$$\text{Varaktig nettoeffekt} = i \left(\sum_{t=0}^T \left(\frac{S_t}{(1+i)^t} \right) \right) + \frac{S_{T+1}}{(1+i)^{T+1}},$$

där S_t representerar den permanenta helårseffekten. Eftersom kunskapen om hur anpassningen går till, och hur lång tid den tar, är svag approximeras den varaktiga nettoeffekten av en permanent regelförändring till S_{T+1} .

Åtgärder som introduceras successivt kan i beräkningshänseende betraktas som en kombination av tidsbegränsade och permanenta åtgärder. Även i dessa fall utgörs den varaktiga effekten av räntan på summan av de nuvärdesberäknade framtida saldiförändringarna. Någon bortre tidsgräns finns dock inte. I de situationer där åtgärden introduceras fullt ut från första året – vilket exempelvis gäller för en vanlig permanent åtgärd – utgörs den varaktiga effekten av helårseffekten i periodiserade nettotermer ikraftträdandeåret. Allmänt gäller nämligen att förstaårseffekten motsvaras av det sammanlagda värdet av en nuvärdesberäknad evig konstant betalningsström multiplicerad med realräntan.

Översättningen av tillfälliga saldiförändringar till en permanent budgeteffekt görs framförallt för att effekterna av tillfälliga åtgärder på ett rättvisande sätt ska kunna jämföras med effekterna av permanenta åtgärder. Exempelvis kan inte en tidsbegränsad inkomstförstärkning, mätt som en vanlig årseffekt, av en viss storlek användas för att finansiera permanenta utgiftsökningar av samma storlek.

1.5 Val av diskonteringsränta

Vid nuvärdesberäkningar måste en diskonteringsränta fastställas. I beräkningskonventionerna för 2008 används de räntor som redovisas i budgetpropositionen 2008. Dessa räntor är uppskattade årsgenomsnitt. I samband med vårpropositionen gör finansdepartementets ekonomiska avdelning nya ränteprognoser. Om prognosen har reviderats väsentligt jämfört med budgetpropositionen används därefter istället de räntor som redovisas i vårpropositionen. Våra konventioner är följande:

1. Om nuvärdesberäkningen ska beakta effekterna av en *temporär* förändring – i vilket fall diskonteringen endast kommer att omfatta ett fåtal år – ska den inflationsjusterade dagsnoterade räntan på femåriga statsobligationer an-

vändas som diskonteringsränta. Den prognoserade femåriga räntan för 2008 är 4,89 procent.

2. Om nuvärdesberäkningen ska beakta effekterna av en *permanent* åtgärd – i vilket fall diskonteringen avser en mycket lång (egentligen evig) tidsperiod – ska den inflationsjusterade dagsnoterade räntan på tioåriga statsobligationer användas som diskonteringsränta. Den prognoserade tioåriga räntan för 2008 är 5,00 procent.
3. Om betalningsströmmarna (de årliga effekterna) är uttryckta i ikraftträdandeårets volym, ska en real diskonteringsränta användas. Om betalningsströmmarna är uttryckta i löpande priser, ska en nominell diskonteringsränta användas. I praktiken spelar det emellertid ingen roll vilket av dessa två förfaranden som används (se nedan).
4. Den inflationsjusterade räntan, dvs. realräntan, fås genom att korrigera den nominella räntan med en förväntad inflation på 2 procent vilket är liktydigt med Riksbankens inflationsmål. Att använda Riksbankens inflationsmål istället för en prognostiserad inflation vid beräkningen av realräntan kan motiveras med följande argument. Om den faktiska inflationen tenderar att ligga över eller under inflationsmålet på 2 procent förväntas Riksbanken föra en sådan penningpolitik att den faktiska inflationen åtminstone i genomsnitt över tiden överensstämmer med inflationsmålet. Relationen mellan realräntan och den nominella räntan är:

$$(1) \quad r = \frac{1+i}{1+p} - 1 = \frac{i-p}{1+p} \Leftrightarrow 1+i = (1+r)(1+p)$$

där r är realräntan, p förväntad inflation och i är den nominella räntan. Om exempelvis räntan på femåriga statsobligationer är 4,89 procent ska en real diskonteringsränta på 2,83 procent användas om nuvärdesberäkningen sträcker sig över ett fåtal år.

5. Ska förstaårseffekten diskonteras? Om beslutet fattas i början av ett år alternativt om ett tidigare fattat beslut ska gälla från början av ett speciellt år, ska förstaårseffekten diskonteras. Om beslutet fattas i slutet av ett år alternativt om ett tidigare fattat beslut ska gälla från slutet av ett speciellt år, ska inte förstaårseffekten diskonteras.

Det är förhållandevis enkelt att visa att real diskontering är liktydig med nominell diskontering. En nominell diskontering kan nämligen, se ekvation (1), uttryckas som:

$$(2) \quad \sum_{t=0}^T \frac{E_0(1+p)^t}{(1+i)^t} = \sum_{t=0}^T \frac{E_0(1+p)^t}{((1+r)(1+p))^t} = \sum_{t=0}^T \frac{E_0(1+p)^t}{(1+r)^t(1+p)^t} = \sum_{t=0}^T \frac{E_0}{(1+r)^t}$$

där E_0 är ikraftträdandeårets effekt och $E_0(1+p)^t$ är årseffekten uttryckt i löpande priser. Uttrycket längst till höger är uttrycket för real diskontering. Med andra ord, ekvation (2) visar att nominell diskontering är liktydig med real diskontering.

1.6 Att använda och tolka beräkningskonventionerna

Som framkommit ovan kan en åtgärds långsiktiga budgeteffekt avvika från den kortsiktiga effekten till följd av de indirekta effekter som kan uppkomma med tidsfördröjning. Även det förhållandet att vissa åtgärder fasas in successivt medför att effekterna kan variera över tiden. Redovisningen görs därför normalt för tre år. Effekterna redovisas i *periodiserade* termer⁴. Beräkningarna tar sin utgångspunkt i den beräknade bruttoeffekten, som anger den omedelbara effekten på intäkterna från den aktuella skatten i periodiserade termer, utan hänsyn tagen till indirekta effekter. Därefter beräknas dels nettoeffekten i periodiserade termer för tre år från och med ikraftträdandeåret, dels den varaktiga nettoeffekten. Referensalternativet vid tolkning av budgeteffekterna utgörs av förväntade offentliga inkomster och utgifter under ikraftträdandeåret i frånvaro av regeländringar.

I de följande avsnitten som beskriver hur konventionerna tillämpas på enskilda skatter och avgifter ges vissa exempel på hur beräkningarna av de offentligfinansiella effekterna går till. I vissa fall kan relationerna i exemplen användas som nyckeltal vid beräkning av alternativa åtgärder förutsatt att det handlar om enkla upp- eller nedskalningar i förhållande till de presenterade exemplen. Nyckeltal bör dock användas med försiktighet, eftersom komplexiteten i regelsystemet kan medföra olika effekter för relativt likartade åtgärder. Vi vill också påminna om att de konventioner som här redovisas utformats utifrån förutsättningen att det rör sig om regelförändringar av generell natur. I den mån analyser av selektiva åtgärder ska göras kan alternativa antaganden vara motiverade.

⁴Periodisering innebär att intäkter och kostnader redovisas vid den tid de uppkommer genom justeringar för uppbörd och betalningsförskjutningar samt anstånd.

Då särskilt den statliga sektorn och ålderspensionssystemet är uppdelade i olika inkomst- och utgiftstitlar kommer de olika effekterna för dessa sektorer att redovisas på enskilda titlar. För kommunsektorn redovisas effekterna på kommunalskatterna samt sådana utgifter som påverkas av KPI-förändringar. Däremot särredovisas inte effekterna för primärkommuner och landstingskommuner. Effekterna på de olika titlarna ger sammantaget åtgärdens nettoeffekt. Endast de titlar som är relevanta för den åtgärd som exemplifieras redovisas. Redovisningen sker i miljarder kronor (mdkr) med två decimaler. Budgeteffekter på mindre än 5 miljoner kronor (mnkr) kommer därmed inte att redovisas.

För att effekterna av olika åtgärder ska kunna jämföras är det viktigt att beräkningarna har sin utgångspunkt i fasta priser och fasta volymer. I normalfallet innebär detta att man använder ikraftträdandeårets priser och volymer för samtliga år och för den varaktiga nettoeffekten. Jämförelsenormen för de förändringar som exemplifieras i rapporten är de skatte- och avgiftsregler som gäller för 2008, under förutsättning att de förslag och bedömningar som lämnas i budgetpropositionen för 2008 antas av riksdagen.

I boxen nedan sammanfattas de ovan redovisade principerna för beräkningar av de offentligfinansiella effekterna av ändringar i skatte- och avgiftsregler. En mall för hur beräkningarna redovisas återfinns i Tabell 1.1.

Redovisning av effekterna på de offentliga budgetarna av ändringar i skatte- och avgiftsregler sker:

- med utgångspunkt från ett allmänt jämviktperspektiv i en liten, öppen ekonomi med fri rörlighet av kapital, varor och tjänster,
- för stat, ålderspensionssystemet, kommun, dvs. hela den konsoliderade offentliga sektorn, på de inkomst- och utgiftstitlar som påverkas av den aktuella åtgärden,
- för den initiala bruttoeffekten utan hänsyn tagen till indirekta effekter, den varaktiga nettoeffekten, samt för nettoeffekten under de tre första åren från och med ikraftträdandeåret,
- i ikraftträdandeårets priser och volymer,
- periodiserat.

Tabell 1.1 Mall för redovisning av periodiserade offentligfinansiella effekter av regeländringar

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>				
Kommunsektorn				
Summa intäkter				
Summa kostnader				
Ålderspensionssystemet				
Summa intäkter				
Summa kostnader				
Staten				
Skatt på inkomst				
Socialavgifter				
Skatt på egendom				
Skatt på varor och tjänster				
Summa intäkter				
Utgiftsområde				
Summa kostnader				

2 Fundament vid beräkning av indirekta effekter av ändrade skatteregler

Skatter kan enligt en vanligt förekommande princip delas in i direkta och indirekta skatter. *Direkta* skatter utgörs i princip av skatter för vilka skattesubjektet kan antas sammanfalla med skatteobjektet, dvs. skatter som inte övervältras på andra aktörer än den skattskyldige⁵. Till de direkta skatterna hör inkomstskatter, antingen det är frågan om skatter på arbetsinkomster, kapitalinkomster eller näringsinkomster. *Indirekta* skatter utgörs av sådana skatter där skatteobjektet kan antas avvika från skattesubjektet. I allmänhet handlar det om skatter som tas ut av företag men där skatten genom övervältring kommer att bäras av andra aktörer: konsumenter, löntagare, pensionärer m.fl. inklusive företagets ägare. Till de indirekta skatterna hör socialavgifter, mervärdesskatt och punktskatter. Förekomsten av övervältring medför att beräkningskonventionerna för indirekta skatter blir förhållandevis komplicerade jämfört med dem som gäller för direkta skatter.

I det följande redovisas de generella antaganden som ligger till grund för beräkningar av de indirekta effekter som uppstår till följd av övervältring. Till denna redogörelse hör dels den övervältringsprofil som antas för arbetsgivaravgifter och andra skatter som utgår på insatsfaktorer, dels skatternas påverkan på den allmänna prisnivån. Det senare leder till förändringar i konsumentprisindex, KPI, vilket påverkar inkomstskatteskalen och ett flertal offentliga utgifter som är knutna till KPI. Kapitlet avslutas med en diskussion kring olika mått på skatteuttag och en redovisning av de marginalsattesatser som ska användas vid olika budgetberäkningar.

2.1 Övervältring

I detta avsnitt redovisas de antaganden som leder till den övervältringsprofil som används för beräkningar av budgeteffekter de fem första åren som följer efter t ex förändrade arbetsgivaravgifter. En utgångspunkt i denna profil är att långsiktigt övervältras en avgiftsförändring helt och hållet på lönekostnaden.

⁵ Här bortses från uppbördsförfarandet, dvs. det förhållandet att stora delar av inkomstskatten på förvärvsinkomster, men även skatten på personliga kapitalinkomster, uppbärs genom ett system med preliminärskatter vilket innebär att företag och banker tekniskt sett betalar in skatten för den skattskyldige. Förutom förenklingsvinster bidrar detta förfarande till att säkerställa uppbörden av debiterade skatter. För skattebördans fördelning i ekonomisk mening betyder emellertid inte detta någonting.

Vårt inledande antagande om fullt utnyttjande av resurserna inom ekonomin kompletteras med ett antagande om ett fullständigt oelastiskt arbetsutbud. Antagandet om oelastiskt arbetsutbud leder till att sysselsättningsnivån inte förändras av en ökning eller sänkning av arbetskraftskostnaden. Således leder en ökning av arbetsgivaravgifterna till en ökad arbetskraftskostnad för företagen, vilket de kompenserar sig för genom att sänka sin efterfrågan på arbetskraft. Detta leder till en sänkning av lönenivån då utbudet förblir detsamma. Från dessa antagande kan en förändring av arbetskostnaden för företagen, genom en förändrad arbetsgivaravgift, långsiktigt inte påverka företagets priser eller vinster. Till stöd för detta hänvisas till studier av Gruber och Krueger (1991) samt Tyrväinen (1995)⁶. Dessa studier drar slutsatsen att avgiftsförändringar slutligen fullständig övervältras på lönesumman. Slutsatsen får stöd även i *Handbook of Public Economics* av Fullerton och Metcalf (2002)⁷.

Till våra beräkningar av budgeteffekter behöver vi dock en profil över anpassningen av ekonomin från ett jämviktsläge till ett annat. Även om vi vet det långsiktiga resultatet behöver vi ta reda på hur vägen dit ser ut. Till hjälp för detta utgår vi från en enkel vinstfunktion för företagen

$$(1) \quad \Pi = R - W - T$$

där Π är företagets vinst, R företagets intäkter, W företagets lönekostnader och T arbetsgivaravgifterna som företaget betalar. Förändringen av denna funktion kan skrivas som

$$(2) \quad \Pi_1 - \Pi_0 = R_1 - R_0 - (W_1 - W_0) - (T_1 - T_0),$$

vilket med hjälp av symbolen Δ kan skrivas om till

$$(3) \quad \Delta\Pi = \Delta R - \Delta W - \Delta T.$$

Företagens betalningar av arbetsgivaravgifter T är dock en funktion av avgiftssatsen τ och lönesumman W , $T = \tau W$. Således blir förändringen av arbetsgivaravgifterna lika med

$$(4) \quad \Delta T = \tau_1 \Delta W + W_0 \Delta \tau.$$

⁶ Gruber och Krueger (1991) "The Incidence of Mandated Employer-Provided Insurance: Lessons for Workers Compensation Insurance" *Tax Policy and the Economy* vol 5, Tyrväinen (1995) "Real Wage Resistance and Unemployment: Multivariate Analysis of Cointegrating Relations in 10 OECD Countries" *OECD Jobs Study Working Papers* nr 10.

⁷ Fullerton och Metcalf (2002) "Tax Incidence" *Handbook of Public Economics* vol 4.

Om vi sätter in detta uttryck i (3) och förenklar så får vi följande funktion

$$(5) \quad W_0 \Delta \tau = -(1 + \tau_1) \Delta W + \Delta R - \Delta \Pi.$$

Denna funktion visar att den förändrade kostnaden som ändrade arbetsgivaravgifter medför för företaget kan kompenseras (helt eller delvis) genom att förändra lönesumman eller intäkterna. Om inte tillräckliga förändringar sker med lönesumman eller intäkterna så resulterar den förändrade kostnaden i lägre vinster. Dividerar vi uttryck (5) med $W_0 \Delta \tau$ får vi

$$(6) \quad 1 = \alpha_W + \alpha_R + \alpha_{\Pi},$$

$$\text{där} \quad \alpha_W = -\frac{\frac{\Delta W}{W_0}}{\frac{\Delta \tau}{(1 + \tau_1)}}, \quad \alpha_R = \frac{\Delta R}{W_0 \Delta \tau} \quad \text{och} \quad \alpha_{\Pi} = -\frac{\Delta \Pi}{W_0 \Delta \tau}.$$

α_W är andelen av en förändrad arbetsgivaravgift som övervältras på arbetskraftskostnaden, α_R är andelen som övervältras på intäkterna, och α_{Π} är andelen som övervältras på vinsten.

I Tyrväinens studie från 1995 beräknas en förändring av arbetsgivaravgifterna i Sverige ske nästan omedelbart. Detta beror, enligt Tyrväinen, på den centraliserade lönebildningen. Dock har den centraliserade lönebildningen gått mot mer decentraliserad på senare år. Holmlund (1983)⁸ estimerade α_W i sin studie från 1983 med data från perioden 1955 till 1979. Resultaten från denna studie visar på att α_W ligger runt ca 50 procent under det första året. Med utgångspunkt från detta antar vi en 50 procentig övervältring på lönekostnaden under det första året med en relativ snabb anpassning till fullständig övervältring.

Gällande övervältringen på priser och vinster görs ett antagande, i brist på relevanta empiriska studier. Detta antagande går ut på att den resterande del av övervältringen, som inte går på löneandelen, fördelas lika på priser och vinster. De andelar av arbetsgivaravgifterna som år t och fyra år framåt antas övervältras på lönesumma, nettointäkter och vinster redovisas i Tabell 2.1.

⁸Holmlund (1983) "Payroll Taxes and Wage Inflation: The Swedish Experience" *Scandinavian Journal of Economics* vol 85.

Tabell 2.1 Övervälringsantaganden vid en sänkning av arbetsgivaravgifterna

Procent

År		t	t+1	t+2	t+3	t+4	Varaktigt
Arbetskraftskostnad	α_W	50,00	75,00	87,50	93,75	96,88	100,00
Nettointäkter	α_R	-25,00	-12,50	-6,25	-3,13	-1,56	0
Vinster	α_{Π}	25,00	12,50	6,25	3,13	1,56	0

Även förändringar i energi- och miljöskatterna, som påverkar företagens produktionskostnader, antas övervältras på samma sätt som en förändring i arbetsgivaravgifter. Exempelvis leder en höjning av en energiskatt till att kostnaden för den aktuella insatsfaktorn stiger. Den ökade kostnaden övervältras successivt enligt övervälringsprofilen i Tabell 2.1. På lång sikt sker övervälringen helt på lönesumman, löntagarna antas alltså till fullo bära effekten av den höjda energiskatten i form av minskade löner.

En energiskattehöjning belastar även hushållen i form av högre konsumentpriser, vilket leder till ett högre konsumentprisindex, varmed indirekta effekter uppkommer genom att skatteskalen och olika offentliga utgifter är knutna till förändringar i KPI.

2.2 Antaganden om prisövervälring vid förändrade punktskatter och mervärdesskatt

I beräkningskonventionerna utgår vi från en ekonomi i jämviktssläge. Efterfrågan är fullständigt oelastisk då vi antar att förändrade skatter kompenseras genom förändrade transfereringar vilket gör att hushållen, på en aggregerad nivå, håller kvar sin efterfrågan vid samma kvantiteter. Detta innebär att en förändring av punktskatter och mervärdesskatt kan övervältras helt på varans pris. Eftersom utgångspunkten i konventionen är partiell analys innebär detta att förändringar i konsumtion av andra varor antas konstant. Således kommer en höjning av punktskatterna eller mervärdesskatten att resultera i högre pris för varan och därmed ökade skatteintäkter. Ett undantag från denna utgångspunkt är alkohol- och tobaksskatterna. I dessa beräkningar tar vi hänsyn till förändringar i införsel av varor pga. förändrade punktskatter på alkohol och tobak. Undantaget uppstår då dessa varor påverkas av tillgänglighet och utbud från närliggande marknader.

Antagandet i beräkningskonventionen är en förenkling. För att uppskatta effekterna av förändrade punktskatter och mervärdesskatt mer korrekt, behövs långtgående uppgifter av beteendeförändringar i efterfrågan och utbud av varor och tjänster. Informationen av beteendeförändring omfattar inte bara den aktuella varan i sig utan även eventuella förändringar på konsumtion av andra varor och tjänster. Både information om efterfråge- och utbudselasticiteter behövs. Denna information skulle då kunna användas vid framtagandet av en

allmän jämviktsmodell som skulle kunna ge oss en bättre beskrivning av hur en förändrad punktskatt eller mervärdesskatt resulterar i förändrade priser och konsumtion.

2.3 KPI-effekten: offentligfinansiella effekter av en höjd prisnivå

Förändringar i indirekta skatter och i fastighetsskatten påverkar den allmänna prisnivån. Detta leder i sin tur till förändringar i konsumentprisindex, KPI. Då bland annat inkomstskatteskalen och ett flertal offentliga utgifter är knutna till KPI påverkas dessa indirekt av skatteförändringar via prishöjningar. För att få en rättvisande bild av en åtgärds faktiska inverkan på de offentliga finanserna måste dessa indirekta KPI-effekter beaktas. I annat fall kommer den offentligfinansiella effekten att överskattas. Då hänsyn tas till de indirekta effekterna av ändrade skatteregler erhålls nettoeffekten, vilken generellt sett blir mindre än bruttoeffekten.

Sambandet kan beskrivas genom följande exempel: En höjning av mervärdesskatten leder direkt till att mervärdesskatteintäkterna ökar. Denna intäktsökning utgör åtgärdens bruttoeffekt. Skattehöjningen medför emellertid att prisnivån och därmed KPI höjs, vilket leder till att bl. a. sjukpenningutbetalningarna ökar eftersom dessa är prisindexerade via prisbasbeloppet. Om vi skulle bortse från denna motverkande effekt skulle budgeteffekten komma att överskattas.

Beräkningen av den indirekta KPI-effekten av en skatteförändring sker således i princip i två led. I det första beräknas skatteförändringens inverkan på KPI, i det andra den offentligfinansiella effekten av denna KPI-förändring.

Effekter på prisnivån av ändrade skatteregler

Teoretiskt sett bygger våra beräkningar av KPI-effekten på ett antagande om att efterfrågan är fullständigt oelastisk, vilket medför att skatteförändringen övervältras i sin helhet på konsumentpriserna. All anpassning sker således via priserna medan konsumtionsvolymen, den reala privata konsumtionen, är oförändrad. Förändringen i nominell konsumtion sammanfaller under detta antagande med bruttoskatteförändringen, dvs. ett 1:1-förhållande råder mellan dessa storheter. Det innebär att den procentuella förändringen i prisnivån av en given skatteförändring kan beräknas som bruttoskatteförändringen dividerad med total nominell konsumtion.

Offentligfinansiella effekter av en given KPI-förändring

I den andra kolumnen i Tabell 2.2 redovisas hur olika offentliga intäkter och kostnader påverkas vid en höjning av konsumentpriserna med en procent. Uppgifterna bygger på en simulering utgående från mikrodata för 2005 framskrivet till 2008, där effekterna av en höjd prisnivå på olika skatter och utgifter registreras i den skatte- och utgiftsmiljö som förväntas.

Beräkning av KPI-effekten sker med hjälp av simuleringsmodellen FASIT som körs mot SCBs årliga inkomstfördelningsundersökning HEK. Programmet beräknar hur stora den offentliga sektorns intäkter och kostnader är för det aktuella året. Därefter görs en ny beräkning av den offentliga sektorns intäkter och kostnader när prisnivån har ökat med en procent, dvs. KPI har stigit med en procentenhet. Därmed fås information om hur prisindexerade offentliga intäkter och kostnader påverkas av prisförändringen. Exempelvis framgår att kostnaderna för utgiftsområde 12, ekonomisk trygghet för familjer och barn, ökar med 45 miljoner kronor. Detta beror på att föräldrapenningen är kopplad till prisbasbeloppet som påverkas av förändringen i prisnivån. Det framgår också att denna förändring mätt som andel av förändringen i total privat nominell konsumtion uppgår till 0,30 procent. KPI-effekten inkluderar även effekterna av att punktskatterna på energiområdet följer KPI genom indexering, vilket reducerar KPI-effekten med 4,51 procent⁹. Totalt sett medför en ökning av prisnivån med en procent en offentlig finansiell budgetförsvagning på 1 880 miljoner kronor år 2008 eller uttryckt som andel av förändringen i privat konsumtion, 12,66 procent. Nettoeffekten för den offentliga sektorn motsvarar därmed 87,34 ($=1 - 0,1266$) procent av bruttoeffekten.

⁹ En höjning i KPI leder till höjd energiskatt, vilket i sin tur påverkar KPI. Denna effekt på KPI är emellertid så marginell att vi bortser från den.

Tabell 2.2 KPI-effekter av en ökning av konsumentpriserna med en procent¹

	Motverkande effekt	
	Mnkr	Procent av privat konsumtion
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>1 880</i>	<i>12,66</i>
Kommunsektorn	-587	-3,95
Fysiska personers inkomstskatt	-703	-4,73
Summa inkomster	-703	-4,73
Lönekostnad	113	0,76
Socialbidrag	3	0,02
Summa utgifter	116	0,78
Ålderspensionssystemet	1 481	9,97
Allmän pensionsavgift	-171	-1,15
Summa inkomster	-171	-1,15
Ålderspension	1 652	11,12
Summa utgifter	1 652	11,12
Staten	986	6,64
Fysiska personers inkomstskatt	981	6,61
Skatt på inkomst	981	6,61
Energiskatt	-670	-4,51
Summa inkomster	311	2,09
Ekonomisk trygghet vid sjukdom, handikapp och ålderdom	425	2,86
Ekonomisk trygghet för familjer och barn	45	0,30
Studiestöd	213	1,43
Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	-8	-0,05
Summa utgifter	675	4,55

Anm.: (1) Privat konsumtion beräknas uppgå till 1 485 miljarder kronor 2008

En genväg till den indirekta KPI-effekten

För att beräkna den indirekta offentligfinansiella effekten av en KPI-påverkande skatteförändring behöver effekten på KPI inte beräknas explicit utan vi kan använda oss direkt av den generellt beräknade KPI-effekten – uttryckt som andel av den initiala bruttoeffekten. För att se detta kan vi först notera att den procentuella förändringen i prisnivån av en given skatteförändring kan beräknas som bruttoskatteförändringen (B) dividerad med total nominell konsumtion (K):

$$(1) \quad \Delta_{\%} K = 100 \frac{B}{K}$$

Vidare gäller att den samlade offentligfinansiella effekten av en förändring i prisnivån med en procent uppgår till ett visst belopp, Z, (= 1 880 mnkr för 2008). Den indirekta offentligfinansiella effekten av en given procentuell förändring i KPI (IE) uppgår alltså till:

$$(2) \quad IE = \Delta_{\%} K \times Z$$

Substitueras $\Delta_{\%} K$ mot $100 B/K$, enligt (1) ovan, får vi

$$(3) \quad IE = 100 B \frac{Z}{K}$$

Den indirekta effekten kan alltså erhållas genom att bruttoeffekten multipliceras direkt med den offentligfinansiella effekten av en förändring i prisnivån med en procent uttryckt som andel av total nominell privat konsumtion, dvs. med 12,66 procent år 2008 enligt Tabell 2.2.

Den indirekta KPI-effektens inverkan på den konsoliderade offentliga sektorns olika sektorer

De totala indirekta effekterna för den konsoliderade offentliga sektorn uppgår, som framgår av Tabell 2.2 till 12,66 procent år 2008. Den konsoliderade offentliga sektorn kan delas upp i de tre sektorerna kommunsektorn-, ålderspensionssystemet och staten. I det följande redogör vi för effekterna på dessa sektorer vid en förändring i KPI.

För kommunsektorn leder en höjd prisnivå till ökade lönekostnader till följd av att utgifterna för kommunal tjänstepension ökar, och till ökade utgifter för

socialbidrag¹⁰. Den höjda prisnivån leder också till ökade transfereringsutgifter från statens sida. I och med att dessa transfereringar beskattas i mottagarens hemkommun får kommunerna en större skattebas. Denna förändring i skattebasen dominerar över effekten av KPI-förändringens genomslag på grundavdragen, som bestäms utifrån prisbasbeloppet. Således stiger kommunalskatteintäkterna. Intäktsökningen är dessutom större än utgiftsökningen, vilket innebär att de samlade indirekta effekterna i kommunsektorn förstärker bruttoeffekten och minskar den motverkande effekten med 3,95 procent. Med hänsyn tagen enbart till effekterna i kommunsektorn skulle nettoeffekten uppgå till 103,95 procent ($= 1 - (-0,0395)$) av bruttoeffekten.

Inom ålderspensionssystemet skedde 2002 en övergång till inkomstindexering för ATP-delen av pensionerna och den allmänna pensionsavgiften. Det innebär att istället för att pensionerna förändras enbart vid förändringar i KPI så skrivs de upp med dels förändringen i genomsnittlig pensionsgrundande inkomst de senaste tre åren, dels med KPI för det senaste året. KPI kommer således även i fortsättningen att påverka utgifterna för ATP-pensionerna och intäkterna från den allmänna pensionsavgiften. (Se vidare avsnittet om inkomstindexerade pensioner i detta kapitel.) Då utgifterna överstiger intäkterna för ålderspensionssystemet vid en höjning av KPI med en procent förstärks den motverkande effekten med 9,97 procent, vilket ger en nettoeffekt på 90,03 procent ($= 1 - 0,0997$).

För statens del innebär en höjd prisnivå att kostnaderna för de ekonomiska trygghetssystemen kommer att öka. Detsamma gäller kostnaderna för studiestöd. Samtidigt kommer kostnaderna för samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande att minska. På inkomstsidan minskar intäkterna av den statliga skatten på förvärvsinkomster. Den redovisade effekten där är nettot av att skiktgränserna i skatteskalen räknas upp med KPI-förändringen och av att basen för den statliga skatten ökar som ett resultat av ökade skattepliktiga transfereringar. Sammantaget förstärks den motverkande effekten med 6,64 procent av bruttoeffekten. Med hänsyn enbart till effekterna i den statliga sektorn skulle nettoeffekten uppgå till 93,36 procent ($= 1 - 0,0664$) av bruttoeffekten.

Fördröjt genomslag

Förändringar i prisbasbeloppet återspeglar förändringar i det allmänna prisläget från juni två år före till juni året närmast före det år KPI-indexet avser. Detta innebär att KPI-effekten blir fördröjd i tiden. Beräkningskonventionerna utgår ifrån att en skatteförändring slår igenom på priserna fullt ut under det halvår då den träder i kraft. Det innebär exempelvis att en mervärdesskattehöjning som träder i kraft den 1 januari 2008 påverkar prisbasbeloppet 2009. Således uppstår de indirekta effekterna i detta fall med ett års fördröjning. Förändringar som

¹⁰ Socialbidragen påverkas inte automatiskt av förändringar i KPI utan enbart av vissa typer av prishöjningar, såsom bensin- och oljeprishöjningar. Effekter på socialbidragen inkluderas därför inte generellt i beräkningar av de indirekta effekterna.

träder i kraft den 1 juli eller senare beräknas däremot inte medföra några indirekta effekter under det närmast följande året, utan först två år efter ikraftträdandeåret.

Inkomstindexerade pensioner

Från och med 2002 följer den nya inkomstpensionen inkomstutvecklingen baserat på ett inkomstindex¹¹. Från och med 2004 gäller detta även för folkpensionen, personer med ATP-poäng och efterlevandepension.¹² Vidare bestäms taket för pensionsgrundande inkomst numera av inkomstbasbeloppet. Även finansieringen av pensionssystemet påverkas från och med 2002 genom att taket för uttag av allmän pensionsavgift bestäms utifrån inkomstbasbeloppet. Förändringar i nivån på detta basbelopp kommer att följa inkomstindex. Detta index är dock konstruerat så att förändringar i KPI slår igenom på inkomstbasbeloppet och således också på pensionerna i samma utsträckning som tidigare. Därför påverkas inte våra beräkningar av de indirekta KPI-effekterna av dessa förändringar.

I princip är det möjligt att övergången till inkomstindexering av pensioner ger upphov till nya indirekta effekter i samband med att skatteförändringar övervältras på lönesumman. Exempelvis antas en sänkning av arbetsgivaravgifterna skapa ett ökat löneutrymme via övervältring. Detta kan antingen resultera i en högre timlön för de anställda, vilket påverkar inkomstindex, eller till ökad sysselsättning. I och med att konventionerna utgår från ett fullt resursutnyttjande borde slutsatsen vara att det ökade löneutrymmet leder till högre

¹¹ Inkomstindex för år t beräknas så att den procentuella förändringen i indextalet mellan två på varandra följande år, år $t-1$ och år t , motsvarar den genomsnittliga relativa förändringen per år i inkomstvärdet mellan år $t-4$ och $t-1$, frånräknat förändringen i det allmänna prisläget från juni månad år $t-4$ till juni månad år $t-1$ och därefter omräknat med förändringen i det allmänna prisläget mellan juni månad år $t-2$ och juni månad år $t-1$. Annorlunda uttryckt innebär detta att förändringen i inkomstvärdet beräknas som ett treårigt glidande medelvärde så att inkomstuppgifter åren 2004 - 2007 används vid beräkningen av inkomstindex avseende år 2008. En preliminär kompensation utgår för det senaste årets prisförändring som sedan, genom indexets konstruktion, avräknas vid beräkningen av den reala inkomstförändringen. Den reala inkomstförändringen beräknas genom att kvoten mellan inkomsterna i löpande priser respektive år divideras med kvoten mellan genomsnittligt konsumentprisindex i juni respektive inkomstår. Inkomstvärdet utgörs av en kvot där summan av vissa inkomster som tjänats in av personer mellan 16 och 64 år delas med antalet personer som under året uppburit sådan inkomst. Inkomsterna som avses är pensionsgrundande inkomst efter avdrag för allmänna pensionsavgifter samt inkomster i form av förtidspension. Anledningen till att endast det senaste årets prisförändringar ska användas är att man vill förhindra att det dröjer flera år innan variationer i inflationstakten slår igenom i och med att inkomstindex används för utgående pensioner utöver att utgöra "räntan" på behållning. Basår för inkomstindex är 1999.

¹² Folkpension för personer som saknar ATP kommer även i fortsättningen att följa prisbasbeloppet.

löner, vilket leder till att inkomstindex påverkas. Då det hittills inte har gått att klargöra exakt hur stor effekten på inkomstindex är, tar vi emellertid tills vidare inte hänsyn till eventuella indirekta budgeteffekter som kan uppstå vid löneövervältrång via inkomstindex. Implicit antar vi således att ett ökat löneutrymme enbart leder till en ökning av antalet arbetade timmar, varmed inkomstindex och beräkningen av de indirekta effekterna inte påverkas.

2.4 Allmänt om olika mått på skatteuttag

Information om hur olika skattesatser har förändrats över tiden och hur nivåer varierar mellan olika länder presenteras i många sammanhang. Förutom de formella skatternas nivåer förekommer det uppgifter om nivåer på effektiva, implicita och marginella skatter. De ekonomiska effekter som följer av beskattning beror i hög utsträckning på de effektiva skattesatserna vilka bestäms av såväl de formella skattesatserna som de regler som definierar skattebasen. En hög formell skattesats kan likväl innebära en låg effektiv skattesats om det beskattningsbara underlaget är lägre än den i ekonomisk mening sanna inkomsten, konsumtionen eller förmögenheten.

Den stora floran av mått på skatternas nivå motiveras av den stora mängden användningsområden för sådana mått. Vilket mått man bör använda beror på sammanhanget. Vid beräkning av offentligfinansiella effekter vid förändrade skatteregler är vissa typer av mått tillämpliga medan andra mått är lämpliga vid bedömningar av hur skatterna påverkar individers och företags beteenden. Därtill finns det mått som främst lämpar sig för användning i makroekonomiska modeller.

Här kommer fokus vara på de mått som används vid beräkning av offentligfinansiella effekter vid förändrade skatteregler.

Två av de vanligast förekommande begreppen är marginalskatt och genomsnittlig skatt. Många av de snedvridande effekter där individers och företags konsumtions-, spar- och investeringsbeteende ändras och där individernas tidsanvändning blir annorlunda än i frånvaro av skatter beror på de marginella skattesatserna. Dessa definieras som den extra skatt som följer på en ytterligare enhet inkomst, konsumtion eller förmögenhet. Genomsnittliga skattesatser, vilka definieras som den sammanlagda skatten i förhållande till inkomsten, konsumtionen eller förmögenheten, påverkar inkomstfördelningen och den offentliga sektorns inkomster. Nedan följer en kortfattad beskrivning av några olika mått på skatten.

Formell skatt

I lagtext definieras den inkomst som utgör underlag för beskattningen. Genom formella skattesatser anges vidare den andel av det definierade underlaget som ska betalas in till skattemyndigheten.

Effektiv skatt

Om den beskattningsbara inkomsten skiljer sig från den s.k. sanna ekonomiska inkomsten ger den formella skattesatsen inte något rättvisande mått på den faktiska skattebelastningen. För att få sådant mått behöver man beräkna den effektiva skattesatsen, dvs. det faktiska skatteuttaget i förhållande till den sanna ekonomiska inkomst som skatten avser.

Genomsnittlig skatt

Den genomsnittliga skatten anger hur stor andel av den totala inkomsten som betalas i skatt. Således inverkar den genomsnittliga skatten på fördelningen av nettoinkomster i samhället. Därtill är den genomsnittliga skatten avgörande för den offentliga sektorns samlade skatteinkomster. Slutligen är den genomsnittliga skatten också av betydelse för aktörernas beteenden, såsom individernas arbetsmarknadsdeltagande och företagets etableringsbeslut. Beräkning av den genomsnittliga skatten på aggregerad nivå görs på motsvarande sätt som för den marginella skatten.

Marginell skatt

Ändrade skatteregler medför i många fall ändrade marginalsatser. Den marginella skatten definieras som den skatteförändring som följer på en inkomstförändring och är bl.a. av betydelse vid bedömningar av skattens beteendeeffekter. Beräkningar av marginalsattesatsen måste i regel utgå från uppgifter avseende enskilda individer eller företag. För att få ett aggregerat mått används några olika metoder. En metod är att beräkna det ovägda genomsnittet av individernas skattesatser, alltså det vanliga medelvärdet. En annan metod är att väga genomsnittet, exempelvis med individens inkomst eller totala skatt. Valet mellan dessa två alternativ beror bland annat på om det är effekten på beteendet som studeras eller om det är de offentligfinansiella effekterna av en viss inkomstförändring som ska beräknas.

Implicit skatt

Den implicita skattesatsen är ett mått på den genomsnittliga skatten beräknad enligt en viss metod. Ibland omnämns den därför som den statistiska skattesatsen. Den implicita skatten beräknas på makrodata som de samlade skatteinkomster som är hänförliga till en viss typ av underlag dividerat med detta underlag.

Skattekvot

I samband med jämförelser av skatten mellan olika länder är skattekvoten ett vanligt förekommande mått. Skatten sätts här i relation till bruttonationalprodukten. Då olika länder har olika utformade skattesystem blir ofta jäm-

förelserna svårtolkade. Ett vanligt förekommande exempel är att länder som beskattar transfereringar till hushållen får jämförelsevis höga skattekvoter.

Skattekil

Den köpkraft som följer på en kronas lönekostnad beror av den så kallade skattekil. Av denna anledning kommer skattekil att påverkas av nivån på socialavgifterna, den allmänna löneavgiften, den allmänna pensionsavgiften, den kommunala och den statliga inkomstskatten samt av punkt- och mervärdesskatterna. Detta visas med följande exempel: Marginalskatten uppgår till 30 procent och arbetsgivaravgifterna till 32,42 procent. För att kunna tillgodogöra sig ett ökat konsumtionsutrymme på 100 kronor måste en löntagare, vid en mervärdesskatt på 25 procent, få en inkomstökning på 125 kronor efter det att skatter och avgifter är betalda. Löneökningen före skatter och avgifter måste därmed uppgå till 179 kronor ($179 * (1 - 0,30) = 125$). En löneökning på 179 kronor förutsätter i sin tur en ökning av arbetsgivarens lönekostnad med 237 kronor ($179 * (1 + 0,3242) = 237$). Därmed följer att av de 237 kronorna i ökad lönekostnad kommer 137 kronor att gå till skatter och avgifter och resterande 100 kronor till ökad köpkraft. Den totala skattekil är således 58 procent ($137 / 237 = 0,58$).¹³

2.5 Genomsnittliga marginalskattesatser för 2008

Vissa skattesatsförändringar leder genom övervältring till att underlagen för skatten på förvärvsinkomster påverkas. Detta ger upphov till indirekta budgeteffekter som måste beaktas vid beräkningar av den offentligfinansiella nettoeffekten av åtgärden. I det sammanhanget används vägda genomsnittliga marginalskatter.

I Tabell 2.3 redovisas vägda genomsnittliga marginalskattesatser för sju olika typer av inkomster. Marginalskatterna är beräknade för förändringar i fyra olika inkomstslag, nämligen för inkomst av tjänst, inkomst av aktiv respektive passiv näringsverksamhet samt för skattepliktiga pensioner. De vägda genomsnittliga marginalskatterna har beräknats som ett med individernas taxerade inkomst vägt medelvärde. När en sådan vägd marginalskatt multipliceras med den totala inkomstförändringen i ekonomin ges en approximation av en inkomstförändringseffekter på skatteintäkterna, dock under förutsättning att den relativa inkomstförändringen är lika stor.

¹³ *Skattetryck/skattébörda*: I olika sammanhang talas det ofta om nivån på skattetrycket och storleken på skattébördan. Förutom den värdeladdning som orden kan sägas innehålla ger dessa ord dessutom uttryck för en hög grad av generalitet såtillvida att det inte klart framgår vad som egentligen avses. Någon strikt ekonomisk definition av de aktuella begreppen förekommer inte.

Tabell 2.3 Vägda genomsnittliga marginalskatter för olika inkomstslag

Procent

Typ av inkomst	Kommunal skatt	Statlig skatt	Skattred arb ink	Allm. pensavg	Skattred pension	Summa
Taxerad förvärvsinkomst	32,87	8,60	-1,57	3,53	-3,53	39,90
Inkomst av tjänst och näringsverksamhet	32,87	8,62	-1,57	3,58	-3,58	39,91
Inkomst av tjänst	32,87	8,66	-1,55	3,54	-3,54	39,99
Inkomst av näringsverksamhet	32,67	6,70	-2,81	5,17	-5,17	36,56
Aktiv näringsverksamhet	32,72	6,06	-3,00	5,57	-5,57	35,78
Passiv näringsverksamhet	32,06	14,89	-0,26	0,00	0,00	46,69
Skattepliktiga pensioner	33,19	3,60	-0,17	0,00	0,00	36,63

Anm.: Allmän pensionsavgift tas ut med 7 procent på inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp. Från och med 2006 kompenseras den enskilde individen för hela avgiften genom en skattereduktion.

Då de skattskyldiga har olika sammansättning av och nivå på den taxerade förvärvsinkomsten kommer följdaktligen marginalskatterna att skilja sig åt mellan olika grupper. Generella förändringar av nivån på grundavdraget påverkar alla med förvärvsinkomster varför beräkning av indirekta effekter förutsätter information om den genomsnittliga marginalskattesatsen för alla med en taxerad förvärvsinkomst. Beräkning av de effekter som följer på en övervältring på lönesumman kräver tillgång till den genomsnittliga marginalskattesatsen för skattskyldiga med inkomst av tjänst.

3 Direkt skatt på arbete

Direkta skatter utgörs i princip av sådana skatter för vilka skattesubjektet kan antas sammanfalla med skatteobjektet, dvs. skatter som inte övervältras på andra aktörer än den som skatten tas ut av. Arbetsinkomster beskattas dels direkt genom skatt på fysiska personers förvärvsinkomster och uttag av allmän pensionsavgift¹⁴, dels indirekt genom socialavgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt. I detta kapitel redovisas konventioner för beräkning av effekter av ändrade regler för direkta skatter på arbete, dvs. kommunal och statlig inkomstskatt på förvärvsinkomster, allmän pensionsavgift samt skattefria förmåner som arbetsgivaren erbjuder den anställde. De direkta skatterna på arbete svarar för drygt 33 procent av offentliga sektorns totala skatteintäkter. Konventioner för beräkning av effekter vid ändrade nivåer för socialavgifter och löneskatter presenteras i kapitel 6.

Antagandet om att de direkta skatterna på arbete generellt sett inte övervältras på vinster, priser eller bruttolöner medför i allmänhet att inga indirekta effekter uppstår. Därför påverkas i regel inte heller andra delar av den offentliga sektorn än den sektor som debiterar skatten. Den antagna frånvaron av övervältring av dessa skatter och avgifter är en avsevärd förenkling. En höjd inkomstskatt på arbetsinkomster kan exempelvis leda till höjda lönekrav.

Ytterligare ett antagande som används vid beräkningar av budgeteffekter av förändrade direkta skatter och avgifter är att förändringen inte leder till beteendeförändringar hos skattesubjektet, dvs. beräkningen är helt statisk. Också detta antagande medför att indirekta effekter av ändrade direkta skatter och avgifter inte beaktas. I praktiken gäller dock att exempelvis en höjd skatt på arbetsinkomster kan ge indirekta effekter med budgetkonsekvenser även i det fall då övervältring inte förekommer. Diskussionen om inkomstskattens effekter på arbetsutbudet handlar ju bl.a. om möjliga sådana effekter. Då de empiriska resultaten är tvetydiga är det svårt att formulera allmängiltiga konventioner. Att man av förenklingskäl bortser från effekter på bl.a. arbetsutbudet skapar ett behov av att komplettera beräkningarna av budgeteffekter med exempelvis effekter på olika skatteklar som kan ge upphov till långsiktiga, men inte försumbara, effekter.¹⁵

¹⁴ Den allmänna pensionsavgiften är endast delvis att betrakta som skatt då den till stor del är direkt kopplad till en förmån. Se avsnitt 3.3 för en genomgång av allmän pensionsavgift.

¹⁵ Begreppet skatteklar beskrivs i kapitel 2.

3.1 Fysiska personers inkomstskatt

Underlaget för beräkningen av fysiska personers inkomstskatt på förvärvsinkomster, dvs. på inkomster i inkomstlagen tjänst och näringsverksamhet, utgörs av den beskattningsbara förvärvsinkomsten.

Skatterättsliga regler

Enligt 1 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229) beräknas den beskattningsbara förvärvsinkomsten på följande sätt. Summan av överskott i inkomstlagen tjänst och näringsverksamhet minskas med allmänna avdrag. Det återstående beloppet avrundas nedåt till helt hundratal kronor och är *den taxerade förvärvsinkomsten*. Från den taxerade förvärvsinkomsten dras grundavdrag och sjöinkomstavgift. Avdragen ska göras i nu nämnd ordning. Det återstående beloppet är *den beskattningsbara förvärvsinkomsten*.

Allmänna avdrag beskrivs i 62 kap. inkomstskattelagen. Det vanligast förekommande allmänna avdraget är pensionssparavdrag vilket kan avse dels pensionsförsäkring, dels pensionssparkonto. Pensionssparavdrag får göras bara för premier för pensionsförsäkring som den skattskyldige äger och för inbetalningar på pensionsspararens eget pensionssparkonto. Pensionssparavdrag får inte göras för försäkring som ägs av arbetsgivare.

I rutan nedan redovisas beräkningen av förvärvsinkomst, taxerad förvärvsinkomst samt beskattningsbar förvärvsinkomst.

Löner, skattepliktiga förmåner, sjukpenning m.m. + kostnadsersättning + allmän pension, tjänstepension + privat pension, livränta + skattepliktiga ersättningar som ej är pensionsgrundande + ersättningar från fåmansföretag/handelsbolag + övrig inkomst – avdrag för resor till och från arbetet – avdrag för tjänsteresor – avdrag för tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor – avdrag för övriga kostnader = Sammanräknad förvärvsinkomst – allmänt avdrag för privat pensionssparande och pensionsförsäkringar = Taxerad förvärvsinkomst – grundavdrag – sjöinkomstavgift = Beskattningsbar förvärvsinkomst

Den direkta beskattningen av fysiska personers förvärvsinkomster styrs i huvudsak av fyra komponenter: de kommunala och statliga inkomstskatterna,

grundavdraget samt eventuella skattereduktioner som dras från den slutliga skatten.

Kommunal inkomstskatt betalas av alla som har en positiv beskattningsbar inkomst. Den kommunala inkomstskatten är proportionell mot inkomsten men skattesatsen varierar mellan olika kommuner. Kommunalskattesatserna blir kända först i december året innan beskattningsåret. I beräkningarna för 2008 används därför de kommunalskattesatser som gällde för 2007. Under 2007 hade Dals-Ed kommun den högsta skattesatsen på 34,24 procent, medan Vellinge kommun hade den lägsta på 28,89 procent (båda angivna exklusive den obligatoriska begravningsavgiften). Den med skatteunderlaget i respektive kommun vägd medelskattesatsen i riket uppgår till 31,55 procent varav 10,78 procentenheter avser landstingens skatteuttag.¹⁶

Statlig inkomstskatt betalas av personer som har en beskattningsbar inkomst överstigande den nedre skiktgränsen. På beskattningsbara inkomster som överstiger den nedre skiktgränsen på 328 800 kronor tas statlig inkomstskatt ut med en skattesats om 20 procent. På inkomster som överstiger den övre skiktgränsen på 495 000 kronor tas ytterligare 5 procent ut i statlig skatt. Skiktgränsen avser den *beskattningsbara* inkomsten. För att erhålla motsvarande gräns i termer av *taxerad* inkomst, den så kallade brytpunkten, måste hänsyn tas till grundavdraget och sjöinkomstavdraget. Den nedre brytpunkten uppgår till 340 900 kronor och den övre brytpunkten till 507 100 kronor. I Tabell 3.1 redovisas skiktgränser och brytpunkter för inkomståren 2004–2008.

Tabell 3.1 Skiktgränser (beskattningsbar inkomst) och brytpunkter (taxerad inkomst) Kronor

År	2004	2005	2006	2007	2008
Skiktgränser					
Nedre skiktgräns	291 800	298 600	306 000	316 700	328 800
Övre skiktgräns	441 300	450 500	460 600	476 700	495 000
Brytpunkter					
Nedre brytpunkt	308 800	313 000	317 700	328 600	340 900
Övre brytpunkt	458 900	465 200	472 300	488 600	507 100

Den slutliga skatten reduceras genom skattereduktioner, främst den skattereduktion som kompenserar för den allmänna pensionsavgiften och skattereduktionen för arbetsinkomst. I nedanstående ruta redovisas en sammanställning av

¹⁶ För personer som inte är medlemmar i svenska kyrkan och följaktligen inte betalar kyrkoavgift tillkommer en obligatorisk begravningsavgift på i genomsnitt 0,22 procentenheter. Personer som är medlemmar i svenska kyrkan betalar kyrkoavgift inklusive begravningsavgift på i genomsnitt 1,20 procentenheter.

de olika komponenterna som styr den direkta beskattningen av fysiska personers förvärvsinkomster.

- Grundavdrag
- Kommunal inkomstskatt: Varierande (medelutdebitering 31,55 procent)
- Statlig inkomstskatt: 0, 20 eller 25 procent
- Skattereduktioner

Ändringar i skatteskalen kan ske antingen genom förändringar i skiktgränserna, av de statliga eller de kommunala skattesatserna, eller genom förändringar i grundavdraget. Det lägsta grundavdraget uppgår 2008 till 12 100 kronor. Avdraget påverkar basen för beskattningen, den beskattningsbara förvärvsinkomsten, och därmed den genomsnittliga skatten. Genom sin konstruktion i de lägre inkomstskikten påverkar det även marginalskatten. Grundavdragets nivå påverkas av prisbasbeloppet via konsumentprisindex. 2008 uppgår prisbasbeloppet till 41 000 kronor. Grundavdragets konstruktion redovisas i Tabell 3.2.

Tabell 3.2 Grundavdragets konstruktion

Inkomstskikt	Grundavdrag
Taxerad inkomst	Regel
-0,99 PBB	0,423 PBB
0,99 PBB-2,72 PBB	0,423 PBB + 0,2 * (TI - 0,99 PBB)
2,72 PBB-3,11 PBB	0,770 PBB
3,11 PBB-7,88 PBB	0,770 PBB - 0,10 * (TI - 3,11 PBB)
7,88 PBB-	0,293 PBB

Anm.: TI = Taxerad inkomst, PBB = prisbasbelopp enligt lagen om allmän försäkring.

I Tabell 3.3 redovisas de inkomstgrupper vid vilka de faktiska förändringarna uppkommer givet 2008 års prisbasbelopp. Noteras bör att avrundningsreglerna medför att de formella gränserna i Tabell 3.2 inte kan översättas direkt till krontalen i Tabell 3.3.

Tabell 3.3 Grundavdraget uttryckt i kronor

Inkomstskikt	Grundavdrag
Taxerad inkomst	
-40 800	17 400
40 900-111 300	17 500-31 500
111 400-128 200	31 600
128 300-322 200	31 500-12 200
322 300-	12 100

Statistik

I Tabell 3.4 redovisas underlaget för inkomstskatten för 2004–2008. Underlaget för inkomstskatten beräknas 2008 uppgå till 1 610 miljarder kronor. För information om den allmänna pensionsavgiften, se avsnitt 3.3.

Tabell 3.4 Skatteunderlag för och intäkter från skatt på förvärvsinkomster för fysiska personer inkomståren 2004 till 2008

Mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Beskattningsbar förvärvsinkomst	1 328	1 379	1 438	1 517	1 610
Kommunalskatt	420	436	454	479	508
Statlig inkomstskatt	34	38	41	46	51

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos. För senare prognoser se vår- och budgetpropositionerna.

Beräkningskonvention

För att bedöma budgeteffekterna av olika förändringar i skatteskalen krävs i allmänhet beräkningar baserade på individdatamaterial, eftersom resultatet till stor del beror av inkomstfördelningen före skatt. För att utföra denna typ av beräkningar används FASIT-modellen. FASIT är en mikrosimuleringsmodell där man bl.a. har möjlighet att simulera effekter av regeländringar i skatte- och transfereringssystemen. Dataunderlaget som används vid beräkningar av budgeteffekter vid regeländringar i skattesystemet är det s.k. storurvalet. Storurvalet bygger på registeruppgifter som kommer från Skattemyndigheten, Försäkringskassan m.fl. I det totala storurvalet ingår ca 450 000 individer. Beräkningar i FASIT-modellen är statiska, vilket innebär att modellen inte tar hänsyn till eventuella anpassningar som kan följa av förändringar i regelverket.¹⁷

¹⁷ För en utförligare beskrivning av FASIT-modellen se www.scb.se.

3.2 Skattereduktion för arbetsinkomster – jobbskatteavdrag

En skattereduktion för aktiva arbetsinkomster (jobbskatteavdrag) infördes 2007. Skattereduktionen förstärks den 1 januari 2008. Skattereduktionen innebär att skatten sänks för personer som har inkomst av anställning och aktiv näringsverksamhet (arbetsinkomst). Storleken på skattereduktionen beror av personens ålder, där personer över 65 år erhåller en dubbel reduktion.

I det följande beskrivs metodiken för att bestämma jobbskatteavdraget. Mycket översiktligt bestäms skattereduktionen genom att multiplicera personens skattesats för kommunal inkomstskatt med ett underlag. Detta underlag beror dels på personens arbetsinkomst, dels av befintligt grundavdrag.

För att kunna beräkna skattereduktionen för arbetsinkomster behövs följande information.

- taxerad inkomst
- arbetsinkomstens storlek
- inkomsttagarens ålder
- skattesats för kommunal inkomstskatt

Vid beräkningen av skattereduktionen ingår även grundavdraget som en del. Beräkningen av grundavdraget utgår från den taxerade inkomsten och görs enligt beskrivningen i avsnitt 3.1.

I rutan nedan visas en uppställning av hur arbetsinkomsten¹⁸ som ska ingå i beräkningen av underlaget för skattereduktionen tas fram.

Inkomster av anställning (se fotnot 18)
+ Inkomst av annat förvärvsarbete (se fotnot 18)
= Arbetsinkomst före avdrag
– kostnader som dragits av i inkomstslaget tjänst
– sjukpenning hänförlig till inkomst av annat förvärvsarbete
– allmänna avdrag
– sjöinkomstavdrag
= Arbetsinkomst i underlaget för beräkning av skattereduktion

Utifrån denna definition av arbetsinkomst beräknas jobbskatteavdraget. Tabell 3.5 visar beräkningen av jobbskatteavdraget för personer under 65 år och Tabell 3.6 visar beräkningen för personer över 65 år.

¹⁸ De inkomster som omfattas av jobbskatteavdraget framgår av 65 kap. 9 a § inkomstskattelagen (1999:1229)

Tabell 3.5 Beräkning av jobbskatteavdraget. Personer under 65 år vid ingången av året.

Arbetsinkomsten (AI)	Skattereduktion
-0,91 PBB	(AI-GA)*KI
0,91 PBB-2,72 PBB	0,91 PBB + 0,2*(AI-0,91 PBB)-GA)*KI
2,72 PBB-7,00 PBB	(1,272 PBB + 0,033*(AI-2,72 PBB)-GA)*KI
7,00 PBB-	(1,413 PBB-GA)*KI

Anm.: PBB = prisbasbelopp enligt lagen om allmän försäkring, AI = Arbetsinkomst, GA= Grundavdrag KI = Skattesatsen för kommunal inkomstskatt.

Tabell 3.6 Beräkning av jobbskatteavdraget. Personer som fyllt 65 år vid ingången av året.

Arbetsinkomsten (AI)	Skattereduktion
-1,79 PBB	(AI-GA)*KI
1,79 PBB-2,72 PBB	(1,79 PBB + 0,2*(AI-1,79 PBB)-GA)*KI
2,72 PBB-7,00 PBB	(1,976 PBB + 0,033*(AI-2,72 PBB)-GA)*KI
7,00 PBB-	(2,117 PBB-GA)*KI

Anm.: PBB = prisbasbelopp enligt lagen om allmän försäkring, AI = Arbetsinkomst, GA= Summan av grundavdrag och sjöinkomstavdrag, KI = Skattesatsen för kommunal inkomstskatt.

Nedan visas ett exempel på beräkning av skattereduktionen.

Exempel 3.1 Beräkning av skattereduktion för arbetsinkomst – jobbskatteavdrag

I detta exempel är den taxerade inkomsten 200 000 kr, av vilken 100 000 kr är arbetsinkomst och 100 000 kr annan inkomst. Inkomsttagaren är under 65 år och bor i en kommun med en kommunalskattesats på 30 procent. Prisbasbeloppet för 2008 är 41 000 kr. Grundavdraget för taxerad inkomst på 200 000 kr uppgår till 24 400 kr.

Eftersom arbetsinkomsten på 100 000 kr motsvarar 2,44 prisbasbelopp (100 000/41 000), beräknas jobbskatteavdraget utifrån andra raden i tabell 3.6. Skattereduktionen blir då 7 634 kronor $[=(0,91*41\ 000 + 0,2*(100\ 000 - 0,91*41\ 000) - 24\ 400)*0,30]$.

En skattereduktion kan endast bli aktuell om arbetsinkomsten överstiger grundavdraget. Om exempelvis den totala taxerade inkomsten är 100 000 kronor, varav arbetsinkomsten utgör 20 000 kronor, kommer grundavdraget (ca 29 000 kronor) att vara större än arbetsinkomsten. I det fallet kommer skattereduktionen att bli noll kronor.

Exempel 3.2 Jobbskatteavdraget höjs med 1 000 kronor

En höjning av jobbskatteavdraget medför en skattesänkning för alla personer som har arbetsinkomster vilka överstiger grundavdraget. Jobbskatteavdraget är en skattereduktion som enbart påverkar statens skatteintäkter. En höjning av jobbskatteavdraget med 1 000 kr beräknas leda till att de statliga skatteintäkterna minskar med 4,40 mdkr. I den periodiserade redovisningen motsvaras helårseffekten och den varaktiga effekten av bruttoeffekten. Beräkningarna redovisas nedan.

Tabell 3.7 Periodiserad redovisning av en höjning av jobbskatteavdraget

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				-4,40
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>-4,40</i>	<i>-4,40</i>	<i>-4,40</i>	<i>-4,40</i>
Kommunsektorn	0,00	0,00	0,00	0,00
Fysiska personers inkomstskatt	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40
Skatt på inkomst	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40
Juridiska personers inkomstskatt	0,00	0,00	0,00	0,00
Fysiska personers inkomstskatt	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40
Summa intäkter	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

Anm.: Beräkningarna är utförda i FASIT-modellen på 2005 års storurval med framskrivningar.

3.3 Den allmänna pensionsavgiften

Skatterättsliga regler

Den allmänna pensionsavgiften är en form av socialavgift som tas ut på förvärvsinkomster. Underlaget för avgiften utgörs av pensionsgrundande ersättningar, dvs. löneersättningar och beskattade förmåner såsom sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning. För enskilda näringsidkare utgörs underlaget av överskottet av aktiv näringsverksamhet. Sammantaget beräknas underlaget för den allmänna pensionsavgiften uppgå till 1 229 miljarder kronor 2008. Avgiften uppgår till 7 procent och tas ut på summan av inkomsterna till

den del dessa inte överstiger 8,07 gånger inkomstbasbeloppet.¹⁹ Den allmänna pensionsavgiften ska inte betalas om inkomsten understiger 42,3 procent av det för året gällande prisbasbeloppet. Avgiften tillförs Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonderna för förvaltning. Tillsammans med ålderspensionsavgiften, som tas ut som en arbetsgivaravgift, finansierar den allmänna pensionsavgiften ålders- och premiepension.

Statistik

Underlaget för allmän pensionsavgift skiljer sig från underlaget för socialavgifter. Dels görs avgiftsuttag endast på inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp, dels utgår allmän pensionsavgift på beskattade socialförsäkringsförmåner. I Tabell 3.8 redovisas avgiftsunderlaget och intäkterna från den allmänna pensionsavgiften för perioden 2004–2008.

Tabell 3.8 Avgiftsunderlag för och intäkter från den allmänna pensionsavgiften

Mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Pensionsgrundande inkomster	1 030,21	1 059,68	1 109,81	1 166,34	1 229,11
Inbetalda allmänna pensionsavgifter ¹	72,11	74,18	77,69	81,64	86,04

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

¹ Intäkterna uppgår till 7 procent av avgiftsunderlaget. Inga avdrag ska således göras innan beräkningen.

Inkomster från den allmänna pensionsavgiften redovisas på inkomsttiteln 1262: *Allmän pensionsavgift* i statsbudgeten. Medlen förs vidare till ålderspensionssystemet under samma år, vilket är anledningen till att denna inkomsttitel inte redovisas under staten i dessa beräkningskonventioner. Slutreglering av avgiften sker två år efter inkomståret. Redovisning i dessa beräkningskonventioner sker däremot endast som en del av Första-Fjärde AP-fonden på inkomsttiteln *Allmän pensionsavgift* under ålderspensionssystemet.

¹⁹ Pensionsgrundande inkomst upp till 7,5 inkomstbasbelopp ger rätt till pension. Eftersom avgiften inte ingår i den pensionsgrundande inkomsten beräknas taket för avgifterna fram enligt följande: $[7,5/(1-0,07)]$. Avrundat uppåt med två decimaler blir detta 8,07; år 2008 motsvarar det 385 700 kr.

3.4 Avdrag för resor mellan bostad och arbete

Skatterättsliga regler

Resor mellan bostad och arbete ses som en privat levnadskostnad. En grundläggande princip inom inkomstbeskattningen är att avdrag inte ges för sådana kostnader.²⁰ Avsteg från denna princip görs dock när det gäller resor mellan bostad och arbete (arbetsresor) till den del utgiften överstiger 8 000 kronor. Avsteget motiveras främst med att avdraget är av stor ekonomisk betydelse för många skattskyldiga och att ett visst samband finns med intäkternas förvärvande.²¹

Huvudregeln är att avdragsgilla kostnader i inkomstslaget tjänst ska göras med belopp som motsvarar de faktiska kostnaderna. När det gäller kostnader för arbetsresor med bil har man av förenklingsskäl infört en schablon. Den innebär att avdrag för arbetsresor med bil ges med ett och samma belopp per mil. I beräkningsunderlaget för de kostnader som ligger till grund för avdraget ska enbart rörliga kostnader, dvs. milbundna kostnader beaktas.²² Av prop. 1969:29 och 1983/84:63 framgår att följande kostnader ska ingå:

Milbundna poster

- Bensinkostnad
- Reparationer
- Service
- Däck
- Milberoende värdeminskning

Statistik

Vi använder oss av Konsumentverkets bilkalkyl vid beräkningar av de milbundna kostnaderna. Antaganden som görs i beräkningskonventionen, utöver de antaganden som ligger till grund för Konsumentverkets bilkalkyl, baseras på information från olika källor. Uppgifter om bilens medianålder och årliga körsträcka baseras på information från Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA). Uppgifter om bensinpriset hämtas från Statens petroleum institut (SPI).

²⁰ Se 9 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229).

²¹ Se bl.a. prop. 1991/92:150 Bilaga I:5 sid. 21.

²² Se prop. 1969:29.

Beräkningskonventioner

Vi beräknar kostnaderna för en liten, mellanstor och stor bil för att få fram inom vilket spann kostnaderna ligger. Beräkningarna baseras dels på informationen i Konsumentverkets bilkalkyl men även på följande antaganden:

Antaganden för beräkningar i bilkalkylen

- Bilens ålder: 8 år, medianen för bilparken
- Bränsle: Bensin
- Bränslepris: Månadsgenomsnittet vid pump för april innevarande år
- Årlig körsträcka: 1 500 mil
- Ägandetid: 1 år
- Värdeminskning: Den milberoende delen av värdeminskningen utgör 50 procent av den framräknade värdeminskningen

För att bedöma budgeteffekterna av en förändrad ersättningsnivå används mikrosimuleringsmodellen FASIT.²³ En höjning av milersättning med 50 öre, från 18 kronor/mil till 18,50 kronor/mil, innebär att skatteintäkterna minskar med ca 140 miljoner kronor. Budgeteffekten är linjär upp till ca 3 kronor, dvs. ökar milersättningen med 1 krona så blir den offentligfinansiella effekten 280 miljoner kronor.

²³ För mer information om denna modell se avsnitt 3.1.

4 Skatt på kapital

Till de direkta skatterna hör skatt på kapital. Med undantag av avkastningsskatten antas skattesubjektet sammanfalla med skatteobjektet och sålunda förväntas inte skatten övervältras på andra aktörer än dem som skatten tas ut av. I likhet med direkta skatter på arbete innebär detta att fördelningen på den offentliga sektorns olika delar är förhållandevis okomplicerad. När det gäller avkastningsskatten sammanfaller inte skattesubjektet med skatteobjektet och skatten förväntas därmed övervältras på andra aktörer. Förändrad avkastningsskatt på exempelvis tjänstepensionskapital påverkar såväl kommunerna som ålderspensionssystemet via effekter på lönerna.

Tidigare har vi pekat på att beräkningarna av de offentligfinansiella effekterna förutsätter att de förändrade skatterna inte leder till beteendeförändringar. Detta gäller även förändringar i skatten på fysiska personers kapitalinkomster. Skillnaden är dock att indirekta effekter på exempelvis hushållens portföljval, som inte beaktas, kan innebära att huvudkalkylen ger en missvisande bild redan i det korta tidsperspektivet. Liksom vid analysen av förändrade skatteregler för arbetsinkomster aktualiseras en kompletterande redovisning av skatteklar för olika slag av sparande.

Skatt på kapitalinkomster är en statlig skatt som kan ses som en skatt på ägande av kapital. Ägande av kapital delas upp i finansiella och reala tillgångar och kan ägas direkt eller indirekt via investeringsfonder eller investmentföretag. Kapitalbeskattningen består av skatt på kapitalinkomster, avkastningsskatt och skatt/avgift på fastigheter. Avkastningen på fysiska personers kapital beskattas i inkomstslaget kapital. Indirekt ägande via investeringsfonder²⁴ eller investmentföretag beskattas hos dessa genom att fonden eller bolaget påförs en schablonintäkt. År 2008 beräknas inkomsterna från beskattningen av kapital uppgå till ca 190 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 12,5 procent av den offentliga sektorns totala skatteinkomster.

4.1 Beskattning av kapitalinkomst

Skatterättsliga regler

Skatt på kapitalinkomster betalas av fysiska personer och dödsbon. När andra skattesubjekt erhåller avkastning på kapital beskattas de i inkomstslaget näringsverksamhet (se kapitel 5). Kapitalinkomster beskattas med en proportionell

²⁴ Sedan den 1 april 2004 används begreppet investeringsfonder som samlingsnamn för värdepappers- och specialfonder.

skattesats om 30 procent. Beskattningen i inkomstslaget kapital kan delas in i två huvudgrupper: beskattning av löpande avkastning såsom räntor, hyresintäkter, aktieutdelning etc. och beskattning av realiserad värdestegring, dvs. kapitalvinster.

Kapitalvinster och kapitalförluster på värdepapper m.m. sorteras in i undergrupper i enlighet med den typ av tillgång som de härstammar ifrån. Förluster kvittas sedan mot vinster enligt särskilda regler i de olika undergrupperna. Om dessa kapitalvinster inte räcker till får resten av förlusten dras av med 70 procent. När det gäller kapitalvinster på fastigheter ska två tredjedelar av vinsten på en privatbostadsfastighet och 90 procent av vinsten på en näringsfastighet tas upp. Uppkommer det i stället en kapitalförlust ska i det förra fallet 50 procent av förlusten och i det senare fallet 63 procent av förlusten dras av. Syftet med att begränsa förlustavdragen är att minska incitamenten till att realisera förluster fortlöpande medan realiseringen av vinster skjuts på framtiden.

En av de grundläggande utgångspunkterna vid utformningen av reglerna för beskattning av indirekt ägande i exempelvis investeringsfonder och investmentföretag är att det ska råda skattemässig neutralitet i förhållande till direktägande av värdepapper. För att sådan neutralitet ska uppnås är investeringsfonden eller investmentföretaget inte skattskyldig för kapitalvinster vid avyttring av aktier och andra delägarätter. Som en följd av skattefriheten får inte heller avdrag för kapitalförluster vid avyttring av denna typ av värdepapper göras. Investeringsfonden eller investmentföretaget är skattskyldig för mottagen utdelning men erhåller avdrag för den del av utdelningen som vidareutdelas till delägarna. Investeringsfondernas och investmentföretagens skattepliktiga intäkter utgörs, utöver annan inkomst från näringsverksamhet, också av en schablonintäkt. Schablonintäkten uppgår till 1,5 procent av värdet på de aktier och delägarätter som innehas av fonden vid beskattningsårets ingång påförs för att balansera att investeringsfonder och investmentföretag inte beskattas för kapitalvinster på aktier och övriga delägarätter.

Sammantaget resulterar reglerna för beskattning av avkastningen på direkt och indirekt ägda tillgångar i en mängd mer eller mindre enkelt identifierbara skattebaser. Underlaget för kapitalinkomstskatt består dels av den löpande avkastningen på olika kapitaltillgångar med avdrag för ränteutgifter, dels av realiserad nettovärdeökning. Vid underskott medges skattereduktion om 30 procent av underskottet i den mån det inte överstiger 100 000 kronor. Underskott större än 100 000 kronor kvoterar till 70 procent.

Statistik

Kapitalskattebasen och i synnerhet kapitalvinstdelen är känslig för konjunktursvängningar. Sedan 1996 har skatten på kapitalinkomster, dvs. räntor, utdelningar och kapitalvinster, varit högre än den skattereduktion som utgiftsräntorna ger upphov till. Under ett antal tidigare år var dock skattereduktionen

större än skatten på kapitalinkomsterna vilket innebär att nettot från kapitalinkomstskatten var negativ.

Nedan specificeras delbaser i inkomstslaget kapital. Eftersom nettokapitalförluster i många fall endast är avdragsgilla till 70 procent, och kapitalunderskott överstigande 100 000 kronor kvoterar ner till 70 procent vid beräkningen av skattereduktionen, är den totala kapitalskattebasen beroende av storleken och sammansättningen på individernas kapitalinkomster. En nettokapitalförlust på exempelvis aktier, som är avdragsgill till 70 procent, reducerar skatten med 14,7 procent ($= 0,7 * 0,7 * 0,3$) av förlustens storlek när personens nettounderskott av kapital överstiger 143 000 kronor ($= 100\ 000 / 0,70$). Ränteutgifter överstigande 100 000 kronor ger dock en skattereduktion på 21 procent ($= 0,7 * 0,3$) för en person som i övrigt saknar kapitalvinster och kapitalförluster.

Uppbördstidpunkten för kapitalinkomstskatten varierar mellan inkomstslagen. Skatten på utdelningar och räntor antas betalas in som preliminärskatt under innevarande år. Skatten på kapitalvinster antas inkomma som fyllnadsinbetalning eller kvarskatt året därpå. Kapitalinkomstskatten bokförs på statsbudgetens inkomsttitel 1110: Fysiska personers kapitalinkomstskatt.

Skattebaser i inkomstslaget kapital:

- utdelning på aktier och andelar i ekonomisk förening,
- kapitalvinst på noterade aktier,
- kapitalvinst på onoterade aktier,
- kapitalvinst på andel i ekonomisk förening,
- kapitalförlust på noterade aktier,
- kapitalförlust på onoterade aktier,
- kapitalförlust på andel i ekonomisk förening,
- ränteintäkter,
- ränteutgifter,
- positiv räntefördelning,
- kapitalvinst på noterade fordringar,
- kapitalvinst på onoterade fordringar,
- kapitalförlust på noterade fordringar,
- kapitalförlust på onoterade fordringar,
- hyresintäkter,
- kapitalvinst privatbostad,
- kapitalvinst näringsfastighet i enskild näringsverksamhet,
- kapitalförlust privatbostad,
- kapitalförlust näringsfastighet i enskild näringsverksamhet.

Kunskapen om storleken på de ovan angivna baserna är delvis bristfällig. I Tabell 4.1 redovisas tillgängliga uppgifter om sammanlagda intäkter från kapital-

inkomstskatt och skattebasens sammansättning. Uppgifterna kommer från Skatteverkets taxeringsutfall.

Tabell 4.1 Intäkter från kapitalinkomstskatten och dess sammansättning

Mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Överskott av kapital	96,10	129,15	173,72	183,78	163,16
Underskott av kapital	58,13	54,02	54,29	64,53	73,18
Skatt på positiva kapitalinkomster	28,61	38,46	51,83	54,85	48,67
Skattereduktion underskott kapital	16,83	15,74	15,85	18,75	21,20
Nettoskatt på kapitalinkomster	11,78	22,72	35,99	36,10	27,46
Inkomstränta, utdelning m.m.	34,10	35,59	48,91	59,37	67,72
Positiv räntefördelning	5,84	6,35	6,80	6,91	7,08
Kapitalvinst	68,19	99,69	133,00	135,00	106,70
Uthyrning av privatbostad	1,37	1,41	1,42	1,45	1,49
Utgiftsränta m.m.	63,28	61,99	65,45	78,22	91,28
Kapitalförlust	7,08	4,81	4,21	4,21	4,22
Avdrag för förvaltningskostnader	0,34	0,37	0,40	0,40	0,41
Negativ räntefördelning	0,84	0,75	0,65	0,65	0,65

Källa: Skatteverkets taxeringsutfall inkomstären 2004 till 2005. En * markerar att uppgiften är en prognos. För senare prognoser se vår- och budgetpropositionerna.

För att erhålla en mer detaljerad uppdelning av de olika skattebaserna genomför Statistiska centralbyrån på uppdrag av Finansdepartementet från och med beskattningsåret 1999, med undantag för år 2002, en årlig undersökning av sammansättningen av hushållens kapitalvinster och kapitalförluster. Materialet bygger på bearbetningar av urvalsundersökningen Hushållens ekonomi, HEK. För att förbättra resultatens kvalitet görs ett särskilt tillägg av personer som har gjort stora kapitalvinster eller kapitalförluster under året. Möjligheten att förbättra statistiken på detta område håller på att ses över.

Beräkningskonventioner

En individs nettokapitalinkomst beräknas genom att kapitalinkomsterna reduceras med utgiftsräntor och avdragsgilla kapitalförluster m.m. Om denna summa är positiv redovisas den under posten överskott av kapital och om summan är negativ redovisas den under posten underskott av kapital. De enskilda inkomst- och utgiftsposterna i tabellens nedre del behöver därför inte summera till över- respektive underskott.

4.2 Inkomster från fåmansföretag

Skatterättsliga regler

Inkomster från fåmansföretag beskattas enligt särskilda regler (de s.k. 3:12-reglerna) i de fall aktieägaren i betydande omfattning är verksam i företaget. 3:12-reglerna har sin bakgrund i den duala inkomstskattmodell som tillkom genom 1990 års skattereform. Kombinationen av en progressiv beskattning av arbetsinkomster och en från denna separerad och proportionell kapitalbeskattning gör att det marginella skatteuttaget på förvärvsinkomster för personer som betalar både kommunal- och statlig inkomstskatt överstiger summan av bolagsskatt och kapitalinkomstskatt. För att begränsa möjligheten att omvandla arbetsinkomst till lägre beskattad kapitalinkomst definieras i 3:12-reglerna hur mycket av bolagets vinst som vid utbetalningen till den kvalificerade aktieägaren ska betraktas som kapital- respektive förvärvsinkomst. Reglerna har nyligen reformerats och nya regler gäller från och med inkomståret 2006.

Den skattemässiga uppdelningen sker på ett schablonmässigt sätt. Utgångspunkten är att normal avkastning ska beskattas i inkomstlaget kapital. Inkomster som överstiger vad som kan betraktas som normal avkastning beskattas i inkomstlaget tjänst. Med normal kapitalavkastning avses kapitalinkomst upp till ett s.k. gränsbelopp. Skattesatsen är 20 procent och uppnås genom att två tredjedelar av utdelningen upp till gränsbeloppet tas upp till beskattning. Utdelning som överstiger gränsbeloppet beskattas i inkomstlaget tjänst. Om utdelningen understiger gränsbeloppet utgör skillnaden ett separat utdelningsutrymme som förs vidare till nästa beskattningsår. Gränsbeloppet utgörs av summan av årets gränsbelopp och uppräknat separat utdelningsutrymme. Det sparade utdelningsutrymmet räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Årets gränsbelopp är summan av underlaget för årets gränsbelopp multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter och lönebaserat utrymme. Enligt huvudregeln utgörs underlaget av anskaffningskostnaden för aktierna. Årets gränsbelopp får alternativt bestämmas enligt den s.k. förenklingsregeln till ett belopp som från och med inkomståret 2007 motsvarar två inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget. Lönebaserat utrymme beräknas under förutsättning att visst löneuttag har skett och utgör från och med inkomståret 2007 25 procent av lönerna i företaget upp till 60 inkomstbasbelopp och 50 procent av lönerna därutöver.

Även en kapitalvinst som uppkommer när andelar i ett fåmansföretag avyttras fördelas på inkomstlagen tjänst och kapital genom att den del av vinsten som överstiger det sparade utdelningsutrymmet tas upp i inkomstlaget tjänst. Kapitalvinst som motsvarar separat utdelningsutrymme tas upp till två tredjedelar så att skattesatsen blir 20 procent. Det finns ett tak, 100 inkomstbasbelopp, för hur stor del av kapitalvinsten från ett företag som ska beskattas i inkomstlaget tjänst under en sexårsperiod.

Beräkningskonventioner

Generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar inom detta område saknas. Istället görs mikrobaserade beräkningar för att räkna ut bruttoeffekten av olika regelförändringar. Beräkningarna baseras på databasen för fåmansföretag (som har matchats med fåmansdelägarens personliga deklarationer) i SCB:s databas FRIDA. En beskrivning av databasen FRIDA ges i avsnitt 5.1.

4.3 Investeringfonder och investmentföretag

Skatterättsliga regler

Investeringfonder och investmentföretag påförs en schablonintäkt som uppgår till 1,5 procent av värdet på de aktier och övriga delägarätter som innehas vid beskattningsårets ingång.²⁵ Från och med inkomståret 2004 ska dock i underlaget för schablonintäkt för investmentföretag inte räknas in onoterade delägarätter eller delägarätter i noterade företag där investmentföretaget innehar mer än 10 procent av röststyrkan. Schablonintäkten beskattas som inkomst av näringsverksamhet med 28 procent för investmentföretag och med 30 procent för investeringfonder.

Statistik

I Tabell 4.2 redovisas värdet på ingående innehav av aktier för investeringfonder och investmentföretag för perioden 2004 till 2008. Investmentföretagens och investeringfondernas skattepliktiga intäkter utgörs förutom av schablonintäkten också av annan inkomst från näringsverksamhet. Investmentföretagen och investeringfonderna är inte skattskyldiga för kapitalvinster vid avyttring av aktier och andra delägarätter. Som en följd av denna skattefrihet får de inte heller göra avdrag för kapitalförluster vid avyttring av denna typ av värdepapper. Däremot är investmentföretag och investeringfonder skattskyldiga för mottagen utdelning. Avdrag erhålls för den del av utdelningen som vidareutdelas till delägarna. Tillgänglig statistik tyder på att skatten i stor utsträckning elimineras genom de avdragsgilla utdelningarna.

²⁵ För investmentbolag uppgick schablonintäkten tidigare till 2 procent av värdet av aktieportföljen vid beskattningsårets ingång. Från och med år 2002 uppgår schablonintäkten för investmentföretag till 1,5 procent av underlaget, dvs. samma nivå som gäller för investeringfonder.

Tabell 4.2 Investmentföretags och investeringsfonders ingående innehav av aktier*Mdkr, löpande priser*

År	2004	2005	2006	2007*	2008*
Investmentföretag	165,9	160,9	205,8	253,8	291,9
Investeringsfonder	515,3	603,4	680,9	792,5	911,4

Källa: SCB, FM 37 SM och SOS FM 06. En * markerar att uppgiften är en prognos.

Skatt betald av svensk investeringsfond eller svenskt investmentföretag bokförs på statsbudgetens inkomsttitel 1120: *Juridiska personers inkomstskatt.*

Beräkningskonventioner

Genom att schablonintäkten generellt elimineras genom avdragsgilla utdelningar antas ändringar i schablonintäkten påverka hushållens utdelningsinkomster.

4.4 Avkastningsskatt

Skatterättsliga regler

Indirekt sparande i form av pensionssparande och kapitalförsäkringar beskattas genom avkastningsskatt på det sparade kapitalet. Avkastningsskatt tas ut på nedan angivna pensions- och kapitalförsäkringskapital.

Underlag för avkastningsskatt:

- tjänstepensionskapital i försäkringsbolag,
- tjänstepensionskapital i stiftelser,
- tjänstepensionsavsättningar i företagens balansräkningar,
- privat pensionskapital,
- kapitalförsäkringar.

Avkastningsskatten baseras på en schablonmässigt beräknad avkastning som beräknas utifrån kapitalunderlaget. Kapitalunderlaget utgörs av värdet av den skattskyldiges tillgångar med avdrag för finansiella skulder vid beskattningsårets ingång. Skatteunderlaget beräknas genom att kapitalunderlaget multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan året före beskattningsåret. Pensionsförsäkringskapital beskattas sedan med en skattesats på 15 procent, medan avkastningen på kapitalförsäkringar beskattas med antingen 15 eller 27 procent.

Från och med 2005 beskattas vissa kapitalförsäkringar med den lägre skattesatsen för avkastningsskatt. De försäkringar det gäller är sådana som har meddelats inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som uppfyller vissa av de krav som ställs för att en försäkring ska betraktas som en pensionsförsäkring.

Statistik

Det totala kapitalunderlaget uppskattas vid ingången av 2008 uppgå till 2 387 miljarder kronor. Av detta underlag beräknas pensionskapitalet svara för 2 172 miljarder kronor och kapitalförsäkringskapitalet för 215 miljarder kronor.²⁶ En uppskattning av fördelningen av pensionskapitalet på privat pensionskapital och tjänstepensionskapital visar att det privata pensionskapitalet står för runt 440 miljarder kronor, och tjänstepensionskapitalet, ca 1 730 miljarder kronor.²⁷

Den genomsnittliga statslåneräntan året före beskattningsåret, dvs. 2007, prognosticeras till 4,35 procent. Detta ger att intäkterna från avkastningsskatten beräknas uppgå till 16,26 miljarder kronor inkomståret 2008.

I Tabell 4.3 redovisas skatteunderlag för avkastningsskatt och skatteintäkter avseende inkomståren 2004–2008.

Tabell 4.3 Underlag för avkastningsskatt och skatteintäkter

Procent och mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Genomsnittlig statslåneränta året före beskattningsåret (procent)	4,39	4,30	3,24	3,69	4,35
Underlag för avkastningsskatt 15 procent	65,23	68,64	60,34	71,76	94,15
Underlag för avkastningsskatt 27 procent	6,96	6,79	5,97	7,09	9,68
Avkastningsskatteintäkter	11,67	12,13	10,66	12,66	16,26

* Uppgiften är en prognos.

Beräkningskonventioner

Det individuella pensionskapitalet har bildats genom individuella avsättningar, med eller utan avdragsrätt. En höjning av skattesatsen tenderar att minska framtida pensioner och underlaget för inkomstskatt på utfallande pensioner (i fallet med avdragsgilla avsättningar). I dessa beräkningskonventioner antas detta motverkas av att en höjd avkastningsskatt utlöser ökade premieinbetalningar.

Det kollektiva pensionskapitalet bildas genom avsättningar på lönesumman i syfte att garantera en viss utfallande pension. En förändring av avkastningsskatten antas få liknande effekter som en arbetsgivaravgiftshöjning (se kapitel 6). En höjning antas framkalla ökade premieinbetalningar för trygghande av utfästelser vilket reducerar utrymmet för löneökningar. Därmed uppkommer en indirekt effekt på underlaget för socialavgifter och för inkomstskatten.

Vid en förändring av avkastningsskatten uppstår en bruttoeffekt vilken beräknas som skattesatsförändringen multiplicerat med underlaget. Brutto-

²⁶ Källa: Finansdepartementets prognos baserad på finansräkenskaperna, FM 17 SM från SCB och Skatteverkets taxeringsutfall.

²⁷ Källa: SIRP och Finansdepartementet.

effekten vältras på lång sikt över på lönerna. På kort sikt sker emellertid en övervältring på priser och vinster. Övervältringsmekanismen och övervältringsantaganden redovisas utförligt i kapitel 2. En höjning av avkastningsskatten leder till sänkta löner, men på kort sikt även till lägre vinster i bolagssektorn och högre priser. Övervältringen som procentandelar av bruttoeffekten framgår av Tabell 4.4.

Tabell 4.4 Övervältring på löner, vinster och priser som andel av bruttoeffekten, ΔT_B , vid en ändring av avkastningsskatten

År	t	t+1	t+2	t+3	t+4	Varaktigt
Löner ¹⁾	-37,76	-56,64	-66,08	-70,80	-73,16	-75,52
Vinster	-25,00	-12,50	-6,25	-3,13	-1,56	0,00
Priser	25,00	12,50	6,25	3,13	1,56	0,00

¹ En förändring av lönesumman med 37,76 procent (år t), 56,64 procent (år t +1), etc. av bruttoeffekten innebär en förändring av lönekostnaderna inkl. socialavgifter med 50 procent, 75 procent, etc. Jämför med tabell 2.1 ($37,76 \cdot 1,3242 = 50$ procent och $56,64 \cdot 1,3242 = 75$ procent).

När lönesumman sjunker med 37,76 procent av bruttoeffekten innebär detta att effekter uppkommer på alla de inkomst- och utgiftstitlar som är knutna till lönerna; arbetsgivaravgifter, förmåner och skatter. Den andel av avkastningsskatteändringen som övervältras på vinsterna ger förändrade bolagsskatteintäkter.

Slutligen påverkar den höjda avkastningsskatten den allmänna prisnivån. Denna effekt beaktas dock enbart schablonmässigt och utan någon bruttoredo-visning av effekterna på inkomst- och utgiftstitlar. Prisökningen medför ökade mervärdesskatteintäkter för staten som antas fullt ut motverkas av den höjda prisnivåns effekt på de offentliga finanserna (se kapitel 2).

Tidsprofilen för övervältringen på vinster, löner och priser vid en ändring av avkastningsskatten antas vara densamma som för en förändring av en punktskatt på företagets insatsanvändning (se kapitel 2). Avkastningsskatten redovisas på statsbudgetens inkomsttitel 1120: *Juridiska personers inkomstskatt*.

Exempel 4.1 Avkastningsskatten på pensionssparandet höjs med en procentenhet

Avkastningsskatten höjs med en procentenhet från år t . Den genomsnittliga statslåneräntan året före beskattningsåret, dvs. 2007, prognosticeras till 4,35 procent. Pensionssparandet består av två delar, det privata pensionssparandet och trygghandlet av arbetsgivarnas tjänstepensionsutfästelser. En höjning av avkastningsskatten får olika effekter för dessa kategorier.

Basen för det individuella pensionssparandet uppgår till 440 mdkr. En höjning av avkastningsskatten med en procentenhet innebär en bruttoförstärkning av inkomsterna på titeln 1120: *Juridiska personers inkomstskatt* om 0,19 mdkr. Eftersom ändringen inte antas ge upphov till några indirekta effekter är den varaktiga nettobudgeteffekten lika stor som bruttoeffekten. Den periodiserade effekten är därmed lika med bruttoeffekten från och med år t .

Redovisning avseende det privata pensionssparandet sker nedan. För tjänstepensionskapitalet, där basen uppgår till 1 730 mdkr, uppkommer delvis andra effekter. Eftersom den höjda avkastningsskatten antas leda till ökade premieinbetalningar höjs företagets lönekostnader. Därmed kommer en höjd avkastningsskatt att innebära ett varaktigt minskat löneutrymme. Dock kommer anpassningen till en ny avkastningsskatt att ta tid. Övervältringsmönstret redovisas på föregående sida. Bruttoeffekten på 0,76 mdkr motverkas av sänkta intäkter från inkomstskatter och socialavgifter och, på kort sikt, av sänkta bolagsskatter. Fullständiga beräkningar av effekterna av höjd avkastningsskatt på pensionskapitalet redovisas nedan.

Tabell 4.5 Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – privat pensionssparande

Mdkr

Bruttoeffekt				0,19
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>0,19</i>	<i>0,19</i>	<i>0,19</i>	<i>0,19</i>
Kommunsektorn	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	0,19	0,19	0,19	0,19
Juridiska personers inkomstskatt	0,19	0,19	0,19	0,19
Summa intäkter	0,19	0,19	0,19	0,19
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabell 4.6 Periodiserad redovisning av en höjning av avkastningsskatten på pensionssparandet med en procentenhet – tjänstepensioner

Mdkr

Bruttoeffekt	0,76			
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>0,53</i>	<i>0,46</i>	<i>0,43</i>	<i>0,40</i>
Kommunsektorn	-0,11	-0,17	-0,19	-0,19
Fysiska personers inkomstskatt	-0,11	-0,17	-0,19	-0,19
Summa intäkter	-0,11	-0,17	-0,19	-0,19
Summa kostnader	-0,00	-0,00	-0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	-0,01
Ålderspensionsavgift	-0,03	-0,04	-0,05	-0,05
Allmän pensionsavgift	0,00	0,00	0,00	-0,00
Summa intäkter	-0,03	-0,04	-0,05	-0,05
Ålderspension	0,02	0,03	0,04	0,05
Summa kostnader	0,02	0,03	0,04	0,05
Staten	0,64	0,63	0,63	0,63
Skatt på inkomst	0,68	0,70	0,70	0,71
Juridiska personers inkomstskatt	0,70	0,73	0,74	0,76
Fysiska personers inkomstskatt	-0,02	-0,04	-0,04	-0,05
Socialavgifter	-0,07	-0,10	-0,12	-0,13
Ålderspensionsavgift	0,00	0,00	-0,01	-0,01
Sjukförsäkringsavgift	-0,03	-0,04	-0,04	-0,05
Arbetsmarknadsavgift	-0,01	-0,02	-0,02	-0,03
Arbetssskadeavgift	0,00	0,00	0,00	0,00
Föräldraförsäkringsavgift	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
Efterlevandepensionsavgift	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Allmän löneavgift	-0,01	-0,02	-0,02	-0,03
Summa intäkter	0,61	0,59	0,59	0,58
Ek. trygghet vid sjukdom, handikapp	0,02	0,03	0,03	0,03
Ek. trygghet vid ålderdom	0,00	0,00	0,00	0,00
Ek. trygghet vid arbetslöshet	0,01	0,01	0,01	0,01
Ek. trygghet för familjer och barn	0,00	0,00	0,01	0,01
Summa kostnader	0,03	0,04	0,05	0,05

4.5 Fastighetsskatt²⁸

Fastställande av taxeringsvärde

Fastighetsskatt tas ut på olika slag av fastigheter. Fram till och med 2007 gäller i huvudsak genomgående att skatteunderlaget är knutet till fastigheternas marknadsvärde; skatteunderlaget utgörs av ett taxeringsvärde som i princip ska uppgå till 75 procent av marknadsvärdet. Åren 2006-2007 gäller dock för småhus att den del av fastighetsskatten som belöper på tomtmark ska begränsas till högst 2 kronor per kvadratmeter eller maximalt 5 000 kronor, om det är lägre. Detsamma gäller för småhus på lantbruksenhet. Från och med 2008 avskaffas den statliga fastighetsskatten på bostäder och ersätts med en kommunal fastighetsavgift.

I fastighetstaxeringslagen, FTL (1979:1152), anges att taxeringsvärdet ska bestämmas till det belopp som motsvarar 75 procent av taxeringsenhetens marknadsvärde. Med marknadsvärdet avses det pris som taxeringsenheten sannolikt betingar vid en försäljning på den allmänna marknaden. Marknadsvärdet ska bestämmas med hänsyn till det genomsnittliga prisläget två år före det år då fastighetstaxering av taxeringsenheten sker. Taxeringsvärdet fastställs vart sjätte år vid den allmänna fastighetstaxeringen. De allmänna fastighetstaxeringarna ska ske vart sjätte år räknat från och med 2003 för småhusenheter, 2005 för lantbruksenheter och 2007 för hyreshus-, industri-, elproduktions- och specialenheter.²⁹ Mitt emellan de allmänna fastighetstaxeringarna ska förenklade fastighetstaxeringar göras för vissa fastighetstyper. De förenklade fastighetstaxeringarna ska därmed ske vart sjätte år från och med 2004 för hyreshusenheter, 2006 för småhusenheter och 2008 för lantbruksenheter. En särskild fastighetstaxering görs varje år det inte är allmän eller förenklad fastighetstaxering men leder endast till nytt taxeringsvärde om fastigheten genomgått en förändring.

För inkomståren 2007-2008 ska underlaget för uttag av fastighetsskatt för småhus och hyreshus (bostadsdelen) frysas på 2006 års nivå. Den schablonmässigt beräknade inkomsten för bostadsrättsföreningar och andra privatbostadsföretag slopades 2007.

Uttag av fastighetsskatt/avgift

Till och med 2007 tas fastighetsskatt för bostadshus ut på småhusenheter ("egnahem"), småhus med tillhörande tomtmark på lantbruksenheter

²⁸ Fastighetsskatten på näringsfastigheter räknas av tradition till de indirekta skatterna. I denna rapport redovisas den dock tillsammans med fastighetsskatten på privatbostadsfastigheter bland de direkta skatterna. Skälet till detta är att fastighetsskatten på egnahem ses som en del av kapitalinkomstbeskattningen.

²⁹ Specialenheter är befriade från fastighetsskatt. Till specialenheter hör t.ex. försvarsbyggnader, kommunikationsbyggnader, reningsanläggningar och skolbyggnader.

(”mangårdsbyggnad”) samt på hyreshusenheter (”hyres- och bostadsrätter”). Fastighetsskatt tas även ut på privatbostäder i utlandet. Reglerna för uttag av fastighetsskatt för dessa är i huvudsak desamma som för fastigheter som är belägna inom Sverige. Skattesatsen för småhus och utländska privatbostäder uppgår till 1,0 procent. För hyreshus är skattesatsen 0,4 procent från och med 2007. Åren 2006-2007 gäller för småhus att den del av fastighetsskatten som belöper på tomtmark ska begränsas till högst 2 kronor per kvadratmeter eller maximalt 5 000 kronor, om det är lägre.³⁰ Detsamma gäller för småhus på lantbruksenhet. För småhus och småhus på lantbruksenheter innebär det i praktiken att uttaget av fastighetsskatt delas upp på uttag av fastighetsskatt på mark- respektive byggnadsvärde. Från och med 2008 avskaffas den statliga fastighetsskatten på bostäder och ersätts med en kommunal fastighetsavgift. Den kommunala fastighetsavgiften sätts till 6 000 kronor per värderingsenhet för småhus, dock högst 0,75 procent av taxeringsvärdet, och 1 200 kronor per lägenhet i flerbostadshus, dock högst 0,4 procent av taxeringsvärdet.

För nybyggda bostäder är skatten av bostadspolitiska skäl nedsatt under de första 10 åren. Varje bostad tilldelas ett särskilt värdeår (som kan förändras genom ombyggnader). ”Rabatten” på fastighetsskatten för nybyggda bostäder innebär att för de fem första inkomståren efter värdeåret utgår ingen fastighetsskatt och för de därpå följande fem åren är skatten nedsatt till hälften.³¹

En dämpningsregel för fastighetsskatten infördes år 2003. Den innebär att höjningar av taxeringsvärdet slår igenom successivt på skatteuttaget genom att fördelas lika över de år som återstår till nästa allmänna eller förenklade fastighetstaxering med början det år då taxeringsvärdet fastställs. En begränsningsregel för fastighetsskatten på småhus som används som permanentbostad tillämpas sedan inkomståret 2001. Enligt den begränsas fastighetsskattens andel av hushållens inkomst. Från och med 2006 begränsas fastighetsskatten i princip till fyra procent av hushållens inkomster.³² Den reducerade skatten får dock inte bli lägre än 2 800 kronor per år. För fastigheter som har ett taxeringsvärde över tre miljoner kronor medges dock inte någon skattereduktion på den del av taxeringsvärdet som överstiger tre miljoner kronor. Från och med 2008 avskaffas såväl dämpningsregeln som begränsningsregeln för fastighetsskatt. Regeringen avser dock att bibehålla en begränsningsregel för pensionärer. För privatbostäder i utlandet kommer från och med 2008 varken statlig fastighetsskatt eller kommunal fastighetsskatt att betalas.

³⁰ Ingen ska betala mer i fastighetsskatt än vad man gör idag. Det innebär att uttaget av fastighetsskatt på mark ska vara det lägsta av 1 procent av taxeringsvärdet som belöper på mark, 2 kronor per kvadratmeter eller 5 000 kronor.

³¹ I samband med 1990 års skattereform, då fastighetsskatten förändrades i grundläggande avseenden, infördes särskilda övergångsregler för fastigheter uppförda före år 1991. Dessa regler innebar att fastigheter uppförda före år 1991 successivt fasades in i det nya systemet.

³² Tidigare begränsades fastighetsskatten till 5 procent av hushållens inkomster.

För småhusen innebar 1990 års skattereform att fastighetsskatten kom att ses som en del av kapitalinkomstbeskattningen. Fastighetsskattenivån valdes på ett sådant sätt att en större likformighet mellan hushållens alternativa sparformer skulle uppnås. Med en proportionell kapitalinkomstskatt, där i princip alla kapitalinkomster beskattas med 30 procent, är en fastighetsskatt på taxeringsvärdet likvärdig med att småhusägaren får ta upp en (proportionell) schablonintäkt i inkomstslaget kapital. Vid en fastighetsskattesats på 1,0 procent skulle motsvarande schablonintäkt bli 3,3 procent ($= 0,01 / 0,3$).

Fastighetsskatten på hyreshus har sin bakgrund i önskemålet att omfördela skatteuttaget mellan yngre och äldre fastigheter och ska ses i relation till de räntebidrag som utgår på nyproducerade fastigheter. För hyreshus med hyresrätter, där inkomsten beskattas som inkomst av näringsverksamhet, utgör fastighetsskatten en tillkommande skatt.

Sedan inkomståret 1996 beskattas också kommersiella lokaler och industrifastigheter (så kallade industrienheter) med fastighetsskatt. 1999 frikopplades elproduktionsenheter från industrienheter och blev en egen taxeringsenhet. Skattesatsen för kommersiella lokaler är 1,0 procent. För industrienheter och elproduktionsenheter är skattesatsen 0,5 procent. Från och med 2006 höjdes fastighetsskatten för vattenkraftverk från 0,5 procent till 1,2 procent. Från och med 2008 höjs skatten från 1,2 till 1,7 procent. Tillsammans med den temporära höjningen av skattesatsen för vattenkraftverk på 0,5 procentenheter 2006-2010 innebär det att skattesatsen uppgår till 2,2 procent.

Statistik

I Tabell 4.7 sammanfattas skattesatserna och skattebaserna för de olika slagen av fastigheter för 2004–2008. För bostadshusens del avser värdena taxeringsvärden efter justering med hänsyn till värdeåren, vilket exempelvis innebär att fastigheter där halv skatt betalas ingår med halva taxeringsvärdet. Utvecklingen av skattebaserna avspeglar dels den underliggande prisutvecklingen (då underlagen för uttag av fastighetsskatt inte är frysta), dels skattereglerna, där infasningen i fastighetsskattesystemet av fastigheter med olika värdeår har betydelse.

Tabell 4.7 Skattesatser och skattebaser för fastighetsskatten

Procent och mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006	2007	2008
Skattesatser					
Bostadshus					
Småhus	1,00	1,00	1,00	1,00	0,75 ²
Hyreshus (hyresrätter)	0,50	0,50	0,50	0,50	0,40 ²
Hyreshus (bostadsrättsföreningar)	0,50	0,50	0,50	0,50	0,40 ²
Kommersiella lokaler	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Industri- och elproduktionsenheter	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
Vattenkraftverk ^ø	0,50	0,50	0,50	1,70	2,20
Skattebaser ^ø					
Bostadshus					
Småhus	1 356	1 415	1 482	1 619	1 769
Hyreshus (hyresrätter)	520	521	539	524	580
Hyreshus (bostadsrättsföreningar) ¹	234	234	242	236	261
Kommersiella lokaler	478	456	463	470	574
Industri- och elproduktionsenheter	368	367	369	371	377

Anm.: Skattesatsen för vattenkraftverk höjdes till 1,2 procent 2006 och höjs till 1,7 procent från och med 2008. Därutöver är skattesatsen höjd temporärt mellan 2006–2010 med ytterligare 0,5 procent. För bostadshus avser uppgifterna taxeringsvärden med korrigering för eventuell rabatt. Baserna för de senare åren är preliminära. ¹Bostadsrättsföreningarnas andel av totalt taxeringsvärde för bostadshyreshus antas uppgå till 31 procent. ² Från och med 2008 slopas den statliga fastighetsskatten och ersätts med en kommunal fastighetsavgift. Avgiften sätts till 6 000 kronor per småhus, dock högst 0,75 procent av taxeringsvärdet, och 1 200 kronor per lägenhet i flerbostadshus, dock ögst 0,4 procent av taxeringsvärdet.

Beräkningskonventioner

Förändringar i den kommunala fastighetsavgiften kan ge upphov till olika slag av indirekta effekter. Till den del fastighetsinkomsterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet kan underlaget för inkomstskatten påverkas av en fastighetsavgiftsförändring. Men en förändrad fastighetsavgift påverkar också hyrorna i hyreshus, avgifterna i bostadsrättsföreningar och brukarkostnaden för egenhem. För bostadshus gäller följande gemensamma konventioner:

En höjd fastighetsavgift på småhus höjer KPI eftersom den kommunala fastighetsavgiften ingår i KPI-korgen via brukarkostnaden. En höjd fastighetsavgift på övriga bostadshus antas påverka hyror och avgifter, vilket också ger en KPI-effekt. Därmed uppkommer samma indirekta KPI-effekt som vid exempelvis en höjning av mervärdesskatten eller vid en höjning av en punktskatt. Däremot bortses i detta sammanhang från eventuella inkomstskatteeffekter vilket motiveras på följande sätt. För närvarande är inslagen av hyresreglering förhållandevis starka på den svenska bostadsmarknaden. Denna innebär att hyressättningen i allmännyttiga bostadsföretag påverkar hyrorna i övriga bostadshyreshus. En höjd fastighetsavgift får antas höja hyresnivån i de

allmännyttiga företagen. Dessa företag antas redovisa nollresultat i inkomstskattehänseende, varför hyreshöjningen ej dämpas av att fastighetsavgiften är avdragsgill mot inkomstskatten.³³ De höjda hyrorna i allmännyttans bostäder antas sprida sig till de privatägda hyresfastigheterna, där hyreshöjningen fullt ut antas balansera den höjda fastighetsavgiften. Följaktligen uppkommer inte heller här någon inkomstskatteeffekt.

Bland annat beroende på mätproblem beaktas inte de kapitaliseringseffekter som kan uppstå vid en förändring av fastighetsavgiften. Med kapitaliseringseffekter avses de pris- och förmögenhetsförändringar som en fastighetsavgiftsförändring kan ge upphov till. Att inte ta hänsyn till kapitaliseringseffekter innebär att man sannolikt överskattar intäktsökningen vid en avgiftshöjning och överskattar intäktsbortfallet vid en avgiftssänkning.³⁴

För förändringar i fastighetsskatten på industrifastigheter beaktas effekten på basen för inkomstskatten; företagen förutsätts inte kunna kompensera sig för en fastighetsavgiftshöjning genom att höja sina priser. Samma förhållande antas gälla för fastighetsskatten för kommersiella lokaler. I det senare fallet kan dock, i en sidokalkyl, beaktas eventuella effekter via höjda hyror, varvid en indirekt KPI-effekt också uppkommer.

Generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar avseende kommunal fastighetsavgift saknas. Istället görs mikrobaserade beräkningar för att räkna ut bruttoeffekt av olika regeländringar. Beräkningar för småhus görs med hjälp av SCB:s mikrosimuleringsmodell FASIT.

³³ Eventuellt kan de skattemässiga underskotten stiga men dessa får betydelse först i en framtid med inkomstskattemässiga överskott.

³⁴ Se SOU 1999:59 bilaga 4 för en diskussion om kapitaliseringseffekters potentiella inverkan på skatteintäkterna.

5 Företagsbeskattning

Företagsbeskattningen, som utgör en del av inkomstbeskattningen, består av regler som styr den skattemässiga inkomstberäkningen för juridiska personer, främst aktiebolag, samt för enskilda näringsidkare. Juridiska personer, förutom handelsbolag, dödsbon och skattebefriade institutioner, är skattskyldiga till bolagsskatt. I övriga fall är det den enskilde näringsidkaren eller delägaren i ett handelsbolag som är skattskyldig för vinster som uppkommer i näringsverksamheten. Skatt på företagsvinster utgör ungefär 7 procent av den offentliga sektorns totala skatteintäkter.

Inom företagsbeskattningsområdet förekommer numera endast ett fåtal beräkningskonventioner. Istället för konventioner används nästan uteslutande mikrobaserade beräkningar på databasen FRIDA. Då det är centralt att ha kännedom om FRIDA för att kunna förstå hur effektberäkningar genomförs så ges inledningsvis, i avsnitt 5.1, en kort presentation av FRIDA³⁵. I avsnitt 5.2 beskrivs översiktligt de allmänna principerna för företagsbeskattningen och därefter ges en introduktion till regelverken för de olika organisationsformerna (se avsnitten 5.3-5.8). Kapitlet avslutas med översiktliga beskrivningar av europabolag, investeringsföretag och investeringsfonder, koncerner och internationell företagsbeskattning, se avsnitten 5.9-5.13.

5.1 Kort beskrivning av databasen FRIDA (FöretagsRegister och IndividDatabasen)

Databasen FRIDA består av ett flertal avidentifierade databaser för olika företagsformer. Här ingår databaser för enskild näringsverksamhet (för näringsidkare med och utan årsbokslut), handelsbolag, aktiebolag (inkluderande delmängden fåmansaktiebolag), ekonomiska föreningar samt ideella föreningar. Databaserna innehåller taxerings- och SRU-data (Standardiserade Räkenskaps-Utdrag) från Skatteverket, bokföringsstatistik för banker och försäkringsbolag från bank- och finansinspektionen, SCB:s finansstatistik, uppgifter om utdelningar, fondemissioner och information om status gällande konkurs, ackord, likvidation, fusion, avregistrering och företagsrekonstruktion, där de sistnämnda uppgifterna är hämtade från Bolagsverket. För enskild näringsverksamhet, handelsbolag och fåmansaktiebolag finns kopplingar till företagens ägare. Uppgifter om ägarna är hämtade från SCB:s inkomst- och förmögenhetsregister.

³⁵ För en utförlig beskrivning av databasen FRIDA och variabelbeskrivning m.m. hänvisas till SCBs skrift "Dokumentation av FRIDA 2005".

Information i databaserna för enskild näringsverksamhet, handelsbolag, aktiebolag och ekonomiska föreningar avser inkomståren 1995–2005. Från och med år 2005 omfattar FRIDA den totala populationen företag. FRIDA 2005 består av ca 287 900 aktiebolag, ca 90 500 handelsbolag, ca 9 500 ekonomiska föreningar, ca 686 700 enskilda näringsidkare.

5.2 Allmänna principer

Ett av syftena med 1990- och 1993-års inkomstskattereformer var att skapa skattemässig neutralitet mellan olika associationsformer. Utgångspunkten för bolagsbeskattningen är att vinster ska beskattas med den nominella skattesatsen 28 procent. Ett visst utrymme för konsolidering med obeskattade reserver finns dock. Denna konsolidering sker framförallt genom avsättning till periodiseringsfond – som, efter räntebeläggningen från och med 2005, inte längre påverkar den effektiva bolagsskattesatsen – och genom överavskrivningar på anläggningstillgångar.

Sverige har en nära koppling mellan bokföring och beskattning. Utgångspunkten för den skattemässiga inkomstberäkningen är den skattskyldiges bokförda resultat beräknat i enlighet med god redovisningssed om inte något annat uttryckligen föreskrivs i skattelagstiftningen.

Juridiska personer som är skattesubjekt är följande:

- aktiebolag,
- ekonomiska föreningar,
- ideella föreningar (skattskyldigheten inskränks för de ideella föreningar som uppfyller ett allmännyttigt ändamål),
- stiftelser (*familjestiftelser* är egna skattesubjekt, men då familjestiftelserna delar ut sina medel till familjemedlemmar blir i praktiken endast dessa skattskyldiga för inkomster, *övriga stiftelser* är skattesubjekt).

Associationsformer som inte är skattesubjekt är följande:

- handelsbolag och kommanditbolag,
- enkelt bolag och partrederi,
- enskild näringsverksamhet (enskild firma).

5.3 Aktiebolag

- Skattebas - inkomst av näringsverksamhet som i princip utgörs av bolagens resultat efter bokslutsdispositioner. Bolagen kan dock göra vissa skattemässiga justeringar innan beskattningsbar inkomst av näringsverksamhet föreligger.
- Skattesats - bolagsskattesatsen är 28 procent

Civilrättsliga regler

Aktiebolaget är en juridisk person och kan således självt förvärva rättigheter och iklåda sig skyldigheter. Privata bolag ska ha ett aktiekapital på minst 100 000 kronor, medan publika bolag ska ha ett aktiekapital på minst 500 000 kronor. Aktiebolagens möjlighet till vinstutdelning begränsas genom det s.k. utdelningsförbudet. Bolaget kan endast dela ut så mycket av sina medel att det bundna egna kapitalet (dvs. aktiekapital och reservfond) förblir intakt. Aktiebolagens borgenärer skyddas även av tvingande regler om minst hälften av bolagets aktiekapital har förbrukats. Reglerna om årsredovisning innebär upprättande av balans- och resultaträkning jämte förvaltningsberättelse samt regler om koncernredovisning. Aktiebolag kan upplösas genom likvidation (frivillig eller obligatorisk), fusion, delning, konkurs och avregistrering.

Skatterättsliga regler

En viktig princip inom bolagsbeskattningen är att varje aktiebolag är ett skattesubjekt, oberoende av om bolaget ingår i en koncern eller ej. I de fall då aktiebolaget endast har en eller ett fåtal ägare brukar man tala om *fåmansföretag*. Ägaren styr i de fallen mer direkt över bolagets handlande, vilket ansetts kunna ge upphov till skattefördelar.³⁶

All verksamhet inom aktiebolaget räknas som näringsverksamhet och leder till bolagets inkomst av näringsverksamhet. Underskottet ett visst år dras automatiskt från överskottet närmast följande år som ett avdrag i näringsverksamhet. Uppkommer underskott även det året rullas detta vidare i sin helhet till följande år. Kapitalförluster på delägarätter får emellertid bara dras av mot kapitalvinster på delägarätter.

Det verkliga resultatet av verksamheten är utgångspunkten även för den skattemässiga inkomstberäkningen. Den skattemässiga inkomstberäkningen ansluter även tidsmässigt till den civilrättsliga inkomstberäkningen. Det innebär att beskattningsåret sammanfaller med räkenskapsåret.

Inkomst av näringsverksamhet för ett aktiebolag beräknas genom att intäkter reduceras med kostnader och avskrivningar med tillägg/avdrag för bokslutmässiga dispositioner och skattemässiga justeringar. Skattesatsen för aktiebolag är 28 procent.

Ett aktiebolag kan avyttras genom att aktierna säljs. Eventuell kapitalvinst beskattas hos aktieägarna i inkomstslaget kapital (om ägaren är en fysisk person) eller som näringsverksamhet (om ägaren är en juridisk person). Kapitalvinsten är dock skattefri om andelarna är näringsbetingade. Aktiebolag är inte skattesubjekt vid förmögenhetsbeskattning. Förmögenhetsskatt tas i stället ut på värdet av aktiebolaget hos respektive aktieägare. En proposition som

³⁶ Se vidare avsnitt 5.4 Fåmansföretag.

kommer att läggas fram under hösten 2007 föreslår att förmögenhetsskatten avskaffas med ikraftträdande 1 januari 2008, men med tillämpning från 1 januari 2007.

Intäkter

Företagsbeskattningen följer huvudprincipen i inkomstskattesystemet, dvs. alla intäkter, oavsett om de har karaktär av näringsintäkter, finansiella intäkter eller upplösning av obeskattade reserver, ska vara skattepliktiga till marknadsvärdet. Om lägre pris har tagits ut ska enligt huvudregeln uttagsbeskattning ske, vilket medför att tillgången vid inkomstbeskattningen ska behandlas som om den sålts för marknadspris. Denna regel gäller alla tillgångar i näringsverksamheten. Även upplösning av periodiseringsfond utgör skattepliktig inkomst, eftersom avdrag medges vid avsättningen.

Kostnader

Liksom intäkter bygger även den skatterättsliga avdragsrätten för kostnader på god redovisningssed. En kostnad enligt civilrättslig norm är i skatterättsligt hänseende en kostnad av avdragsgill natur, om inget annat uttryckligen anges. Utgångspunkten är att alla kostnader för att förvärva och bibehålla inkomster i verksamheten är avdragsgilla. Det finns ett flertal undantag från avdragsrätten, såsom avdragsrätt för böter och administrativa avgifter, vissa skadestånd och vissa kostnader för processer m.m. Även när det gäller finansiella kostnader följer skatterätten de regler som utvecklats inom civilrätten. Det bör dock påpekas att det skatterättsliga kostnadsbegreppet är något mera vidsträckt då även poster som inte är bokförda som kostnader får dras av. Det viktigaste av dessa avdrag är underskottsavdraget.

Avskrivningar

Skatterätten kräver att utgiften för en anläggningstillgång fördelas över ett antal år, där fördelningstiden avser att motsvara den ekonomiska livslängden. Denna fördelning sker i form av avskrivningar (värdeminskningssavdrag). Maskiner och inventarier samt immateriella rättigheter skrivs av enligt en räkenskapsenlig avskrivningsmetod eller restvärdesmetod. Företagen kan välja mellan två räkenskapsenliga avskrivningsmetoder – huvudregeln (30-procentsregeln) och kompletteringsregeln (20-procentsregeln).

Enligt huvudregeln får en tillgång årligen skrivas ned med maximalt 30 procent av tillgångens restvärde. Enligt kompletteringsregeln får nedskrivning istället ske med maximalt 20 procent av anskaffningsvärdet. Det är fritt att skifta mellan dessa avskrivningsmetoder mellan olika år. Däremot måste samma regel tillämpas på samtliga tillgångar för ett specifikt år. Ofta medför räkenskapsenlig avskrivning en snabbare skattemässig avskrivning än vad som är företagsekono-

miskt motiverat, vilket innebär att en obeskattad reserv i form av överavskrivningar uppkommer.

Byggnader skrivs av med mellan 2 och 5 procent per år och markanläggningar med 5 procent per år.³⁷ Mark får inte skrivas av. Även anskaffningsutgiften för grustäkt och annan naturtillgång samt skog får skrivas av, fast då i takt med utvinningen och för skog inte med hela anskaffningsvärdet.

Bokslutsdispositioner

Bokslutsdispositionerna är knutna till beskattningen och har som främsta funktion att utjämna resultaten mellan olika år, varigenom skattebetalningarna omperiodiseras. De s.k. periodiseringsfonderna innebär att företagen kan reservera upp till 25 procent av sin vinst i upp till sex år. Varje års avsättning ska utgöra en särskild fond i företagets bokslut, dvs. företaget kan maximalt ha sex stycken periodiseringsfonder vid ett och samma tillfälle. Från och med inkomståret 2005 sker en räntebeläggning av avsatta medel i periodiseringsfond. I praktiken innebär detta att företagen påförs en schablonintäkt, motsvarande 72 procent av statslåneräntan, som multipliceras med totala stocken av avsättningar i fonderna. Som en följd härav uppkommer inte längre någon skattefri kredit för företagen vilket i sin tur innebär att den nominella och effektiva bolagsskattesatsen är densamma, dvs. 28 procent, från och med 2005. Värdering av varulager liksom pågående arbete ska ske i enlighet med bokföringlagens regler. Bland övriga reserveringsmöjligheter kan nämnas pensionsavsättningar, ersättningsfond, garantiriskavsättning och avsättning till vinstandelsstiftelse.

Pensioner

Det finns i huvudsak fyra olika system för pensioner till anställda. Dessa är tjänstepensionsförsäkring, avsättning till konto, avsättning till pensionsstiftelse eller direkt pension. Grundprincipen är att arbetsgivarens kostnad för pension ses som en uppskjuten lön. Vissa begränsningar gäller dock för arbetsgivarens avdragsrätt. Eftersom pensionen ses som uppskjuten lön utgår också särskild löneskatt, antingen vid avsättningen eller vid utbetalningen, beroende på vilken typ av pension som avses. Skattesatsen är 24,26 procent. Vid avsättning till konto gäller särskilda regler. Dessutom tas det ut avkastningsskatt med 15 procent på schablonberäknad avkastning hos försäkringsföretagen.³⁸

Statistik

Bolagsvinsterna, och därmed inkomst av näringsverksamhet i aktiebolag och ekonomiska föreningar, varierar kraftigt mellan olika år. Skattebasen varierar i princip med konjunkturen, men betydelsefulla korrigeringar kan ske genom att

³⁷ Notera att täckdiken och skogsvägar skrivs av med 10 procent per år.

³⁸ För ytterligare information om pensioner, se kapitel 4, avsnittet om avkastningsskatt.

företagen förändrar sina reserver (exempelvis periodiseringsfonden) och genom avdrag för gamla underskott. I Tabell 5.1 redovisas inkomst av näringsverksamhet för aktiebolag. Där redovisas även den bolagsskatt som aktiebolagen har betalt in till staten.

Tabell 5.1 Inkomst av näringsverksamhet och betald skatt för aktiebolag 2002–2005

Mdkr, löpande priser

År	2002	2003	2004	2005
Inkomst av näringsverksamhet	163,9	170,3	254,6	327,1
Slutlig skatt	77,3	79,7	100,4	122,0
varav särskild löneskatt ³⁹	15,8	14,9	15,4	15,8
varav avkastningsskatt	11,8	10,7	9,4	10,6
varav fastighetsskatt	6,6	6,7	6,5	6,7
varav bolagsskatt	43,1	47,4	69,1	88,9

Beräkningskonventioner

Beskattningen av bolagsinkomster kan i princip förändras på två sätt, antingen genom förändringar av skattebasen eller genom förändrad skattesats.

Effekter av antingen förändrade satser eller baser analyseras genom mikro-baserade beräkningar på FRIDA. Vid en förändrad skattebas ändras helt enkelt basen för företagen och vid en skattesatsändring appliceras den nominella skattesatsen på basen.

Resultatet efter bokslutsdispositioner och skatt utgör ramen för hur mycket företagen får dela ut. Detta innebär att bolagsskatten kan inverka på ägarnas utdelningsinkomster, och på värdeökningen på deras aktier. I beräkningskonventionerna beaktas emellertid inte indirekta effekter via förändrade underlag för ägarnas beskattning. I de statistiska beräkningar som görs tas inte heller hänsyn till hur företagens investeringar och finansieringsstruktur förändras till följd av en regeländring.

Efter det att en bruttoeffekt av en given regeländring har beräknats (utan hänsyn tagen till indirekta effekter) för varje enskilt aktiebolag i FRIDA återstår att beräkna hur denna bruttoeffekt räknas om till en periodiserad budgeteffekt. Inte heller i denna beräkning beaktas indirekta effekter.

Mycket översiktligt sker ett företags skattebetalningar enligt följande: Den slutliga skatten för år *t* inbetalas dels genom preliminärskattebetalningar under året (utgör i praktiken cirka 80 procent av referensåret *t*-2 års slutliga skatt), dels av kompletteringsbetalningar som huvudsakligen inbetalas under februari år

³⁹ Avser enbart särskild löneskatt på pensionsåtaganden.

t+1. Utöver dessa betalningar kan också skatt att betala/återfå efter kompletteringar komma i fråga i slutet av år t+1 eller början av år t+2.

Exempel 5.1 En sänkning av bolagsskattesatsen med tre procentenheter

Bolagsskatten sänks med tre procentenheter från och med inkomståret t .

Mikrobaserad statistisk beräkning av bruttoeffekten: I ett första steg skrivs varje enskilt aktiebolags inkomst av näringsverksamhet för 2005 fram med en uppräkningsfaktor (vilken dels beaktar tidigare års inkomster, dels det förväntade konjunkturläget). Därefter undersöks hur statens skatteintäkter från varje bolag minskar pga den 3-procentiga sänkningen av bolagsskatten.

Makrobaserad statistisk beräkning av bruttoeffekten: Antag en prognostiserad skattebas på 444 miljarder kronor för 2008, då kommer statens skatteinkomster att sjunka med 13,32 miljarder kronor ($=0,03 \cdot 444$), dvs. vinsten efter skatt i bolagen kommer att öka med 13,32 miljarder kronor.

5.4 Fåmansföretag

Som fåmansföretag räknas aktiebolag eller ekonomisk förening⁴⁰ där fyra eller färre fysiska personer äger andelar som motsvarar mer än hälften av rösterna för samtliga andelar i företaget, eller där näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt, har den reella bestämmanderätten över en sådan verksamhet och självständigt kan förfoga över dess resultat. Med delägare i ett fåmansföretag avses en fysisk person som, direkt eller indirekt, äger eller på liknande sätt innehar andelar i företaget. Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag ska en person och hans närstående (närståendekrets) anses som *en* delägare. Prövning ska göras med utgångspunkt från den äldsta personen och därefter i fallande åldersordning. Om en person har inräknats i någon krets ska denne inte medräknas i någon ytterligare krets.

Utdelning från fåmansföretag (i stället för lön) kan medföra skattefördelar genom den lägre skattesatsen i inkomst av kapital (jämfört med inkomst av tjänst). Detsamma kan gälla vid försäljning av andelar i fåmansföretag. För att förhindra skattefördelar begränsas möjligheterna för aktiv delägare, inklusive närstående, att få utdelning behandlad som inkomst av kapital.⁴¹

Beräkningskonventioner

Alla beräkningar som berör skattereglerna för fåmansföretag baseras på databasen för fåmansföretag (som har matchats med fåmansdelägarrens personliga

⁴⁰ Ekonomisk förening behandlas närmare i nästa avsnitt.

⁴¹ En mer detaljerad beskrivning av dessa regler återfinns i kapitel 4.

deklarationer) i FRIDA. Efter framskrivning beräknas bruttoeffekten för alla enskilda fåmansföretag som ingår i FRIDA.

5.5 Ekonomisk förening

Civilrättsliga regler

För att en ekonomisk förening ska föreligga erfordras att ekonomisk verksamhet bedrivs med syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Vidare ska den uppfylla vissa villkor i fråga om rätten till medlemskap. En verksamhet anses vara kooperativ om medlemmarna deltar aktivt i föreningens verksamhet genom exempelvis köp och försäljning eller eget arbete. Den ekonomiska föreningen har liksom aktiebolaget en egen förmögenhet. Dock saknas regler om visst minimikapital, och insatskapitalet behöver inte betalas kontant till föreningen. Minst 5 procent av årsvinsten ska årligen sättas av till en reservfond till dess att denna tillsammans med insatskapitalet uppgår till antingen föreningens skulder eller 40 procent av föreningens tillgångar. Avsättningen ska dock alltid göras till dess reservfonden uppgår till minst 20 procent av insatskapitalet. Det finns även regler som begränsar utdelningar till föreningens medlemmar. Utdelning kan dock ske i form av återbäring eller efterlikvider, dock med den begränsningen, att återbäring eller efterlikvider ska ingå i underlaget för obligatorisk avsättning till reservfonden. För övrig utdelning gäller att denna inte får överstiga diskontot plus tre procent av inbetalda insatser.

Skatterättsliga regler

Ekonomiska föreningar är skattesubjekt. I stort gäller samma beskattningsregler som för aktiebolag. Den redovisning som har gjorts i avsnitt 5.2 avseende aktiebolagens beskattning gäller därför även ekonomisk förening, dock med vissa undantag. För en kooperativ förening, d.v.s. en ekonomisk förening som uppfyller vissa krav på öppenhet, gäller att avdragsrätt föreligger för utbetalning av vinst i form av återbäring eller efterlikvider, s.k. kooperativ utdelning. I praktiken innebär detta att utdelningen endast beskattas hos medlemmen. Skattesatsen för ekonomisk förening är liksom för aktiebolag 28 procent. Ekonomiska föreningar är inte skattesubjekt vid förmögenhetsbeskattningen. I stället beskattas medlemmen för värdet av andelarna i föreningen enligt likartade regler som vid värdering av aktiebolag.⁴²

⁴² Gäller dock ej om andelen är näringsbetingad. En proposition som kommer att läggas fram under hösten 2007 föreslår att förmögenhetsskatten avskaffas med ikraftträdande 1 januari 2008, men med tillämpning från 1 januari 2007.

Statistik

Inkomst av näringsverksamhet i ekonomiska föreningar och den inkomstskatt dessa betalar redovisas Tabell 5.2.

Tabell 5.2 Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från ekonomiska föreningar (exkl. bostadsrättsföreningar) 2002 till 2005

Mdkr, löpande priser

År	2002	2003	2004	2005
Inkomst av näringsverksamhet	1,0	0,8	1,5	1,0
Slutlig skatt	0,6	0,6	0,8	0,6

Källa: FRIDA.

Beräkningskonventioner

Beräkningskonventionerna för ekonomiska föreningar följer beräkningskonventionerna för aktiebolag, se avsnitt 5.3.

5.6 Bostadsrättsförening och andra privatbostadsföretag

Civilrättsliga regler

Med privatbostadsföretag avses en svensk ekonomisk förening eller ett svenskt aktiebolag vars verksamhet till klart övervägande del består i att åt sina medlemmar eller delägare tillhandahålla bostäder i byggnader som ägs av föreningen eller bolaget, eller uteslutande eller så gott som uteslutande består i att åt sina medlemmar eller delägare tillhandahålla garage eller någon annan för deras personliga räkning avsedd anordning i byggnader som ägs av föreningen eller bolaget. En bostadsrättsförening är en ekonomisk förening. Bostadsrättsföreningens särart har emellertid motiverat en särskild reglering i lag. Särreglerna i denna lag avser främst frågor om upplåtelse av bostad. Bostadsrättsföreningens syfte är att upplåta bostäder till sina medlemmar. Föreningen ska utan tidsbegränsning upplåta bostad till medlemmen och medlemmen får i princip endast kvarstå så länge denne innehar en bostadsrätt. För bostadsrättsförening ska en ekonomisk plan upprättas.

Skatterättsliga regler

En bostadsrättsförening beskattas antingen som ett privatbostadsföretag eller som ett oäkta bostadsföretag. En äkta bostadsrättsförening är från och med den 1 januari 2007 skattebefriad för sina fastighetsinkomster. Det innebär samtidigt att den inte heller ska ta upp erhållna statliga räntebidrag för bostadsändamål till beskattning. Avdrag får inte göras för ränta på lånat kapital som lagts ned i fastigheten, återbetalning av statliga räntebidrag för bostadsändamål och tomt-

rättsavgäld. Om en bostadsrättsförening eller annat privatbostadsföretag har andra inkomster som inte ingår i själva fastighetsförvaltningen, ska sådana inkomster beskattas antingen som inkomst av kapital eller inkomst av näringsverksamhet.

Är föreningen i stället ett oäkta bostadsföretag beskattas den konventionellt på samma sätt som andra ekonomiska föreningar och aktieföretag, dvs. i princip ska samtliga intäkter och kostnader tas med vid inkomstberäkningen. Avdrag görs för driftkostnader, värdeminskning m.m. Därtill kommer fastighetsskatt. Fastighetsskatten är dock avdragsgill endast för oäkta bostadsföretag. Fastighetsskatten är från och med den 2007 0,4 procent av taxeringsvärdet. Regeringen avser att slopa den statliga fastighetsskatten och ersätta den med en låg kommunal avgift från och med 1 januari 2008. En promemoria med förslag om reformerad beskattning av bostäder har varit ute på remiss över sommaren 2007.

Statistik

Inkomst av näringsverksamhet i bostadsrättsföreningar och den skatt dessa betalar redovisas i Tabell 5.3.

Tabell 5.3 Inkomst av näringsverksamhet och inkomstskatt från bostadsrättsföreningar och andra privatbostadsföretag 2002 till 2005⁴³

Mdkr, löpande priser

År	2002	2003	2004	2005
Inkomst av näringsverksamhet	2,1	2,8	3,1	3,5
Slutlig skatt	2,3	2,7	2,4	2,6

Källa: FRIDA.

Beräkningskonventioner

Beräkningskonventioner för bostadsrättsföreningar och andra privatbostadsföretag utgår från FRIDA. Även här görs mikrobaserade beräkningar för att räkna ut bruttoeffekten av olika regelförändringar. Beräkning av periodiserade effekter följer beskrivningen i avsnitt 5.3.

⁴³ Observera att den slutliga skatten huvudsakligen består av fastighetsskatt. Regelförändringarna från 1 januari 2007, dvs. slopad schablonintäktsbeskattning och sänkt fastighetsskatt, medför att den slutliga skatten kommer att minska. (Dessa förändringar finns naturligtvis inte med i tabell 5.3 som redovisar den slutliga skatten för åren 2001-2004.)

5.7 Enskild näringsverksamhet

- Skattebas - inkomst av näringsverksamhet
- Skattesats – beskattas som inkomst av tjänst
- Räntefördelning
- Expansionsfond

Civilrättsliga regler

Enskild näringsverksamhet är inte en juridisk person och kan därmed inte förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter. Ägaren företräder själv sin verksamhet med fullt och oinskränkt förmögenhets samband. Särskild bokföring ska dock föras för näringsverksamheten utan sammanblandning med privat-ekonomin.

Skatterättsliga regler

Näringsidkaren beskattas för inkomsten av den enskilda näringsverksamheten. Sociala avgifter tas ut på aktiv verksamhet i form av egenavgifter och på passiv verksamhet i form av särskild löneskatt. Avgifterna är dock avdragsgilla vid beräkningen av skattepliktig inkomst av näringsverksamhet. All näringsverksamhet som bedrivs av en enskild näringsidkare räknas som en enda näringsverksamhet.⁴⁴ En näringsverksamhet är aktiv om den skattskyldige har arbetat i inte oansenlig omfattning i verksamheten, i annat fall är näringsverksamheten passiv. Inkomstberäkningen ska göras enligt bokföringsmässiga grunder. Om underskott uppkommer är dessa avdragsgilla endast mot framtida överskott.⁴⁵ Inkomstberäkningen följer i övrigt vad som allmänt gäller för inkomst av näringsverksamhet. Det civilrättsligt beräknade resultatet av verksamheten utgör således utgångspunkten för den skatterättsliga inkomstberäkningen.

Regler för beskattning av enskilda näringsidkare syftar till att skapa neutralitet i beskattningen jämfört med delägare i aktiebolag. Generellt gäller att man på inkomst av näringsverksamhet, som i princip beräknas på samma sätt som för juridiska personer, tar ut egenavgifter och progressiv inkomstskatt. Liksom för aktiebolag och ekonomisk förening finns det möjlighet till resultatutjämning över tiden genom avsättning till periodiseringsfond för enskild näringsverksamhet. En skillnad är dock att avsättningen får uppgå till högst 30 procent av vinsten (25% för AB) och till skillnad från AB räntebeläggs inte avsättningarna. Vissa enskilda näringsidkare har möjlighet till avsättning till ytterligare specifika bokslutsdispositioner såsom upphovsmannakonto och skogskonto.

⁴⁴ Om näringsidkaren bedriver självständig näringsverksamhet utomlands räknas dock all sådan verksamhet som en egen näringsverksamhet.

⁴⁵ I fråga om nystartat aktiv näringsverksamhet får underskott dras av som allmänt avdrag.

Inkomst av näringsverksamhet från den enskilda verksamheten beskattas hos näringsidkaren tillsammans med andra inkomster (t.ex. inkomst av tjänst). Det innebär att enskilda näringsidkare betalar kommunal skatt, och när inkomster överstiger skiktgränsen även statlig skatt. Därtill kommer allmänna egenavgifter på inkomsten, egenavgifter på aktiv näringsverksamhet och särskild löneskatt på passiv näringsverksamhet. På avsättning till expansionsfond utgår expansionsfondsskatt om 28 procent. Positiv räntefördelning får göras och negativ räntefördelning ska göras. För enskild näringsverksamhet ska inkomstberäkningen alltid ske för beskattningsår som sammanfaller med räkenskapsår (dvs. kalenderår). Tillgångar och skulder i näringsverksamheten ingår i ägarens övriga förmögenhet, men förmögenhetsskatt utgår inte⁴⁶.

Räntefördelning

Negativ räntefördelning ska göras om kapitalunderlaget (i princip det beskattade egna kapitalet), beloppsmässigt understiger -50 000 kronor. I detta fall påförs näringsverksamheten en intäkt motsvarande statslåneräntan plus en (1) procentenhet multiplicerad med det negativa underlaget. Detta belopp får sedan dras av hos näringsidkaren i inkomstslaget kapital. Reglerna om negativ räntefördelning syftar till att förhindra att näringsidkaren drar av privata ränteutgifter i näringsverksamheten. Om kapitalunderlaget är positivt och överstiger gränsvärdet 50 000 kronor får positiv räntefördelning ske. Det innebär att avdrag får göras från inkomster av näringsverksamhet med ett belopp motsvarande statslåneräntan plus fem (5) procentenheter multiplicerad med det positiva kapitalunderlaget, som beskattas hos näringsidkaren i inkomstslaget kapital. Genom reglerna om positiv räntefördelning har enskilda näringsidkare möjlighet att erhålla en del av avkastningen på det beskattade egna kapitalet i näringsverksamheten som inkomst av kapital.

Expansionsfonder

Reglerna om expansionsfonder syftar till att uppnå en beskattning av enskild näringsverksamhet som är neutral jämfört med aktiebolagens beskattning. Vinster som avsätts till expansionsfond beskattas endast med expansionsfondsskatt som motsvarar bolagsskatten 28 procent. När avsättningen återförs till beskattning tas den upp som inkomst av näringsverksamhet och den erlagda expansionsfondsskatten får tillgodoräknas vid debiteringen av slutlig skatt. Avsättningen är avdragsgill vid beräkning av inkomst av näringsverksamhet. Det finns en beloppsgräns för hur stor avsättning man får göra. För enskilda näringsidkare får fonden uppgå till högst ett belopp som motsvarar

⁴⁶ En proposition som kommer att läggas fram under hösten 2007 föreslår att förmögenhetsskatten avskaffas med ikraftträdande 1 januari 2008, men med tillämpning från 1 januari 2007.

138,89 procent av kapitalunderlaget för expansionsfonden, dvs. skillnaden mellan värdet på tillgångarna och skulderna i näringsverksamheten (efter vissa justeringar). Avsättningar till expansionsfonden räknas inte som skuld.

Statistik

I enskild näringsverksamhet beskattas således flera olika baser. Den primära basen är emellertid inkomst av näringsverksamhet. Denna samt räntefördelning och avsättningar till expansionsfond framgår av Tabell 5.4.

Tabell 5.4 Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet 2002 till 2005

Mdkr, löpande priser

År	2002	2003	2004	2005
Underlag för positiv räntefördelning	131,0	156,7	164,2	193,0
Positiv räntefördelning	4,6	4,4	4,7	5,6
Underlag för negativ räntefördelning	9,6	12,4	12,6	13,8
Negativ räntefördelning	0,6	0,7	0,6	0,6
Takbelopp för avsättning till expansionsfond	153,2	175,4	172,2	203,9
Avsättning till expansionsfond	1,3	1,3	1,4	1,7
Återföring från expansionsfond	1,2	1,3	0,9	1,1
Nettoavsättning till expansionsfond	0,1	0,0	0,5	0,6
Schablonavdrag egenavgifter / särskild löneskatt	8,1	8,2	8,6	9,5
Nettointäkt från aktiv / passiv näringsverksamhet	26,9	27,3	28,2	31,4

Källa: FRIDA.

Den positiva räntefördelningen för enskilda näringsidkare uppgick 2005 till 5,6 miljarder kronor. Detta kan jämföras med 15,9 miljarder kronor (8,26% av det positiva kapitalunderlaget), vilket var den maximalt tillåtna positiva räntefördelning 2005. Avsättningar till expansionsfond uppgick till 1,7 miljarder kronor, där takbeloppet uppgick till 203,9 miljarder kronor. Uppgifterna tyder på att enskilda näringsidkare inte fullt ut utnyttjar reglerna för positiv räntefördelning och avsättningar till expansionsfond. En orsak till detta kan vara att enskild näringsverksamhet inte har ett rörelseresultat som medger fullt utnyttjande.

Beräkningskonventioner

Vid beskattningen av enskild näringsverksamhet förekommer olika skatte- och avgiftsparametrar. Dessa utgör integrerade delar vilket innebär att ändringar i en skattesats eller i en av baserna kan påverka andra baser. Hur detta samspel ser ut beror på hur företagaren prioriterar med hänsyn till önskemål om disponibel inkomst för privat bruk, ersättningsnivån från socialförsäkringssystemet, verksamhetens soliditet och framtida investeringar.

I beräkningskonventionerna förutsätts att näringsidkarna önskar upprätthålla en given nivå på sin inkomst från näringsverksamheten och att de genomgående prioriterar att få ut fullbeskattade intäkter ur verksamheten framför delbeskattade intäkter.

Vid förändringar i reglerna som medför förändringar i inkomst av näringsverksamhet antas mot denna bakgrund att näringsidkaren söker hålla sin inkomst av näringsverksamhet konstant, och att de resultatreglerande åtgärderna räntefördelning och expansionsfond används som ventiler vid regeländringar. Vidare antas att det i första hand är räntefördelningen som ändras. Denna konvention måste självfallet modifieras när föreslagna ändringar är så omfattande att underlaget för räntefördelning och det sparade fördelningsutrymmet inte räcker till. Övervältring på inkomst av kapital antas ske utan fördröjning.

Exempel 5.2 En sänkning av expansionsfondsskatten med tre procentenheter

I Exempel 5.1 sänktes bolagsskatten med tre procentenheter. Antag nu att motsvarande sänkning görs av expansionsfondsskatten (till 25 procent). En enkel prognos av nettoavsättningen till expansionsmedel för 2007 är 184 miljoner kronor. Detta ger en bruttoeffekt på -5,5 miljoner kronor ($=0,03 \cdot 184$). Den redovisade kapitalinkomsten ökar med bruttobeloppet om man antar att skattelättnaden i sin helhet resulterar i ökad positiv räntefördelning/minskad negativ räntefördelning.

Expansionsfondsskatten är en statlig skatt och en del av fysiska personers inkomstskatt. Skattesänkningen ger ett bortfall på statsbudgeten som motverkas av att kapitalinkomsten beskattas och denna skatt ger ett tillskott till statsbudgeten. En motverkande effekt på 1,6 miljoner kronor ($=5,5 \cdot 0,3$) uppkommer. Nettoeffekten blir -3,86 miljoner kronor.

5.8 Handelsbolag och kommanditbolag

Civilrättsliga regler

Handelsbolag är en företagsform för samarbete mellan ett antal fysiska och/eller juridiska personer. Handelsbolaget är en juridisk person, dvs. handelsbolaget kan själv förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Delägarna är till skillnad från aktieägare solidariskt ansvariga för handelsbolagets skulder. Bolagets förpliktelser belastar alltså även delägarna. Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera personer avtalat att gemensamt utöva näringsverksamhet i ett bolag och bolaget har förts in i handelsregistret. För handelsbolag saknas krav på visst eget kapital. Detta innebär också, att det inte finns något krav på inbetalning av insatser till handelsbolag. Ett handelsbolag kan också leva vidare med negativt eget kapital, utan krav på att bolagsmännen ska täcka upp kapitalunderskottet. Det ställs samma krav på redovisning i handelsbolag som det görs i aktiebolag.

En variant av handelsbolag är kommanditbolag. I kommanditbolag kan vissa delägars - kommanditdelägarna - ansvar för bolagets förpliktelser begränsas till insatt kapital. Minst en delägare - komplementären - måste emellertid vara obegränsad ansvarig för bolagets samtliga förpliktelser.

Skatterättsliga regler

Den skattemässiga behandlingen av handelsbolag och kommanditbolag är i princip densamma. Handelsbolag är inte skattesubjekt, i stället beskattas delägarna för sina andelar i handelsbolagets resultat. I princip all inkomst från handelsbolag utgör inkomst av näringsverksamhet för delägaren. Det innebär att en delägare som är fysisk person betalar kommunal skatt, och om inkomsterna överstiger skiktgränsen även statlig skatt. Därtill kommer allmänna egenavgifter på inkomsten, egenavgifter på aktiv näringsverksamhet och särskild löneskatt på passiv näringsverksamhet. På avsättning till expansionsfond utgår expansionsfondsskatt om 28 procent. Kapitalvinst på fastighet beskattas dock som inkomst av kapital om delägaren är en fysisk person.

För fysiska personer kan underskott av ett handelsbolags verksamhet endast kvittas mot överskott från samma handelsbolag. Principer för beräkning av inkomster från handelsbolag följer samma grunder som för aktiebolag. Inkomsten beräknas för bolaget som sådant och därefter fördelas den samlade inkomsten på delägarna. Inkomsten måste beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Handelsbolag har rätt till resultatreglering genom avsättning till periodiseringsfond. Sådan avsättning görs dock av delägarna. Underskott av ett handelsbolags verksamhet fördelas på delägarna.

För att skapa skattemässig neutralitet gentemot aktiebolagen gäller, liksom för enskild näringsverksamhet, regler om räntefördelning och expansionsfond. Ett handelsbolag kan ha ett negativt kapital. Negativt kapital i ett bolag får samma effekt som om delägaren har lånat pengar. Delägaren får då ta upp en schablonmässigt bestämd ränteintäkt i inkomstslaget näringsverksamhet (statslåneräntan + en procentenhet multiplicerad med det negativa justerade anskaffningsutgiften – se nedan – för andelen). Avdrag får göras för samma belopp i inkomstslaget kapital (negativ räntefördelning). Om kapitalet är positivt får delägaren på motsvarande sätt göra avdrag i näringsverksamheten för en schablonmässigt bestämd kapitalavkastning som utgörs av den justerade anskaffningsutgiften för andelen multiplicerad med statslåneräntan + fem procentenheter. Samma belopp beskattas i stället som inkomst av kapital hos delägaren. Vid räntefördelningen för handelsbolag används den beräknade justerade anskaffningsutgiften som kapitalunderlag vid beräkning av varje delägars andel.

Avsättning till expansionsfond får inte överstiga inkomsten av verksamheten eller vissa beloppsgränser. När avsättningen återförs till beskattning tas den upp som inkomst av näringsverksamhet hos delägarna och erlagd expansionsfondsskatt får tillgodoräknas vid debiteringen av slutlig skatt.

Handelsbolaget är inte skattesubjekt vid förmögenhetsbeskattningen. Bolagets förmögenhet ingår dock i delägarnas förmögenhet⁴⁷.

Justerad anskaffningsutgift/skattemässigt värde

Ingångsvärdet erhålles genom att den ursprungliga anskaffningsutgiften (köpeskillingen, tillskott vid bolagets bildande etc.) ökas med senare tillskott till bolaget och minskas med uttag från bolaget. Anskaffningsutgiften ska vidare adderas med de skattepliktiga inkomsterna och minskas med de avdragna underskott som belöpt sig på delägaren under innehavstiden. Den på detta sätt beräknade anskaffningsutgiften är den justerade anskaffningsutgiften. Vidare ska anskaffningsutgiften ökas med 28 procent av avdrag för avsättning till expansionsfond och minskas med 28 procent av återförda avdrag för avsättning till expansionsfond. Anskaffningsutgiften ska dessutom ökas med 72 procent av expansionsfond som förs över från enskild firma till andel i handelsbolag. Räntefördelning påverkar inte ingångsvärdet, utom i den utsträckning negativ räntefördelning minskar ett underskott av näringsverksamhet.

Statistik

Inkomst från handelsbolag samt räntefördelning och avsättning till expansionsfond för dessa framgår av Tabell 5.5.

Tabell 5.5 Inkomst m.m. av aktiv och passiv näringsverksamhet i handelsbolag för 2002 och 2005

Mdkr, löpande priser

År	2002	2003	2004	2005
Positiv räntefördelning	0,5	0,5	0,6	0,6
Negativ räntefördelning	0,1	0,1	0,1	0,1
Avsättning till expansionsfond	0,4	0,3	0,4	0,4
Schablonavdrag egenavgifter / särskild löneskatt	1,8	1,8	1,8	2,0
Nettointäkt från aktiv / passiv näringsverksamhet	6,0	6,0	6,0	6,4

Källa: FRIDA.

Beräkningskonventioner

Handelsbolag är inte skattesubjekt. Delägarna beskattas istället för sin andel i handelsbolagets resultat. Vid beskattningen av delägarna i handelsbolag följer beräkningskonventionerna samma konventioner som för enskild näringsverksamhet.

⁴⁷ En proposition som kommer att läggas fram under hösten 2007 föreslår att förmögenhetsskatten avskaffas med ikraftträdande 1 januari 2008, men med tillämpning från 1 januari 2007.

5.9 EEIG, europabolag och europeiska kooperativa föreningar

Civilrättsliga regler

EEIG (europeisk ekonomisk intressegruppering) har vissa likheter med ett handelsbolag och har av många benämnts som ett europeiskt handelsbolag. Syftet med grupperingen är att underlätta eller utveckla medlemmarnas ekonomiska verksamhet men inte att skapa vinst för grupperingen som sådan. Det måste finnas ett samband mellan medlemmarnas ekonomiska verksamhet, men EEIG får inte ersätta denna i sådan utsträckning att grupperingen till exempel i förhållande till tredje man utövar en självständig yrkesmässig verksamhet. Medlemmarna måste komma från mer än en stat inom EU för att en EEIG ska kunna bildas. Medlemmarna som kan vara såväl fysiska som juridiska personer svarar solidariskt för grupperingens skulder. En gruppering med säte i Sverige ska vara bokföringsskyldig här i landet. Reglerna som gäller för handelsbolag, t.ex. om årsredovisning, redovisning i koncerner och om revision ska även gälla för EEIG.

Syftet med europabolagen är att skapa en europeisk associationsform för gränsöverskridande samverkan i aktiebolagsform. Bolagen ska ha sitt säte och huvudkontor i en och samma medlemsstat. Sätet ska kunna flyttas från en EU-medlemsstat till en annan medlemsstat utan att bolaget behöver avvecklas i den första medlemsstaten och bildas på nytt i den andra. Ett europabolag kan exempelvis bildas genom fusion mellan två aktiebolag i olika medlemsstater, genom bilande av holdingbolag eller skapande av dotterbolag.

Fr.o.m. den 18 augusti 2006 finns det även möjlighet att bilda europeiska kooperativa föreningar. Dessa fungerar på ett likartat sätt som europabolagen.

Skatterättsliga regler

En EEIG beskattas i huvudsak på samma sätt som ett handelsbolag. En viktig skillnad jämfört med beskattningen av handelsbolag är att reglerna om räntefördelning och expansionsfond inte får tillämpas på en EEIG. I fråga om uppörd samt skyldigheter att lämna och bevara uppgifter till ledning för taxering, gäller samma regler som för handelsbolag.

Ett europabolag ska vid inkomstbeskattningen likställas med ett aktiebolag. Delägare i europabolag ska vid inkomstbeskattningen behandlas på samma sätt som delägare i nationella aktiebolag.

En europeisk kooperativ förening ska likställas med en nationell ekonomisk förening.

Beräkningskonventioner

EEIG är inte skattesubjekt. Delägarna beskattas i stället för sina andelar i EEIG:s resultat. Vid beskattningen av delägarna i EEIG följer beräkningskonventionerna samma konventioner som för enskild näringsverksamhet, dock med undantag för räntefördelning och avsättningar till expansionsfond. Vid beskatt-

ningen av europabolag och europeiska kooperativa föreningar följer beräkningskonventionerna samma konventioner som för nationella aktiebolag respektive nationella ekonomiska föreningar.

5.10 Enkelt bolag och partrederi

Civilrättsliga regler

Ett enkelt bolag uppkommer om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger. Ett enkelt bolag är inte en juridisk person och kan följaktligen inte självt förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. Detta innebär att det enkla bolaget inte heller äger någon egen förmögenhet. Bolagsmännen är i stället delägare i de enskilda tillgångarna i bolaget. En företagsform som står det enkla bolaget nära är partrederiet. Dess civilrättsliga regler är i stort sett desamma som för ett enkelt bolag. Partrederi föreligger då ett antal parter överenskommit att, under delat ansvar, gemensamt driva sjöfart med eget fartyg. Partrederiet är inte en juridisk person, utan redarna äger en andel i varje enskild tillgång. Varje redare svarar i förhållande till sin andel i fartyget. Den som utses till s.k. huvudredare har rätt att företräda partrederiet för alla redarnas räkning.

Skatterättsliga regler

Eftersom det enkla bolaget inte är en juridisk person, är det inte heller skatte- subjekt. Detsamma gäller partrederiet. I stället beskattas delägarna resp. redarna för inkomsterna. Vid beskattningen görs ingen gemensam inkomstberäkning utan denna görs individuellt för varje delägare/redare. Detta innebär att delägarna/redarna kan ha olika avskrivningsplaner och i förekommande fall göra olika avsättningar till exempelvis ersättningsfond.

Inkomst från enkelt bolag utgör inkomst av näringsverksamhet och inkomstberäkningen följer de regler som allmänt gäller för detta inkomstslag. Inkomst av enkla bolag och partrederi berättigar till avsättning till periodiseringsfond och expansionsfond. Vidare kan räntefördelning ske. Varken enkelt bolag eller partrederi är skattesubjekt vid förmögenhetsbeskattningen.

Beräkningskonventioner

Enkelt bolag och partrederi är inte skattesubjekt. I stället beskattas delägarna respektive redarna för sin respektive andel i det enkla bolagets och partrederiets resultat. Vid beskattningen av delägarna och redarna följer beräkningskonventionerna konventionerna för respektive delägarkategori.

5.11 Koncerner

Beskattningen ska inte styra företagens val av organisationsform. Koncernen utgör inte en särskild juridisk enhet, varken inom civilrätten eller inom skatterätten i Sverige. Detta innebär att koncernen inte är rättssubjekt och inte heller skattesubjekt.

Civilrättsliga regler

Aktiebolagsrättsligt finns en huvudregel och en kompletteringsregel avseende koncerndefinition. Huvudregeln innebär att en koncern föreligger om mer än hälften av röstetalet innehas av annat bolag. Enligt kompletteringsregeln föreligger en koncern om ett företag har bestämmande inflytande över annat bolag på annan grund än aktieinnehav och dessutom erhåller en betydande andel av dess resultat.

Skatterättsliga regler

Skatterättsligt använder man sig såväl av aktiebolagsrättsliga koncernbegrepp som av vissa kompletterande begrepp. Ett mer kvalificerat koncernbegrepp används t.ex. vid koncernbidrag och för att förhindra kringgående används i vissa sammanhang den oäkta koncernen, dvs. företagsgrupper i intressegemenskap. Skatterättsligt finns regler om frihet från kedjebesättning och regler om koncernbidrag och kommissionärsföretag. Till gruppen kringgående-regler hör först och främst reglerna om inkomstöverföringar till utlandet. Sedan den 1 januari 1999 finns en omfattande lagreglering om omstruktureringar.

Beräkningskonventioner

Beräkningskonventioner följer i stort sätt konventioner utarbetade för aktiebolag när det gäller koncernbidragsreglerna. För övriga regelförändringar görs endast kvalitativa bedömningar.

5.12 Investmentföretag och investeringsfonder

Beskattning av investmentföretag och investeringsfond har utformats bl.a. i syfte att beakta att dessa endast utgör mellanhänder för placeringar på värdepappersmarknaden. Kedjebesättningen av utdelningsinkomster är i princip eliminerad genom avdragsrätt för utbetald utdelning och mellanhanden har givits möjlighet till skattefria omplaceringar av aktieinnehavet genom skattefrihet för kapitalvinster. I stället har en schablonmässig beskattning genomförts som kompensation för skattefriheten för kapitalvinster. Reglerna har till syfte att uppnå neutralitet gentemot direktägande. För investeringsfonder och investmentbolag uppgår den skattegrundande schablonintäkten 2006 till 1,5 procent

av underlaget som utgörs av beskattningsårets ingående marknadsvärde på aktie- och övriga delägarätter (se kapitel 4).⁴⁸

Ett investmentföretag är ett företag med ett stort antal fysiska personer som aktieägare och med ett väl fördelat innehav av värdepapper vilket erbjuder sina ägare riskspridning. De löpande intäkter som ett investmentföretag kan ha utgörs i princip enbart av ränteintäkter och utdelningsinkomster. Dessa är i sin helhet skattepliktiga intäkter. Utöver dessa löpande intäkter ska investmentföretag dessutom redovisa en schablonintäkt enligt ovan.

En investeringsfond är en fond bestående av fondpapper och andra finansiella instrument, vilken bildats genom kapitaltillskott från allmänheten och ägs av dem som skjutit till kapital. Investeringsfonden är inte en juridisk person, men är trots det skattesubjekt. Investeringsfonderna har inte möjlighet att ta upp lån.

Beräkningskonventioner

För närvarande saknas generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar inom detta område.

5.13 Internationell företagsbeskattning

Den internationella beskattningsrätten består av interna rättsregler, av utländska rättsregler och av föreskrifter i dubbelbeskattningsavtal. Dessa tre regelverk ska på olika sätt samverka för att undvika internationell dubbelbeskattning. Vad gäller fysiska personers beskattning skiljer man mellan obegränsad och begränsad skattskyldighet. Den obegränsade skattskyldigheten omfattar alla inkomster varhelst de förvärvats och avser alla som bor i Sverige eller vistas här stadigvarande. Den begränsade skattskyldigheten omfattar vissa inkomster som härrör från Sverige och som därmed anses ha sådan anknytning hit att Sverige bör få beskattningsrätten till dessa inkomster om de uppstår av personer som bor utomlands. I förekommande fall lindras dubbelbeskattningen genom interna regler om avdrag eller avräkning för utländsk skatt samt av föreskrifter i dubbelbeskattningsavtal.

För företagets del måste man skilja mellan olika etableringsformer. I den följande framställningen bortses från vad som gäller enligt dubbelbeskattningsavtal. Vid etablering i utlandet genom filial⁴⁹ beskattas i Sverige filialinkomsterna som en del av det svenska företagets inkomster. När dotterbolag

⁴⁸ För investmentföretag ingår inte näringsbetingade delägarätter i underlaget.

⁴⁹ En utländsk filial innebär att företaget inte bildar ett självständigt rättssubjekt i utlandet, vilket enligt svenska beskattningsregler faller utanför den svenska beskattningsrätten.

etableras får man skilja mellan utländskt bolag⁵⁰ och utländsk juridisk person⁵¹. Ett utländskt bolag beskattas inte i Sverige, men i vissa fall kan en utländsk juridisk persons delägare beskattas här. En svensk delägare i en utländsk juridisk person, som inte är utländskt bolag, ska beskattas i Sverige för sin andel i den löpande vinsten, om den utländska associationen inte är skattesubjekt.

Svenskägda dotterbolag i utlandet omfattas ej av svensk beskattningsrätt, vilket innebär följande: (1) det utländska dotterbolagets inkomster beskattas uteslutande i etableringslandet enligt det landets regler så länge inkomsterna stannar i etableringslandet, (2) förluster i det utländska dotterbolaget är uteslutande hänförliga till dotterbolaget och kan därför inte utnyttjas i Sverige, (3) ytterligare beskattning kan bli aktuell i Sverige vid vinsthemtagning, (4) ytterligare beskattning kan komma ifråga i etableringslandet vid vinsthemtagning genom källskatt (withholding tax) (5) avräkning av utländsk källskatt kan bli aktuell i Sverige vid vinsthemtagning.

Ett utländskt företag som bedriver verksamhet i Sverige ska beskattas här för sina inkomster av den svenska verksamheten (den svenska filialen).⁵² Svenska dotterbolag till utländskt bolag beskattas som övriga svenska bolag och kupongskatt (30 procent) uttas på vinsthemtagningen.

Beräkningskonventioner

För närvarande saknas generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid regelförändringar inom detta område.

⁵⁰ Ett utländskt bolag omfattar sådana utländska juridiska personer, där någon löpande beskattning av delägarna inte kommer ifråga. Med andra ord måste ett utländskt bolag själv vara skattesubjekt i hemstaten.

⁵¹ En utländsk juridisk person föreligger, om den utländska associationen har egen rättskapacitet enligt hemstatens lagstiftning och om det har en egen förmögenhetsmassa, som de enskilda delägarna inte fritt kan förfoga över.

⁵² Under förutsättningen att fast driftställe finns i Sverige.

6 Socialavgifter och löneskatter

Indirekt beskattning av förvärvsinkomster sker i form av socialavgifter, allmän löneavgift och särskild löneskatt. Dessa utgör sammantaget 27 procent av den offentliga sektorns totala intäkter från skatter och avgifter.

Socialavgifter tas ut i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter, där arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare och egenavgifter främst betalas av den som bedriver näringsverksamhet. En enskild näringsidkare som har anställda betalar dels egenavgifter för sin egen inkomst av näringsverksamhet, dels arbetsgivaravgifter för den anställdes lön och eventuella förmåner.

Socialavgifterna är i ekonomisk mening skatter och avgifter som utgår på lön eller annan ersättning för utfört arbete. I samband med omläggningen av pensionssystemet skedde en omstrukturering av socialavgifterna. Inom ramen för ett i princip oförändrat avgiftsuttag skulle socialavgifterna renodlas till att avse försäkringar där ersättningarna i viss utsträckning är relaterade till individens inkomst. Därigenom har socialavgifternas försäkringsmässiga karaktär förstärkts och dess karaktär av skatt har minskat. För en enskild kan dock en viss andel av socialavgifterna anses utgöra en skatt, bl.a. mot bakgrund av att inkomster över förmånstaken i olika socialförsäkringar inte är förmånsgrundande samtidigt som socialavgifter tas ut även på dessa inkomster.

Den allmänna löneavgiften fungerar som ett ”dragspel” och justeras för att hålla det totala avgiftsuttaget oförändrat vid små förändringar i socialavgifterna. Avgiften tas ut på samma avgiftsunderlag som arbetsgivaravgifter och egenavgifter och kan i sin helhet anses utgöra en skatt eftersom den inte är direkt kopplad till någon förmån för individen.

Avgiftsnivåerna för 2008 sammanfattas i Tabell 6.1.

Tabell 6.1 Avgiftsnivåer för socialavgifter och allmän löneavgift 2008

Procent

Socialavgifter m.m.	Arbetsgivaravgifter	Egenavgifter
Ålderspensionsavgift	10,21	10,21
Sjukförsäkringsavgift	7,71	7,93
Arbetskadavgift	0,68	0,68
Arbetsmarknadsavgift	2,43	0,50
Efterlevandepensionsavgift	1,70	1,70
Föräldraförsäkringsavgift	2,20	2,20
Allmän löneavgift	7,49	7,49
<i>Summa socialavgifter och allmän löneavgift</i>	<i>32,42</i>	<i>30,71</i>

6.1 Arbetsgivaravgifter

Skatterättsliga regler

Arbetsgivare är skyldiga att betala arbetsgivaravgifter. Arbetsgivaravgifterna redovisas och betalas månadsvis på samma sätt som preliminärskatten. Både underlag och avgifter redovisas i skattedeklarationen. Underlaget utgörs av lön, andra ersättningar för utfört arbete och av arbetsgivaren utgiven sjuklön.

Från och med 2002 utgår ett regionalt stöd till arbetsgivare med fast driftsställe i stödområde A (vissa delar av Norrland och inre Svealand). De får en nedsättning av arbetsgivaravgifterna om 10 procentenheter, dock högst 7 100 kronor per månad (85 200 kronor per år). Offentlig sektor och registrerade trossamfund omfattas inte av den regionala nedsättningen. Inte heller företag inom sektorerna jordbruk, fiske- eller transport omfattas av nedsättningen till följd av EG:s statsstödsregler.

Den generella nedsättningen av arbetsgivaravgifterna, som har varit i kraft sedan 1997, har slopats.

Den 1 juli 2007 infördes en nedsättning av det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift för personer som vid årets ingång fyllt 18 men inte 25 år. Nedsättningen innebär att avgifterna, med undantag för ålderspensionsavgiften, halveras. För 2008 motsvarar nedsättningen 11,11 procentenheter. Arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för 18-24-åringar uppgår därmed till 21,31 procent.

Lön och annan ersättning till dem som vid årets ingång fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare, dvs. personer som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet, är pensionsgrundande men inte förmånsgrundande i övriga socialförsäkringar. Av denna anledning är deras förvärvsinkomster endast belagda med ålderspensionsavgift. På lön och annan ersättning till dem som är födda 1937 och tidigare betalas inga socialavgifter.

Regeringen avser att från och med den 1 januari 2008 införa en nedsättning av socialavgifterna och den allmänna löneavgiften i tjänstebanscher med produktion av tjänster som kan ersätta hemarbete och svartarbete. Nedsättningen innebär att i dessa branscher betalas ålderspensionsavgift, men inga av de övriga socialavgifterna. För 2008 motsvarar nedsättningen 22,21 procentenheter. De branscher som föreslås omfattas av nedsättningen är bland annat restauranger, verkstäder för reparationer av personbilar, taxi, frisörer och skomakare. Innan reglerna kan träda i kraft måste förslaget statsstödsgranskas och godkännas av Europeiska kommissionen.

Statistik

I Tabell 6.2 redovisas avgiftssatser, underlag och intäkter från arbetsgivaravgifterna under perioden 2004–2008. Lönesumman för 2008 beräknas uppgå till 1 255 miljarder kronor. Nedsättningarna beräknas till 17,06 miljarder kronor och intäkterna av arbetsgivaravgifterna till 389 miljarder kronor.

Tabell 6.2 Avgiftssats, avgiftsunderlag och intäkter från arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift

Procent och mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Avgiftssats	32,70	32,46	32,28	32,42	32,42
Avgiftsunderlag	1 004	1 042	1 101	1 179	1255
Intäkter efter nedsättningar	322	334	350	373	389
Summa nedsättningar	5,74	5,49	5,68	8,15	17,06
- Generell nedsättning	5,74	5,49	5,20	2,62	0,00
- Regional nedsättning			0,48	0,50	0,53
- Nedsättning för 18-24-åringar				3,77	7,93
- Nedsättning för äldre födda 1938-1941				1,25	1,35
- Nedsättning för äldre födda -1937					0,74
- Nedsättning tjänstesektor ¹					6,50

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos. ¹ Innan reglerna kan träda i kraft måste förslaget statsstödsgranskas och godkännas av Europeiska kommissionen.

Beräkningskonventioner

Förändringar av arbetsgivaravgifterna har både direkta och indirekta effekter på de offentliga finanserna. Den *direkta* effekten – bruttoeffekten – utgörs av avgiftsförändringen multiplicerat med skatteunderlaget det år då avgiftsförändringen träder ikraft. *Indirekta* effekter uppstår bl.a. då en avgiftsförändring leder till att priserna förändras, och därmed även vissa offentliga utgifter som är knutna till KPI (KPI-effekten), samt då skattebaserna förändras. Dessutom kan förändringar av arbetsgivaravgifterna påverka lönekostnaderna i staten och kommunerna.

Vid beräkning av de indirekta budgeteffekterna vid en generell förändring av arbetsgivaravgifterna tillämpas en övervältringsprofil för de första fem åren (se kapitel 2). Det första året antas 50 procent av en avgiftsförändring övervältras på lönekostnaderna, 25 procent på priserna och 25 procent på vinsterna. Ju längre tiden går, desto större andel antas övervältras på lönekostnaderna relativt priser och vinster. Vid beräkning av den varaktiga (långsiktiga) nettobudgeteffekten antas hela avgiftsförändringen ha övervältrats på lönekostnaderna.

I vissa fall antas ingen övervältring på löner eller priser, utan hela avgiftsförändringen leder till att vinsterna i företagen (och överskotten i offentlig verksamhet) ökar eller minskar.

Vid sänkta arbetsgivaravgifter är bruttoeffekten på de offentliga finanserna negativ. Om vi för tillfället antar att det inte sker någon övervältring på löner eller priser så får avgiftssänkningen följande indirekta effekter på de offentliga finanserna: Dels ökar företagets vinster, vilket ökar intäkterna från bolagskatten, dels minskar kommunernas och statens lönekostnader. De indirekta

effekterna medför alltså att nettoeffekten av avgiftssänkningen är mindre än bruttoeffekten.

Om vi antar att sänkta arbetsgivaravgifter övervältras på löner och priser enligt profilen i kapitel 2 uppkommer fler indirekta effekter. Övervältringsantagandena innebär att lönesumman och vinsterna ökar medan nettointäkterna minskar. På lång sikt antas vinsterna och nettointäkterna återgå till nivåerna före avgiftssänkningen och hela bruttoeffekten övervältras på lönekostnaderna i form av högre löner. Sänkta arbetsgivaravgifter antas alltså leda till att lönesumman ökar. Det innebär att även underlaget för kommunal och statlig inkomstskatt ökar. Följden blir att skatteintäkterna för den offentliga sektorn ökar. Den ökade lönesumman innebär samtidigt att de i socialförsäkringarna förmånsgrundande inkomsterna ökar. Därmed ökar även utgifterna för socialförsäkringarna. Övervältringen på nettointäkterna i form av lägre priser innebär att underlaget för mervärdesskatten minskar. Samtidigt motverkas denna effekt av den KPI-effekt som prisövervältringen har på de offentliga utgifterna. KPI-effekten innebär att den lägre prisnivån leder till lägre KPI och därmed till att de offentliga utgifter som är knutna till KPI minskar (se kapitel 2). Den sammanlagda offentligfinansiella effekten av dessa två effekter är nära noll. Effekterna av prisförändringen särredovisas därför inte i beräkningarna.

Beräkningen av de indirekta effekterna kräver information om lönesummans fördelning mellan olika sektorer. 2008 antas den offentliga sektorns andel av lönesumman uppgå till 27,8 procent. Av detta svarar kommunerna för 15,6 procentenheter, landstingen för 6,1 och staten för 6,1. Resterande del av lönesumman, 72,2 procent, står den privata sektorn för. I Exempel 6.1 illustreras beräkningskonventionen med att den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet.

Exempel 6.1 En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter

Den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet från och med den 1 januari år t . Arbetsgivaravgifterna inklusive den allmänna löneavgiften sänks därmed från 32,42 procent till 31,42 procent.

Underlaget för arbetsgivaravgifterna uppgår till 1 255 mdkr. Bruttoeffekten av avgiftssänkningen är därmed $-12,55$ mdkr ($= -0,01 * 1\,255$). Lönekostnaden uppgår före sänkningen till 1 662 mdkr ($= 1\,255 * 1,3242$).

Antas ingen övervältring på löner och priser så resulterar hela avgiftssänkningen i högre vinster. En indirekt effekt som följer av högre vinster är att statens intäkter från bolagsskatten ökar med 2,54 mdkr ($= 0,28 * 12,55 * 0,722$). En annan indirekt effekt är att den offentliga sektorns lönekostnader minskar med 3,49 mdkr ($= -12,55 * 0,278$). Nettoeffekten av avgiftssänkningen är $-6,52$ mdkr.

I Tabell 6.3 redovisas exemplet då ingen övervältring på löner och priser antas, inklusive fördelningen på olika sektorer och på olika inkomstitlar på statsbudgeten.

Om övervältring på löner och priser antas följa profilen i kapitel 2 leder avgiftssänkningen till att vinsterna år t ökar med 3,14 mdkr ($=12,55 \cdot 0,25$), att företagens nettointäkter år t minskar med 3,14 mdkr och att lönesumman år t ökar med 4,77 mdkr ($=12,55 \cdot 0,5/1,3142$). Ökningen av lönesumman leder till flera indirekta effekter: Intäkterna från kommunal inkomstskatt ökar med 1,57 mdkr ($=4,77 \cdot 0,3287$), intäkterna från fysiska personers statliga inkomstskatt ökar med 0,34 mdkr ($=4,77 \cdot [0,0866-0,0155]$), intäkterna av de olika arbetsgivaravgifterna ökar med 0,76 mdkr (exklusive allmän löneavgift), och kostnaderna i de statliga trygghetssystemen ökar med 0,36 mdkr då lönesumman ökar. Ålderspensionssystemet (Första-Fjärde AP-fonderna) påverkas av den ökade lönesumman genom att intäkterna från ålderspensionsavgiften ökar, samtidigt som kostnaden för framtida pensioner ökar. Den sammanlagda effekten på ålderspensionssystemet år t beräknas till 0,05 mdkr. Den ökade lönesumman innebär dessutom att den offentliga sektorns lönekostnader blir högre än då ingen övervältring på lönerna antas; den minskar med 1,75 miljarder ($=0,5 \cdot 3,49$) kronor istället för med 3,49 mdkr. Övervältringen från vinster till löner och priser leder även till att intäkterna från bolagsskatten blir 75 procent lägre jämfört med då ingen övervältring antas; bolagsskatten ökar med 0,63 mdkr ($=0,25 \cdot 2,54$) istället för med 2,54 mdkr. Med hänsyn tagen till dessa indirekta effekter blir nettoeffekten av sänkt allmän löneavgift $-7,22$ mdkr år t .

På lång sikt antas att hela avgiftssänkningen övervältras på lönerna, vilket innebär att lönesumman ökar med 9,55 mdkr ($=12,55/1,3142$) till 1 162 mdkr ($=[1\ 255+9,55] \cdot 1,3142$). Lönekostnaden kommer på lång sikt att uppgå till 1 527 mdkr ($=1\ 162 \cdot 1,3142$). Den successiva övervältringen på lönesumman innebär att samtliga poster i redovisningen som beror på de indirekta effekterna av sänkt allmänna löneavgift förstärks över tiden. Den varaktiga nettoeffekten, som erhålls då hela avgiftssänkningen har övervältrats på lönerna, uppgår till $-6,64$ mdkr.

I Tabell 6.4 redovisas exemplet inklusive fördelningen på olika sektorer och på olika inkomstitlar på statsbudgeten då övervältring på löner och priser antas enligt profilen i kapitel 2.

Tabell 6.3 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Ingen övervältring

Mdkr, fasta priser och volymer

<hr/>				
Bruttoeffekt				-12,55
Nettoeffekter, År	t	t+1	t+2	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-6,52	-6,52	-6,52	-6,52
Kommunsektorn	2,72	2,72	2,72	2,72
Lönekostnad	2,72	2,72	2,72	2,72
Summa kostnader	2,72	2,72	2,72	2,72
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-9,25	-9,25	-9,25	-9,25
Skatt på inkomst	2,54	2,54	2,54	2,54
Juridiska personers inkomstskatt	2,54	2,54	2,54	2,54
Socialavgifter	-12,55	-12,55	-12,55	-12,55
Allmän löneavgift	-12,55	-12,55	-12,55	-12,55
Summa intäkter	-10,01	-10,01	-10,01	-10,01
Lönekostnad	0,77	0,77	0,77	0,77
Summa kostnader	0,77	0,77	0,77	0,77
<hr/>				

Tabell 6.4 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – arbetsgivaravgifter. Övervältring enligt profil

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt	-12,55			
Nettoeffekter, År	t	t+1	t+2	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-7,22	-6,93	-6,79	-6,64
Kommunsektorn	3,17	3,40	3,51	3,62
Fysiska personers inkomstskatt	1,81	2,72	3,17	3,62
Summa intäkter	1,81	2,72	3,17	3,62
Lönekostnad	1,36	0,68	0,34	0,00
Summa kostnader	1,36	0,68	0,34	0,00
Ålderspensionssystemet	0,05	0,07	0,08	0,09
Ålderspensionsavgift	0,43	0,65	0,76	0,87
Allmän pensionsavgift	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,43	0,65	0,76	0,87
Ålderspension	-0,39	-0,58	-0,68	-0,77
Summa kostnader	-0,39	-0,58	-0,68	-0,77
Staten	-10,44	-10,40	-10,38	-10,36
Skatt på inkomst	1,03	0,91	0,84	0,78
Fysiska personers inkomstskatt	0,39	0,59	0,69	0,78
Juridiska personers inkomstskatt	0,63	0,32	0,16	0,00
Socialavgifter	-11,48	-10,95	-10,69	-10,42
Ålderspensionsavgift	0,05	0,08	0,09	0,11
Sjukförsäkringsavgift	0,37	0,55	0,64	0,74
Arbetskadavgift	0,03	0,05	0,06	0,06
Arbetsmarknadsavgift	0,12	0,17	0,20	0,23
Efterlevandepensionsavgift	0,08	0,12	0,14	0,16
Föräldraförsäkringsavgift	0,11	0,16	0,18	0,21
Allmän löneavgift	-12,24	-12,09	-12,01	-11,93
Summa intäkter	-10,46	-10,05	-9,84	-9,64
Ek. trygghet vid sjukdom, handikapp	-0,25	-0,38	-0,44	-0,51
Ek. trygghet för familjer och barn	-0,05	-0,08	-0,09	-0,11
Ek. trygghet vid arbetslöshet	-0,06	-0,09	-0,10	-0,12
Lönekostnad	0,38	0,19	0,10	0,00
Summa kostnader	0,02	-0,35	-0,54	-0,73

6.2 Egenavgifter

Skatterättsliga regler

Egenavgifter betalas främst av dem som bedriver aktiv näringsverksamhet. Avgifterna fastställs i samband med inkomsttaxeringen och ingår i den slutliga skatten. Genom att den slutliga skatten ligger till grund för beräkning av preliminär F-skatt betalas egenavgifter i praktiken månadsvis.

Egenavgifterna är i vissa fall reducerade. Om den försäkrade har förlängd karenstid i sjukpenningförsäkringen betalas en reducerad sjukförsäkringsavgift för inkomster upp till 7,5 gånger prisbasbeloppet vid årets ingång. Storleken på den reducerade avgiften fastställs årligen av Försäkringskassan och beräknas utifrån hur karenstiden bedöms påverka försäkringens utgifter.

Från och med 2002 får enskilda näringsidkare med fast driftsställe i stödområde A (vissa delar av Norrland och inre Svealand) en nedsättning med 10 procent av avgiftsunderlaget upp till 180 000 kronor, dvs. högst 18 000 kronor per år. Särskilda regler, som begränsar nedsättningen till 85 200 kronor, gäller för näringsidkare som är arbetsgivare eller delägare i handelsbolag.

Den 1 juli 2007 infördes en nedsättning av det samlade uttaget av egenavgifter och allmän löneavgift för personer som vid årets ingång fyllt 18 men inte 25 år. Nedsättningen innebär att egenavgifterna, med undantag för ålderspensionsavgiften, halveras. För 2008 motsvarar nedsättningen 10,26 procentenheter om inte extra karenstid valts. Egenavgifterna och den allmänna löneavgiften för 18-24-åringar uppgår därmed till 20,45 procent.

I likhet med vad som gäller för anställda, betalar enskilda näringsidkare som är över 65 och födda 1938 eller senare endast ålderspensionsavgift. Personer som är födda 1937 eller tidigare betalar inga socialavgifter.

Regeringen avser att den 1 januari 2008 införa en nedsättning av egenavgifterna och den allmänna löneavgiften i tjänstebranscher med produktion av tjänster som kan ersätta hemarbete och svartarbete. Nedsättningen innebär att i dessa branscher betalas ålderspensionsavgift, men inga av de övriga egenavgifterna. För 2008 motsvarar nedsättningen 20,50 procentenheter om inte extra karenstid valts. De branscher som föreslås omfattas av nedsättningen är bland annat restauranger, verkstäder för reparationer av personbilar, taxi, frisörer och skomakare. Innan reglerna kan träda i kraft måste förslaget statsstödsgranskas och godkännas av Europeiska kommissionen.

Statistik

I Tabell 6.5 redovisas inbetalda egenavgifter inklusive allmän löneavgift under perioden 2004 till 2008. Avgiftsunderlaget för 2008 beräknas uppgå till 41,48 miljarder kronor och de debiterade avgifterna beräknas uppgå till 12,74 miljarder kronor. Den regionala nedsättningen beräknas uppgå till 0,09 miljarder kronor.

Tabell 6.5 Avgiftssats, avgiftsunderlag och inkomster från egenavgifter inklusive allmän löneavgift

Procent och mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Avgiftssats	30,89	30,89	30,71	30,71	30,71
Avgiftsunderlag	30,07	32,83	35,43	38,33	41,48
Debiterade avgifter	9,29	10,14	10,88	11,77	12,74
Generell nedsättning	1,18	1,27	1,36	0,74	0,00
Regional nedsättning	0,08	0,08	0,08	0,09	0,09

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos. Det saknas uppgifter för andra nedsättningar på egenavgifterna.

Beräkningskonvention

Näringsidkare antas försöka hålla inkomsterna från näringsverksamhet jämna över tiden. En förändring av egenavgifterna förutsätts därför medföra att den positiva räntefördelningen ökar eller minskar när nivån på egenavgifterna sänks respektive höjs. Övervaltringsprofilen för egenavgifterna blir därmed något annorlunda jämfört med den för arbetsgivaravgifterna. På kort sikt antas att en tredjedel av förändringen övervältras på priserna och att två tredjedelar övervältras på näringsinkomsterna. Genom att anpassning sker av utnyttjandet av den positiva räntefördelningen beskattas inkomstförändringen i inkomstslaget kapital. Varaktigt antas det ske en fullständig överföring till inkomst av kapital.

I Exempel 6.2 illustreras beräkningskonventionen med att den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet år t .

Exempel 6.2 En sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter

Den allmänna löneavgiften sänks med en procentenhet från och med den 1 januari år t . Beräkningsunderlaget för den allmänna löneavgiften i aktiv enskild näringsverksamhet och hos aktiva delägare i handelsbolag uppgår till 41,48 mdkr. Detta ger en bruttoeffekt på $-0,41$ mdkr ($= -0,01 \cdot 41,48$).

Genom sänkningen stiger inkomsten av näringsverksamhet med 0,41 mdkr. Genom den positiva räntefördelningen gör näringsidkarna avdrag för inkomstökningen och beskattar den som inkomst av kapital. Detta innebär att $-0,41$ mdkr redovisas på inkomstiteln 1281: *Allmän löneavgift* och att en motverkande effekt uppkommer på titeln 1111: *Fysiska personers inkomstskatt*. Varaktigt uppgår den motverkande effekten till 0,12 mdkr ($= 0,30 \cdot 0,41$) vid en kapitalinkomstskatt på 30 procent. Åren t till $t+2$ beskattas emellertid endast två tredjedelar av bruttoeffekten i inkomst av kapital, vilket ger en förstärkning på 0,08 mdkr ($= 0,12 \cdot 2/3$). Nettoeffekten för åren t till $t+2$ uppgår till $-0,33$ mdkr och varaktigt till $-0,29$ mdkr. Exemplet redovisas i Tabell 6.6.

Tabell 6.6 Periodiserad redovisning av en sänkning av den allmänna löneavgiften med en procentenhet – egenavgifter

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt	-0,41			
Nettoeffekter, År	t	t+1	t+2	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-0,33	-0,33	-0,33	-0,29
Kommunsektorn	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-0,33	-0,33	-0,33	-0,29
Skatt på inkomst	0,08	0,08	0,08	0,12
Fysiska personers inkomstskatt	0,08	0,08	0,08	0,12
Socialavgifter	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41
Allmän löneavgift	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41
Summa intäkter	-0,33	-0,33	-0,33	-0,29
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

6.3 Särskild löneskatt

Skatterättsliga regler

På arbetsgivares avsättningar till bl.a. tjänstepension, vissa ersättningar (t.ex. viss avgångsersättning, komplement till förtidspension) och inkomster av passiv näringsverksamhet (enskilda personer, dödsbo) betalas inga socialavgifter då dessa ersättningar inte är förmånsgrundande i socialförsäkringarna. På dessa ersättningar betalas i stället en särskild löneskatt på 24,26 procent. Skatten betalas i de flesta fall månadsvis.

De ersättningar som ligger till grund för särskild löneskatt är inte förmånsgrundande. Det innebär att arbetsgivares avsättningar till t.ex. tjänstepension inte ger rätt till sjukpenning, föräldraförsäkring etc. Skatten är därför tänkt att motsvara skattedelen i socialavgifterna. Den särskilda löneskatten infördes i samband med skattereformen 1990–1991 (prop. 1990/91:166), och nivån på den särskilda löneskatten beräknas schablonmässigt. Med utgångspunkt från egenavgifterna antogs olika avgifter ha olika grad av skatteinnehåll. Den allmänna löneavgiften ansågs t.ex. vara en skatt i sin helhet. Övriga avgifter har någon typ av samband med förmånerna, men sambanden är ofullständiga i många avseenden. Exempelvis finansierar sjukförsäkringen förmåner för dem som inte förvärvsarbetar, och ålderspensionsavgifter som tas ut på inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp ger inte några ytterligare pensionsförmåner. Bedömningen gjordes därför att hälften av socialavgifterna, bortsett från den allmänna löneavgiften, utgörs av skatt och hälften av förmån. Fr.o.m. 1995 ingår även hälften av den allmänna pensionsavgiften i beräkningen av den särskilda löneskattens storlek.

Av förenklingsskäl är den särskilda löneskatten densamma för arbetsgivare som för egenföretagare. Anledningen till att det är egenavgifterna, och inte arbetsgivaravgifterna, som ligger till grund för skatten är att egenavgifterna har en något mer försäkringsmässig karaktär och att de är lägre än arbetsgivaravgifterna. Nivån på den särskilda löneskatten följer inte automatiskt förändringar i egenavgifterna utan justeras endast när väsentliga förändringar i socialavgiftsuttaget har skett.

Den 1 januari 2008 slopas den särskilda löneskatten på lön och annan ersättning samt på inkomst av aktiv näringsverksamhet för personer födda 1937 och tidigare. Den särskilda löneskatten på lön och annan ersättning för personer som är över 65 år och födda 1938 eller senare slopades 2007.

Statistik

I Tabell 6.7 redovisas underlag och skatteintäkter från särskild löneskatt, uppdelat på juridiska och fysiska personer, under perioden 2004–2008. Beräkningsunderlaget för den särskilda löneskatten för juridiska personer utgörs i huvudsak av avsättningar till tjänstepensioner och omfattar såväl fonderade avsättningar som direktutbetalad pension, varav de fonderade avsättningarna står för drygt hälften.

Tabell 6.7 Skattesats och skattebaser, särskild löneskatt fördelade på juridiska och fysiska personer

Procent och mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006*	2007*	2008*
Skattesats	24,26	24,26	24,26	24,26	24,26
Juridiska personer	89,31	90,90	83,92	95,17	98,76
Fysiska personer	5,65	60,2	6,36	6,90	7,49

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

I statsbudgeten redovisas den särskilda löneskatten på pensionskostnader under inkomsttiteln 1120: *Juridiska personers inkomstskatt*. Under inkomsttiteln 1110: *Fysiska personers inkomstskatt* redovisas den särskilda löneskatten på vissa förvärvsinkomster.

Beräkningskonvention

Särskild löneskatt som betalas av juridiska personer antas övervältras enligt samma profil som arbetsgivaravgifterna. Särskild löneskatt som betalas av fysiska personer antas övervältras enligt samma profil som egenavgifterna.

I Exempel 6.3 och 6.4 illustreras beräkningskonventionen av att den särskilda löneskatten antas sänkas med en procentenhet.

Exempel 6.3 En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer

Beräkningsunderlaget för särskild löneskatt för juridiska personer beräknas år t uppgå till 98,76 mdkr. En procentenhets sänkning av särskilda löneskatten ger en bruttoeffekt på $-0,99$ mdkr ($=-0,01 \cdot 98,76$). Varaktigt övervältras denna på löner. Samma övervältringsprofil som för arbetsgivaravgifter tillämpas (se kapitel 2).

Exemplet redovisas i Tabell 6.8.

Exempel 6.4 En sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – fysiska personer

Beräkningsunderlaget för särskild löneskatt för fysiska personer beräknas år t uppgå till 7,49 mdkr. Bruttoeffekten kommer därmed att uppgå till 0,07 mdkr ($=-0,01 \cdot 7,49$). Denna bruttoeffekt leder till ett bortfall på titeln 1291: *Särskild löneskatt* på statsbudgeten. En motverkande effekt uppkommer genom att näringsidkaren antas ta ut inkomstförstärkningen som inkomst av kapital som beskattas med 30 procent. Samma övervältringsprofil som för egenavgifter tillämpas: Åren t till $t+2$ beskattas två tredjedelar av bruttoeffekten i inkomst av kapital, och på lång sikt beskattas hela bruttoeffekten som inkomst av kapital.

Exemplet redovisas i Tabell 6.9.

Tabell 6.8 Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – juridiska personer

Mdkr, fasta priser och volymer

<hr/>				
Bruttoeffekt				-0,99
Nettoeffekter, År	t	t+1	t+2	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-0,45	-0,37	-0,34	-0,30
Kommunsektorn	0,26	0,28	0,29	0,30
Fysiska personers inkomstskatt	0,15	0,23	0,27	0,30
Summa intäkter	0,15	0,23	0,27	0,30
Lönekostnad	0,11	0,05	0,03	0,00
Summa kostnader	0,11	0,05	0,03	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,01	0,01	0,01
Ålderspensionsavgift	0,04	0,05	0,06	0,07
Allmän pensionsavgift	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,04	0,05	0,06	0,07
Ålderspension	-0,03	-0,05	-0,06	-0,07
Summa kostnader	-0,03	-0,05	-0,06	-0,07
Staten	-0,72	-0,66	-0,64	-0,61
Skatt på inkomst	0,08	0,07	0,07	0,07
Fysiska personers inkomstskatt	0,03	0,05	0,06	0,07
Juridiska personers inkomstskatt	0,05	0,02	0,01	0,00
Socialavgifter	-0,80	-0,71	-0,66	-0,61
Ålderspensionsavgift	0,00	0,01	0,01	0,01
Sjukförsäkringsavgift	0,03	0,05	0,05	0,06
Arbetskadavgift	0,00	0,00	0,00	0,01
Arbetsmarknadsavgift	0,01	0,01	0,02	0,02
Efterlevandepensionsavgift	0,01	0,01	0,01	0,01
Föräldraförsäkringsavgift	0,01	0,01	0,02	0,02
Allmän löneavgift	0,03	0,05	0,05	0,06
Särskild löneskatt	-0,89	-0,85	-0,82	-0,80
Summa intäkter	-0,72	-0,63	-0,59	-0,55
Ek. trygghet vid sjukdom, handikapp	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03
Ek. trygghet vid ålderdom	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Ek. trygghet för familjer och barn	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Ek. trygghet vid arbetslöshet	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Lönekostnad	0,03	0,02	0,01	0,00
Summa kostnader	0,00	-0,03	-0,04	-0,06

Tabell 6.9 Periodiserad redovisning av en sänkning av den särskilda löneskatten med en procentenhet – fysiska personer

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt	-0,07			
Nettoeffekter, År	t	t+1	t+2	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	-0,06	-0,06	-0,06	-0,06
Kommunsektorn	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Staten	-0,06	-0,06	-0,06	-0,06
Skatt på inkomst	0,01	0,01	0,01	0,02
Fysiska personers inkomstskatt	0,01	0,01	0,01	0,02
Socialavgifter	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07
Särskild löneskatt	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07
Summa intäkter	-0,06	-0,06	-0,06	-0,06
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00

7 Mervärdesskatt

Skatterättsliga regler

Mervärdesskatt är en indirekt skatt. Det innebär att skattesubjekt och skatteobjekt inte sammanfaller. Skatten betalas in till staten av producenten (skattesubjekt) men kan övervältras på konsumenten (skatteobjekt) via högre priser. Som framgått i tidigare avsnitt antas att en förändring av mervärdesskatten övervältras helt på den slutliga konsumenten.

Mervärdesskatten utgör ca en femtedel av den offentliga sektorns totala inkomster från skatter och avgifter eller ca 35 procent av statens skatteintäkter. Mervärdesskatt tas ut på privat och offentlig konsumtion av varor och tjänster. Den tas ut i samtliga led i produktions- och distributionskedjan. Det mervärde som har tillförts varan respektive tjänsten i varje led beskattas. Rent praktiskt går det till så att mervärdesskattepliktiga företag i olika led i produktions- och distributionskedjan tar ut mervärdesskatt från efterföljande led (utgående skatt) och drar av mervärdesskatt från föregående led (ingående skatt). Mellanskillnaden betalas in till staten om den utgående mervärdesskatten är större än den ingående mervärdesskatten. Genom denna konstruktion undviker man dubbelbeskattning av det mervärde som skapas i varje led. Avdragsrätten medför att mervärdesskatt som hänför sig till företags mervärdesskattepliktiga inköp inte genererar några intäkter till staten. Staten erhåller endast mervärdesskatteintäkter genom inköp som görs av grupper som inte har rätt att dra av den ingående mervärdesskatten. Dessa grupper är hushållen, allmännyttiga ideella föreningar och de företag vars verksamhet inte är skattepliktig. Intäkterna bokförs på inkomsttitel 1411: *Mervärdesskatt*.

Mervärdesskatt tas ut med en viss procent av beskattningsunderlaget, som utgörs av varans eller tjänstens pris före mervärdesskatt. Inom EU regleras mervärdesbeskattningen i ett särskilt direktiv.⁵³ Av direktivet framgår bl.a. att varje medlemsstat själv får bestämma normalskattesatsen, som dock inte får understiga 15 procent, samt att det är tillåtet med högst två skattesatser som är lägre än normalskattesatsen för vissa varor och tjänster, dock ej understigande 5 procent. Av direktivet framgår också vilka varor och tjänster som tillåts beskattas med en lägre skattesats än normalskattesatsen respektive vara undantagna från mervärdesbeskattning.

Normalskattesatsen i Sverige är 25 procent. För vissa varor och tjänster har man av olika skäl valt lägre skattesatser: 12 respektive 6 procent. Livsmedel,

⁵³ Mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG (tidigare EG:s sjätte mervärdesskattedirektiv). Direktivet är implementerat i svensk lagstiftning genom i första hand Mervärdesskattelagen (SFS 1994:200).

rumsuthyrning i hotellrörelse eller liknande verksamhet, konstnärers försäljning av egna konstverk samt import av konstverk, samlarföremål och antikviteter beskattas med 12 procent. Allmänna nyhetstidningar, böcker, personbefordran, entréavgifter till konserter, bio, teater och liknande föreställningar samt mervärdesskattepliktiga tjänster inom idrottsområdet beskattas med 6 procent. Varor och tjänster som inte beskattas men för vilka företaget som säljer dessa varor och tjänster ändå har avdragsrätt för den ingående mervärdesskatten, benämns som kvalificerat undantagna. Receptbelagda läkemedel, skepp för yrkesmässig sjöfart, flygbensin och flygfotogen, guld som levereras till Sveriges riksbank samt sedlar och mynt som är gällande betalningsmedel är exempel på varor och tjänster som är kvalificerat undantagna. I Tabell 7.1 redovisas dessa under rubriken 0 procent.

Företag som tillhandahåller varor och tjänster som är undantagna från mervärdesbeskattning ska inte ta ut någon mervärdesskatt av efterföljande led. De har emellertid normalt inte heller någon avdragsrätt för sin ingående mervärdesskatt. Det innebär att konsumtion av undantagna varor ändå belastas med mervärdesskatt på den del av mervärdet som tillförts i tidigare led. Härigenom skiljer sig beskattningen av de undantagna varorna och tjänsterna från de kvalificerat undantagna. Bostadshyror, sjuk- och tandvård, omsorg och finansiella tjänster är exempel på områden som är undantagna från mervärdesbeskattning och där erlagd mervärdesskatt således utgör en kostnad i produktionen. Drygt 36 procent av hushållens konsumtion består av utgifter för varor och tjänster som är undantagna från skatteplikt. År 2008 förväntas det motsvara 486 miljarder kronor.

I budgetpropositionen för 2008 föreslås vissa ändrade regler för redovisning av mervärdesskatt, dels för mindre företag syftande till förbättrad likviditet samt minskad administrativ börda (förlängd redovisningsperiod), dels för byggverksamhet (löpande inbetalning av mervärdesskatt under byggtiden), vilka påverkar företagens respektive statens räntekostnader. Eftersom dessa förändringar inte innebär någon justering av vad som utgör momsbelagda områden påverkar de dock inte redovisningen här av vare sig moms baser eller momsintäkter.⁵⁴

Statistik

I Tabell 7.1 visas mervärdesskattebaserna fördelade på olika skattesatser. De baser som redovisas i tabellen är de som är relevanta vid beräkning av budgeteffekter för staten och den konsoliderade offentliga sektorn. I de redovisade mervärdesskattebaserna ingår hushållens och de allmännyttiga ideella föreningarnas konsumtion samt förbrukning och investeringar i verksamheter utan avdragsrätt.

⁵⁴ Se prop. 2007/08:1 s. 132–133.

Mervärdesskattebaserna tas vanligen fram med hjälp av prognoser över privat konsumtion och utgiftsandelar för enskilda varor och tjänster enligt nationalräkenskaperna eller enligt varuvikter i konsumentprisindex. Vid skattesatsförändringar som berör enskilda varor eller tjänster används ibland omsättningsstatistik från branschorganisationer eller liknande material. Förbrukning och investeringar av aktuella varor och tjänster läggs till basen i den utsträckning som de används av företag utan avdragsrätt för ingående mervärdesskatt.

Tabell 7.1 Baser för mervärdesskatt 2004 till 2008 ¹⁾

Mdkr, löpande priser

Mervärdesskattesatser	2004	2005	2006	2007*	2008*
25 %	712	756	811	871	937
12 %	142	145	152	160	164
6 %	57	59	63	68	73
0 %	5	5	6	6	7

Anm.: * markerar att baserna är prognoser. Baserna motsvarar det underlag som mervärdesskatten beräknas på och redovisas därmed exklusive mervärdesskatt. Hushållens konsumtion fördelas utifrån data från SCB. Förbrukning och investeringar i verksamheter utan avdragsrätt fördelas utifrån den fördelning som används av Skatteverket vid beräkningen av Sveriges EU-avgift. Denna fördelning grundar sig på data från 2004 varför mervärdesskatteintäkterna, beräknade utifrån denna uppdelning, kan komma att skilja något från det totala utfallet. Alla baser är uttryckta enligt de nya nationalräkenskaperna (NR) som är anpassade till ESA95 (European System of Accounts). Kommunsektorns förbrukning och investeringar ingår inte i baserna.

¹⁾ Undantagna varor och tjänster redovisas inte i tabellen. Omsättningen inom det området uppskattas totalt till omkring 677 miljarder kronor för år 2008. Det är dock endast mervärdet i det sista ledet som undantas beskattning. Mervärdet som skapats i tidigare led inkluderas i basen för motsvarande skattesats.

Beräkningskonventioner

Vid beräkningar av statsfinansiella effekter tas ingen hänsyn till beteendeförändringar till följd av ändrade mervärdesskattesatser eftersom det saknas tillräckligt tillförlitligt underlag om priselasticiteter för enskilda varor och tjänster. Däremot tas hänsyn till att de faktiska mervärdesskatteintäkterna på grund av skatteundandragande, uppbördsförluster m.m. är ca 2 procent lägre än vad de skulle ha varit i frånvaro av detta. Vid budgetberäkningar avseende förändringar av skattesatser där alla varor och tjänster inom skattesatsens område omfattas beaktas detta genom att mervärdesskattebasen minskas med 2 procent. Vid en förändring av mervärdesskattesatsen som endast avser en enstaka vara eller tjänst beaktas dock inte detta, eftersom kunskap saknas om storleken på skatteundandragande m.m. för enskilda varor och branscher.

Budgeteffekten för den konsoliderade offentliga sektorn beräknas som summan av *bruttoeffekten* och den motverkande *KPI-effekten*. Bruttoeffekten visar hur den offentliga sektorns mervärdesskatteintäkter påverkas statistiskt av en förändring av mervärdesskattesatsen. KPI-effekten avspeglar det faktum att den

offentliga sektorns utgifter för pensioner, socialbidrag m.m. som är knutna till prisnivån, påverkas när en mervärdesskatteförändring ändrar den allmänna prisnivån. För en given storlek på bruttoeffekten beräknas KPI-effekten på ett enhetligt sätt. I kapitel 2 ges en detaljerad beskrivning av de indirekta effekter som följer på förändringar av KPI. Bruttoeffekten beräknas emellertid på olika sätt beroende på om åtgärden i fråga består i en förändring av skattesatsen på ett tidigare skattebelagt område eller om det rör sig om en skattebeläggning av ett tidigare undantaget område. Resonemanget om budgeteffekter i detta avsnitt handlar om *periodiserade* offentligfinansiella effekter, vilka inte tar hänsyn till hur de faktiska betalningsströmmarna ser ut.

Förutom att beräkna budgeteffekterna för den konsoliderade offentliga sektorn är det intressant att se hur statens respektive *kommunsektorns* budget påverkas. Inom kommunsektorn (kommuner och landsting) bedrivs såväl skattepliktig som icke skattepliktig verksamhet. För kommunsektorns *icke* skattepliktiga verksamhet gäller ett särskilt system, det s.k. kommunkontosystemet. Kommunkontosystemet är ett kompensationsystem för kommunsektorns ingående mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet i syfte att säkerställa konkurrensneutraliteten i valet mellan att bedriva verksamhet i egen kontra annan regi (se prop. 2001/02:112 s. 17)⁵⁵. Kommunkontosystemet innebär således att kommunsektorn får kompensation för den ingående mervärdesskatt de inte har avdragsrätt för, dvs. ingående skatt hänförlig till den icke skattepliktiga verksamheten. Tidigare finansierades systemet genom att kommunsektorn betalade avgifter till systemet. Dessa avgifter skulle täcka uttagen ur systemet. Från och med den 1 januari 2003⁵⁶ är finansieringen dock statlig och uttagen från systemet sker över statsbudgeten. Avsikten är dock inte att staten ska stå för kostnaden för kompensationen, utan det ska fortfarande kommunsektorn göra. För att uppnå denna effekt har statsbidragen till kommunsektorn därför sänkts i motsvarande grad.

Till följd av rätten till ersättning för ingående mervärdesskatt samt slopandet av avgiften till kommunkontona, har beräkningskonventionerna anpassats så att en ändrad mervärdesbeskattning av en vara eller tjänst inte längre ger någon direkt effekt på kommunsektorns budget. Däremot påverkas vissa poster indirekt via förändringar i konsumentpriser. Statens budget påverkas främst genom intäkterna från mervärdesskatt samt genom att ett antal övriga poster påverkas av ändrade konsumentpriser.

Exemplen nedan med efterföljande tabeller visar hur budgeteffekterna av en höjning av mervärdesskatten på livsmedel samt en mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdesskattebelagt område beräknas och redovisas.

⁵⁵ Se lagen (1995:1518) om mervärdesskattekonton för kommuner och landsting och förordningen (1995:1647) om ersättning för mervärdesskatt enligt lagen (1995:1518) om mervärdesskattekonton för kommuner och landsting.

⁵⁶ Se prop. 2001/02:112 s.1, 20 och SFS 2002:671, SFS 2002:672.

Bruttoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn av en skattesatsförändring på ett tidigare mervärdesskattebelagt område beräknas som förändringen av skattesatsen multiplicerat med mervärdesskattebasen för de varor och tjänster som omfattas av skattesatsförändringen (se Exempel 7.1).

Vid beräkning av bruttoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn av en mervärdesskattebeläggning av ett tidigare undantaget område behöver man ta hänsyn till följande:

- De ökade mervärdesskatteintäkter som skattebeläggningsen ger den offentliga sektorn. De ökade intäkterna består av den mervärdesskatt som inte är avdragsgill i senare produktions- och distributionsled, dvs. den mervärdesskatt som betalas av hushåll, ideella föreningar och av företag vars verksamhet inte är mervärdesskattepliktiga.
- Att företag som producerar varor och tjänster som är undantagna från mervärdesskatt inte har rätt att dra av den ingående mervärdesskatten. Den ingående mervärdesskatten utgör därmed en kostnad för dessa företag och en intäkt för den offentliga sektorn. När företagen får avdragsrätt för ingående mervärdesskatt i samband med mervärdesskattebeläggningsen flyter denna intäkt inte in till den offentliga sektorn i detta led utan först i ett senare led.
- Effekten på den offentliga sektorns mervärdesskatteintäkter av företagens kostnad för den ingående mervärdesskatten (före mervärdesskattebeläggningsen) antas övervältras framåt på varans eller tjänstens pris. En mervärdesskattebeläggning medför att kostnaden för ingående mervärdesskatt avlägsnas. Priset exkl. mervärdesskatt på de aktuella varorna och tjänsterna antas då falla i proportion till denna kostnadsminskning. Skatteunderlaget för den utgående mervärdesskatten blir därför lägre än det skulle ha varit vid ett oförändrat producentpris (se Exempel 7.2).

Exempel 7.1 Höjning av mervärdesskatten på livsmedel med en procentenhet

I detta räkneexempel visas budgeteffekterna av en höjning av mervärdesskatten på livsmedel med en procentenhet från 12 till 13 procent. Noteras bör att en skattesatsförändring som endast avser livsmedel av juridiska skäl i praktiken inte är möjlig, såvida inte skattesatsnivåns omfattning i lagstiftningen omdefinieras. Detta beror på att vi enligt gällande regler endast kan ha två reducerade skattesatser.⁵⁷ Hushållens konsumtion av livsmedel (skattebasen) beräknas uppgå till 153 mdkr exklusive mervärdesskatt år 2008.

Bruttobudgeteffekten för den konsoliderade offentliga sektorn blir 1,50 mdkr ($0,01 * 153 * 98$), när hänsyn tas till skatteundandragande m.m. på 2 procent.⁵⁸

Eftersom de indirekta effekterna inträffar med ett års fördröjning påverkar mervärdesskatt höjningen statsbudgeten först år 2009. Statens inkomster från mervärdesskatt ökar då med 1,40 mdkr. Mervärdesskatt höjningen från 12 till 13 procent kan förväntas höja livsmedelspriserna med ca 0,89 procent ($1,13/1,12 - 1 = 0,0089$) under antagande att efterfrågan på livsmedel är helt oelastisk och att skatthöjningen får fullt genomslag på konsumentpriserna. Eftersom konsumtionen av livsmedel utgör ca 11 procent av den totala privata konsumtionen i Sverige blir genomslaget på prisnivån ca 0,1 procent ($0,0089 * 1,11$). Den högre prisnivån som mervärdesskatt höjningen ger upphov till under år 2008 påverkar bl.a. basbeloppet och inkomstskatteskalorna för år 2009 (KPI-effekten). Budgetförstärkningen blir därför mindre fr.o.m. år 2009 jämfört med år 2008. Den årliga budgeteffekten för den konsoliderade offentliga sektorn minskar till 1,31 mdkr ($1,50 * (1 - 0,1266)$), där 0,1266 motsvarar KPI-effekten för den offentliga sektorn.

För kommunsektorn ger KPI-förändringen effekter på kommunalskatten, kommunernas lönekostnader och socialbidragen. Med avseende på dessa förstärks kommunsektorns budget med 0,06 mdkr från 2009 och framåt.

För staten uppkommer motverkande KPI-effekter via bl.a. sjukförsäkring, pensioner, föräldrapenning, studiemedel och bostadsbidrag. Budgeteffekten för staten blir därför 1,50 mdkr ($0,01 * 153 * 0,98$) år 2008, och 1,40 mdkr de efterföljande åren. Budgeteffekterna för 2008 till 2010 samt varaktigt presenteras nedan.

En utförlig redovisning av hur KPI-effekterna beräknas finns i kapitel 2.

⁵⁷ Bestämmelserna för momsskattesatsernas struktur och nivåer finns i artiklarna 96-99 i Mervärdesskattedirektivet 2006/112/EG. Enligt dessa EU-regler kan vi endast ha två reducerade skattesatser. En reducerad skattesats för inte vara lägre än 5 procent. De varor och tjänster på vilka man får tillämpa en reducerad skattesats finns listade i bilaga III till direktivet.

⁵⁸ Korrigering till följd av skatteundandragande m.m. för enskild vara, dvs. livsmedel, görs här eftersom skattebasen är av så betydande omfattning (jfr. skrivningen om skatteundandragande m.m. s. 111).

Tabell 7.2 Periodiserad redovisning av en höjning av mervärdesskatt på livsmedel med en procentenhet

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				1,50
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>1,50</i>	<i>1,31</i>	<i>1,31</i>	<i>1,31</i>
Kommunsektorn	0,00	0,06	0,06	0,06
Summa intäkter	0,00	0,07	0,07	0,07
Summa kostnader	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Ålderspensionssystemet	0,00	-0,15	-0,15	-0,15
Summa intäkter	0,00	0,02	0,02	0,02
Summa kostnader	0,00	-0,17	-0,17	-0,17
Staten	1,50	1,40	1,40	1,40
Skatt på varor och tjänster				
Mervärdesskatt	1,50	1,50	1,50	1,50
Summa intäkter	1,50	1,47	1,47	1,47
Summa kostnader	0,00	-0,07	-0,07	-0,07

Exempel 7.2 Mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område

Ett företag som bedriver verksamhet som är undantagen från mervärdesskatt har ingen avdragsrätt för sin ingående mervärdesskatt. Det innebär att de insatsvaror som används i företaget är mervärdesskattebelagda och skatten utgör där således en kostnad i verksamheten. Undantaget gäller alltså enbart det förädlingsvärde som skapas i företaget. Om företagets verksamhet mervärdesskattebeläggs kan det däremot dra av sin ingående mervärdesskatt.

Därigenom kommer en utvidgning av mervärdesskatteplikten endast träffa förädlingsvärdet i företaget samt eventuellt icke mervärdesskattebelagda insatsvaror.

Antag oförändrad vinstmarginal samt oförändrad försäljningsvolym och att verksamheten ska beläggas med 25 procent mervärdesskatt. Omsättningen före mervärdesskattebeläggningen antas uppgå till 10 mdkr. All försäljning antas ske till icke skattskyldiga. Kostnadsstrukturen är sådan att ingående mervärdesskatt uppgår till 0,63 mdkr. Antag att alla insatsvaror är belagda med 25 procents mervärdesskatt. Kostnaden för insatsvarorna kan då beräknas till 3,15 mdkr inklusive mervärdesskatt ($0,63/0,20$) eller till 2,52 mdkr exklusive mervärdesskatt ($0,63/0,25$). Förädlingsvärdet är således 6,85 mdkr ($10-3,15$). Således uppgår omsättningen exklusive såväl ingående som utgående mervärdesskatt till 9,37 mdkr ($10 - 0,63 = 2,52 + 6,85$).

Bruttobudgeteffekten motsvaras av den utgående mervärdesskatten minus den ingående mervärdesskatten mdkr, dvs. $((10 - 0,63) * 0,25) - 0,63 = 2,34 - 0,63 = 1,71$.

Man kan också beräkna den utgående mervärdesskatten utifrån omsättningen inklusive mervärdesskatt det vill säga 10 mdkr (vilken motsvarar 0,63 mdkr). I så fall måste man dock kompensera för den ingående mervärdesskatten. Det innebär att man måste räkna bort 25 procent av den ingående mervärdesskatten ($0,25 * 0,63$) enligt följande: $(0,25 * 10) - 0,63 - (0,25 * 0,63) = 1,71$ (görs inte det så dubbelräknas mervärdesskatten och budgeteffekten blir: $(0,25 * 10) - 0,63 = 1,87$).

Beräkningen av periodiserade nettobudgeteffekter sker med hjälp av samma parametrar som i exemplet med mervärdeskattehöjningen på livsmedel ovan (se kapitel 2 samt tabell nedan). Detta innebär att den varaktiga nettoeffekten för staten uppgår till 1,60 mdkr, medan nettoeffekten för konsoliderad offentlig sektor uppgår till 1,50 mdkr.

Tabell 7.3 Periodiserad redovisning av mervärdesskattebeläggning av ett tidigare inte mervärdebeskattat område

Mdkr, fasta priser och volymer

Bruttoeffekt				1,71
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>1,71</i>	<i>1,50</i>	<i>1,50</i>	<i>1,50</i>
Kommunsektorn	0,00	0,07	0,07	0,07
Summa intäkter	0,00	0,08	0,08	0,08
Summa kostnader	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
Ålderspensionssystemet	0,00	-0,17	-0,17	-0,17
Summa intäkter	0,00	0,02	0,02	0,02
Summa kostnader	0,00	-0,19	-0,19	-0,19
Staten	1,71	1,60	1,60	1,60
Skatt på varor och tjänster				
Mervärdesskatt	1,71	1,71	1,71	1,71
Summa intäkter	1,71	1,68	1,68	1,68
Summa kostnader	0,00	-0,08	-0,08	-0,08

8 Punktskatter

Punktskatter räknas liksom mervärdesskatt till de indirekta skatterna, där skattesubjekt och skatteobjekt inte sammanfaller. Punktskatten betalas i regel in till staten av producenten (skattesubjekt) men antas övervältras på konsumenten (skatteobjekt) via högre priser. Det är framför allt tre typer av produkter som beläggs med punktskatter: alkohol, tobak och energi. Dessa punktskatter svarar för ca 8 procent av den offentliga sektorns totala skatteintäkter.

Punktskatter läggs bl.a. på varor vars konsumtion ger upphov till samhälls-ekonomiska kostnader vid varans användning. Detta gäller t.ex. bensin, alkohol och tobak som har negativa effekter på miljö och hälsa. Punktskatterna är i allmänhet fixerade till ett visst belopp per enhet av varan eller proportionell mot det innehåll i varan som anses skadligt. Det finns dock även värderelaterade punktskatter⁵⁹. Punktskattens reala värde skulle minska om inte skattesatserna höjdes i takt med inflationen. Från och med 1994 finns det därför en realvärdesäkring av de intäktsmässigt mer betydande punktskatterna genom en årlig omräkning med konsumentprisindex (KPI). Tobaks- och alkoholskatterna är dock undantagna från denna realvärdesäkring sedan den 1 augusti 1998. Därefter är det enbart energi- och koldioxidskattesatserna som räknas om med KPI.

Om den aktuella varan ingår i *hushållens konsumtion* antas att en förändring av punktskatten övervältras på hushållen via konsumentpriserna. Eftersom mervärdesskatten är en värderelaterad skatt kommer förändringen av punktskatten även att påverka statens intäkter från mervärdesskatt. Förändringen av punktskatten inklusive effekten på mervärdesskatten antas fullt ut påverka konsumentpriserna. Bruttoeffekten inkl. mervärdesskatt visar hur privat konsumtion i nominella termer förändras till följd av punktskatteförändringen.

Precis som vid förändringar av mervärdesskatten ger förändringar i punktskatten på en vara som ingår i hushållens privata konsumtion upphov till en effekt på inflationen (KPI-effekten). Vid beräkningar av KPI-effekten av en punktskatteförändring ska prisförändringen beaktas inklusive mervärdesskatt.

Följande beskriver hur detta kan ske vad gäller hushållens konsumtion:

$$\begin{aligned} \text{Volym} * \text{skattesatsförändring} * (1 + \text{mervärdesskattesats}) &= \text{bruttoeffekt inkl.} \\ \text{mervärdesskatt} &=> \text{KPI-effekt} \\ \text{Nettoeffekt} &= \text{bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt} + \text{KPI-effekt} \end{aligned}$$

⁵⁹ Tobaksskatten på cigaretter består av både en styckeskatt och en värderelaterad skatt.

Mervärdesskatteeffekten faller in första året, medan KPI-effekten normalt faller in med ett års fördröjning, dvs. året efter åtgärden trätt i kraft. Se mer i avsnittet om *fördröjt genomslag* i kapitel 2.

En punktskatteförändring på en vara som ingår i *företagens förbrukning* antas på kort sikt övervältras på löner, vinster och priser. På kort sikt ger det en indirekt effekt bl.a. genom att det påverkar statens intäkter från företagens inkomstskatt (bolagskatt). På lång sikt antas det dock att punktskatteförändringen övervältras endast på löntagarna genom ändrade löner, vilket i sin tur ger en indirekt effekt på intäkter från inkomstskatt och skattedelen av socialavgifterna.

8.1 Alkoholskatt

Skatterättsliga regler

Spritdrycker och öl beskattas proportionellt mot alkoholstyrkan och skattesatserna framgår av Tabell 8.1. Enligt budgetpropositionen för 2008 bör skatten på öl höjas från 1,47 kronor till 1,66 kronor per volymprocent alkohol och liter. Detta skulle medföra en skattehöjning på 62 öre inklusive mervärdesskatt för en burk öl, 50 cl, med en alkoholhalt på 5,2 volymprocent. Skatten på vin, med en alkoholhalt över 8,5 men inte över 15 volymprocent, bör sänkas från 22,08 kronor till 21,58 kronor per liter. Skattesänkningen för en flaska vin, 75 cl, inom detta volymprocentintervall skulle då bli 47 öre inklusive mervärdesskatt. Enligt Budgetpropositionen för 2008 bör ändringarna träda i kraft den 1 januari 2008.

Statistik

I Tabell 8.2 redovisas statens periodiserade intäkter från alkoholskatten samt Systembolagets och restaurangernas försäljning av alkoholdrycker. Intäkter från beskattning av alkoholdrycker bokförs på inkomstiteln 1425: *Alkoholskatt*, som i sin tur redovisas på fyra undertitlar: etylalkohol, vin och andra jästa drycker, mellanklassprodukter och öl. Intäkterna från punktskatter på alkoholhaltiga drycker beräknas för 2008 uppgå till omkring 10,7 miljarder kronor.

Tabell 8.1 Skattesatser för beskattning av alkohol 2004 till 2008*Kr, löpande priser*

År	2004	2005	2006	2007	2008
Etylalkohol (spritdrycker)					
(per liter ren alkohol)	501,41	501,41	501,41	501,41	501,41
Vin och andra jästa drycker (per liter)					
Över 1,2 men högst 2,25 volymprocent	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Över 2,25 men högst 4,5 volymprocent	7,58	7,58	7,58	7,58	7,58
Över 4,5 men högst 7,0 volymprocent	11,20	11,20	11,20	11,20	11,20
Över 7,0 men högst 8,5 volymprocent	15,41	15,41	15,41	15,41	15,41
Över 8,5 men högst 15,0 volymprocent	22,08	22,08	22,08	22,08	21,58
Över 15,0 men högst 18,0 volymprocent (endast vin)	45,17	45,17	45,17	45,17	45,17
Mellanklassprodukter (per liter)					
Över 1,2 men högst 15,0 volymprocent	27,20	27,20	27,20	27,20	27,20
Över 15,0 men högst 22,0 volymprocent	45,17	45,17	45,17	45,17	45,17
Öl (per volymprocent och liter)					
Över 0,5 men högst 2,8 volymprocent	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Över 2,8 volymprocent	1,47	1,47	1,47	1,47	1,66

Tabell 8.2 Intäkter från alkoholbeskattningen och förbrukade kvantiteter, periodiserade utfall 2004 till 2008

År	2004	2005	2006	2007*	2008*
Intäkter					
<i>Mnkr, löpande priser</i>					
Etylalkohol (spritdrycker)	4 707	4 136	4 120	4 120	4 120
Vin och andra jästa drycker	3 304	3 311	3 429	3 601	3 637
Mellanklassprodukter	282	180	184	184	184
Öl	2 603	2 492	2 556	2 684	2 711
Summa	10 896	10 119	10 289	10 589	10 652
Förbrukad kvantitet					
<i>Tusen liter i flaskor</i>					
Etylalkohol (spritdrycker)	23 579	20 559	20 366	20 366	20 366
Vin och andra jästa drycker	171 142	166 133	171 992	180 591	182 397
Mellanklassprodukter	5 624	5 122	5 191	5 191	5 191
Öl	370 058	355 729	360 448	378 470	382 255

Anm.: * markerar att uppgiften är en prognos.

Beräkningskonvention

Exempel 8.1 visar hur skatteförändringar påverkar konsumtionen på en viss alkoholvara samt hur den periodiserade effekten beräknas. Analysen baseras på en skatteförändring av spritdrycker.

Effekter av förändrad spritskatt i Sverige studeras utifrån en totalkonsumtionsmodell där totalkonsumtionen ges som summan av inhemsk konsumtion (Systembolagets samt restaurangernas försäljning) och konsumtion av privatinförda drycker.

Den totala konsumtionen uppskattas på detta sätt genom att studera de förändringar som sker på den inhemska efterfrågan samt privatinförsl till följd av en prisförändring i Sverige. En skatteförändring i Sverige ger upphov till två effekter. Den *första* effekten karaktäriseras av oförändrad inhemsk efterfrågan till följd av förändrat pris under antagandet att skatteförändringen får fullt genomslag på konsumentpriserna. Den *andra* effekten fångar substitutionen av privatinförsl mot inhemsk konsumtion, dvs. i vilken utsträckning den ökade/minskade inhemska efterfrågan ersätter privatinförsl som därmed minskar/ökar.

Beträffande omfattningen av hur mycket privatinförsl påverkas av förändrade priser i Sverige använder vi oss av en s.k. korspriselasticitet. Som en uppskattning av korselasticiteten kan exempelvis den minskade inhemska försäljningen till följd av den sänkta spritskatten i Danmark i oktober 2003 utnyttjas. Sänkningen av skatten på sprit i Danmark gav upphov till en korspriselasticitet, dvs. den relativa förändringen av den svenska inhemska konsumtionen till följd av den relativa prisförändringen i Danmark, som ligger mellan +0,25 och +0,5. I Beräkningskonventionerna används en korspriselasticitet på +0,5⁶⁰.

En skatteförändring för en viss alkoholvara antas dessutom vara partiell och inte ge upphov till någon förändring av konsumtionen av andra alkoholvaror, exempelvis öl eller vin, som i sammanhanget kan anses vara substituta varor.

Dessa förutsättningar har betydelse när det gäller att bestämma nivån för den totala konsumtionen och därmed den offentligfinansiella effekten av förändrade alkoholskatter. Vid en *sänkt* alkoholskatt kommer en del av den privatinförda alkoholmängden att ersättas av inköp i Sverige i enlighet med antagandet om korspriselasticiteten. Samtidigt antas den inhemska konsumtionen vara oförändrad vid en statisk beräkning. Den ökade mängden inköp av alkohol i Sverige, på bekostnad av privatinförsl, innebär att det sker en ökning av skatteintäkter som motverkar den direkt negativa offentligfinansiella effekten av skattesänkningen. Vid en *höjd* alkoholskatt kommer det att vara lönsamt att substituera inhemskt inköpt alkohol mot importerad alkohol, i enlighet med antagandet om korspriselasticiteten. Detta medför att den inhemska konsumtionen i Sverige minskar

⁶⁰ I delbetänkandet från Alkoholinförslutredningen (SOU 2004:96) anses antagandet om en korspriselasticitet på +0,5 vara det mest realistiska.

med motsvarande ökad privatinförsel, samtidigt som den del av inköpen som fortfarande konsumeras i Sverige består oförändrad vid en statisk beräkning. Den totala konsumtionen är även i detta fall oförändrad samtidigt som den offentligfinansiella effekten försvagas till följd av ersatt inhemsk konsumtion mot privatinförsel.

Exempel 8.1 Höjd skatt på öl, från 1,47 kronor till 1,66 kronor per volymprocent alkohol och liter.

Skattehöjningen för en burk öl, 50 cl, med en alkoholhalt på 5,2 volymprocent blir 62 öre inklusive moms. Vid skattehöjningen kommer det att vara lönsamt att substituera inhemskt inköpt alkohol mot importerad alkohol, samtidigt som den totala konsumtionen är konstant. Konsumtionen av inhemsk öl minskar därför från 18 993 tusen liter ren alkohol till 18 911.

Antag ett tidigare pris per liter ren alkohol på 147 kr. Skattehöjningen medför ett nytt pris per liter ren alkohol på 166,28 kr. Underlaget för konsumtionen avser år 2008.

Förändring i punktskatteintäkter

(+) Högre punktskatteintäkter pga. höjd skatt:

Intäktsökning = konsumtion i miljoner liter ren alkohol * punktskattehöjning

$$= 18,91 * (166,28 - 147,00) = 365 \text{ mnkr}$$

(-) Lägre punktskatteintäkter pga. substitution av inhemska köp mot privatinförsel:

Intäktsminskning = ökad införsel * högre skattesats

$$= (18,993 - 18,911) * 166,28 = -14 \text{ mnkr}$$

Förändring i mervärdesskatteintäkter

(+) Högre mervärdesskatteintäkter pga. högre pris på öl:

Intäktsökning = konsumtion i miljoner liter ren alkohol * högre mervärdesskatt

$$= 18,911 * ((157 + 166,28) * 0,25 - (157 + 147,00) * 0,25) = 91 \text{ mnkr}$$

(-) Lägre mervärdesskatteintäkter pga. substitution av inhemska köp mot privatinförsel:

Intäktsminskning = ökad införsel * högre mervärdesskatt

$$= 0,083 * ((157 + 166,28) * 0,25) = -7 \text{ mnkr}$$

Samlad effekt

(=) Sammanlagt erhålls en bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt på

$$365 - 14 + 91 - 7 = 435 \text{ mnkr}$$

Av Tabell 8.3 framgår att för staten och den konsoliderade offentliga sektorn blir den periodiserade bruttoeffekten inklusive mervärdesskatt ikraftträdandeåret (år t) 0,44 mdkr. Då prisminskningen påverkar KPI blir inkomstökningen mindre efterföljande år. Den varaktiga nettoeffekten blir 0,41 mdkr för staten och 0,38 mdkr för den konsoliderade offentliga sektorn.

Tabell 8.3 Periodiserad redovisning av höjd punktskatt på öl från 1,47 kronor till 1,66 kronor per volymprocent alkohol och liter.*Mdkr, fasta priser och volymer*

Bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt				0,44
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>0,44</i>	<i>0,38</i>	<i>0,38</i>	<i>0,38</i>
Kommunsektorn	0,00	0,02	0,02	0,02
Summa intäkter	0,00	0,02	0,02	0,02
Summa kostnader	0,00	0,00	0,00	0,00
Ålderspensionssystemet	0,00	-0,04	-0,04	-0,04
Summa intäkter	0,00	0,01	0,01	0,01
Summa kostnader	0,00	-0,05	-0,05	-0,05
Staten	0,44	0,41	0,41	0,41
Skatt på varor och tjänster				
Skatt på spritdrycker	0,35	0,35	0,35	0,35
Mervärdesskatt	0,08	0,08	0,08	0,08
Summa intäkter	0,44	0,43	0,43	0,43
Summa kostnader	0,00	-0,02	-0,02	-0,02

Anm.: Nollorna i kolumnen för 2008 visar att ingen KPI-effekt erhålls det år som åtgärden genomförs. Övriga nollor är avrundade vilket inte utesluter att de har effekt på de offentliga finanserna. Effekten är dock liten.

8.2 Tobaksskatt

Skatterättsliga regler

Punktskatten på cigaretter består av en styckeskatt och en värderelaterad skatt som anges i procent av detaljhandelspriset. Utöver punktskatt på cigaretter betalas även mervärdesskatt på 25 procent av detaljhandelspriset. Enligt EU:s punktskatteregler ska punktskatten på cigaretter uppgå till minst 57 procent av detaljhandelspriset (dvs. inklusive punkt- och mervärdesskatt) och ska vara minst 64 euro per 1 000 cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. De medlemsstater som tar ut en punktskatt på minst 101 euro per 1 000 cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin behöver inte uppfylla 57 procent kravet.

Enligt budgetpropositionen för 2008 bör styckeskatten på cigaretter höjas från 28 till 31 öre per cigarett. Den värderelaterade skatten uppgår till 39,2 procent av detaljhandelspriset. Detta medför att ett cigarettpaket i den mest sålda priskategorin, MPPC, förväntas kosta 47,50 kronor⁶¹, vilket ger en

⁶¹ Beräkningen utgår från antagandet om fullständig oelastisk efterfrågan, vilket i sin tur medför att skatteförändringen slår igenom fullt ut på konsumentpriserna och att försäljning förblir oförändrad. Dessutom antas att branschens vinstmarginaler (pris exklusive tobaksskatt och moms) förblir oförändrade vid olika förändringar av skattestrukturen.

värderelaterad punktskatt på 18,62 kronor per paket och en total punktskatt på 24,82 kronor per paket. Detta motsvarar en punktskatt som andel av MPPC på 52,3 procent eller omkring 133 euro per 1 000 cigaretter⁶². Ett paket cigaretter kommer även att beskattas med 9,5 kronor i mervärdesskatt.

Den 1 mars 2003 infördes en minimipunktskattesats på cigaretter som har ett *lägre* detaljhandelspris än cigaretter i den mest sålda kategorin. Miniminivån motsvarade vid införandet 90 procent av den sammanlagda punktskatten på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Minimiskatten höjdes till 100 procent fr.o.m. den 1 januari 2006. Miniminivån förväntas därmed uppgå till 24,81 kronor per paket⁶³. Marknadsandelen för lågpriscigaretter har varit tilltagande och ligger för närvarande på omkring 20 procent av den totala cigarettmarknaden.

Enligt budgetpropositionen för 2008 bör skatten på röktobak höjas från 975 kronor per kg till 1560 kronor per kg. Skatten på snus bör höjas från 246 kronor per kg till 336 kronor per kg. Alla dessa skatteförändringar förväntas träda i kraft den 1 januari 2008.

Statistik

Skattesatserna för de olika tobaksvarorna redovisas i Tabell 8.4. Intäkter från beskattning av tobak bokförs på inkomsttiteln 1424: *Tobaksskatt*. Tobaksskatten förväntas ge omkring 11,3 miljarder kronor i intäkter år 2008.

Tobaksskatt och dess periodiserade utfall 2004 till 2006 samt prognoser för 2007 och 2008 framgår av Tabell 8.5.

⁶² Utifrån växelkurs den första arbetsdagen i oktober 2006, det datum som används vid omräkningar inom EU (1 euro = 9,3317 svenska kronor).

Enligt direktiv 2002/10/EG tillåts de medlemsstater som inte antagit euron tillämpa växelkursen den första arbetsdagen i oktober 2000 för omräkning av beloppet 101 euro (1 euro = 8,527 svenska kronor).

⁶³ Huvudregeln är en styckeskatt på 31 öre per cigarett samt en värderelaterad skatt på 39,2 procent av detaljhandelspriset. Dock ska punktskatten uppgå till lägst 100 procent av punktskatten på den mest efterfrågade priskategorin.

Tabell 8.4 Skattesatser för beskattning av tobak 2004 till 2008

Kr/styck, procent och kr/kg

År	2004	2005	2006	2007	2008*
Cigaretter					
Styckskatt, öre/styck	20	20	20	28	31
Värderelaterad skatt på detaljhandelspriset, procent	39,2	39,2	39,2	39,2	39,2
Minimnivå, procent av punktskatten på mest sålda priskategorin	90	90	90	100	100
Cigariller och cigarrer, öre/styck	56	56	56	56	112
Tobak, kr/kg	630	630	770	975	1560
Snus, kr/kg	123	123	123	246	336
Tuggtobak, kr/kg	201	201	201	402	402

Anm.: * markerar förslag i BP08.

Tabell 8.5 Intäkter från tobaksskatten och förbrukade kvantiteter, periodiserade utfall 2004 till 2008

År	2004	2005	2006	2007 ¹⁾	2008 ¹⁾
Intäkter					
<i>Mnkr, löpande priser</i>					
Cigaretter	6 638	6 769	6 969	7 494	7 683
Fullpriscigaretter	5 709	5 076	5 609	5 427	6 175
Lågpriscigaretter ²⁾	836	1 507	1 159	1 034	1 176
Cigarrer/cigariller	26	26	28	55	55
Tobak	570	608	616	706	1 217
Snus	861	851	941	1 612	2 370
Tuggtobak	3	3	3	6	6
Summa	8 098	8 257	8 557	9 874	11 332
Förbrukad kvantitet					
Cigaretter, <i>miljoner styck</i>	6 953	7 018	7 083	6 449	6 191
Fullpriscigaretter	5 980	5 264	5 816	5 516	5 405
Lågpriscigaretter	973	1 755	1 108	1 051	1 030
Cigarrer/cigariller, <i>miljoner styck</i>	47	47	50	50	50
Tobak, <i>tusen kg</i>	901	966	800	724	780
Snus, <i>tusen kg</i>	7 015	6 926	7 654	6 554	7 054
Tuggtobak, <i>tusen kg</i>	14	13	15	15	15

¹⁾ Markerar att uppgiften är en prognos.²⁾ Från den första mars 2003 har en minimipunktskattesats införts på cigaretter med lägre detaljhandelspris än cigaretter i den mest sålda priskategorin.

Beräkningskonvention

Budgeteffekter av en ändring i tobaksskattesatsen beräknas på liknande sätt som vid en förändring i alkoholskattesatsen, se Tabell 8.3.

8.3 Energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatter

Skatterättsliga regler

Energi- och koldioxidskatt tas ut på bränslen som används för motordrift och uppvärmning. Bränslen och el som används för andra ändamål, s.k. råvaru-användning, är skattebefriade, liksom bibränslen (med undantag för råtallolja). För bränslen som används för motordrift och uppvärmning är normalskattesatsen vad gäller koldioxidskatten densamma per kg koldioxid för olika bränslen. För energiskatten varierar dock normalskattesatsen mellan olika bränslen. Fossila bränslen som används som drivmedel beskattas enhetligt med energi- och koldioxidskatt i såväl hushållssektorn som hela näringslivet. För diesel som används i jord- och skogsbruksmaskiner är dock koldioxidskatten nedsatt till 23 procent år 2007.

På uppvärmningsbränslen och el är skatteuttaget mer differentierat. I hushålls- och tjänstesektorerna utgår full energi- och koldioxidskatt. Energiskatten på el för hushålls-, tjänste- och energiomvandlingssektorerna i norra Sverige är dock nedsatt med 6,1 öre/kWh år 2007. Enligt budgetpropositionen för 2008 bör skatten sänkas med ytterligare 2,6 öre/kWh från den 1 januari 2008. För industrisektorn samt i jord-, skogs- och vattenbruk är koldioxidskatten på uppvärmningsbränslen nedsatt till 21 procent av hushålls- och tjänstesektornivån, medan energiskatten på bränslen är noll. Energiskatten på el som används i industrin samt i jord- skogs- och vattenbruk uppgår till 0,5 öre/kWh. Företag som deltar i program för energieffektivisering befrias från elskatt under en femårsperiod.

För energiintensiva industriföretag kan ytterligare nedsättning av koldioxidskatten medges genom den s.k. 0,8-procentsregeln, som innebär att för företag där koldioxidskatten överstiger 0,8 procent av försäljningsvärdet (omsättningen) sätts det överskjutande beloppet ned till 24 procent av den skatt som annars skulle ha betalats. Nedsättningarna får aldrig understiga de minimiskattenivåer som anges i energiskattedirektivet.

Bränslen som används för värmeproduktion i fjärrvärmeverk beskattas med full energi- och koldioxidskatt. För motsvarande bränsleanvändning i kraftvärmeverk utgår ingen energiskatt. Bränslen som används för elproduktion är helt skattebefriade om elverkningsgraden uppgår till minst 5 procent. Vidare gäller för kraftvärmeverk att koldioxidskatten sätts ned med 19 procent om elverkningsgraden uppgår till 5 procent. Om verkningsgraden är högre ökar den procentuella nedsättningen med sex gånger det antal procentenheter som verkningsgraden överstiger 5 procent till dess den uppgår till 15 procent. Om

verkningsgraden överstiger 15 procent är nedsättningen 79 procent. I budgetpropositionen för 2008 bedöms att koldioxidbeskattningen på bränslen som förbrukas i anläggningar som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter bör sänkas. Ändringarna bör genomföras i två steg. Som ett första steg bör den procentuella skattenedsättningen för bränslen som förbrukas i industri- och kraftvärmeanläggningar inom handelssystemet ökas med 6 procentenheter. Motsvarande nedsättning, uttryckt i procentenheter, bör ske för bränslen som förbrukas i övriga värmeanläggningar inom handelssystemet. Det andra steget innebär ändringar av beskattningen, som resulterar i att koldioxidskatt för bränslen som förbrukas i industri- och kraftvärmeanläggningar som omfattas av handelssystemet tas ut med ett belopp som med dagens skatteregler skulle motsvara cirka 7 procent av 2008 års koldioxidskattenivå. Härigenom iakttas även fortsättningsvis EU:s miniminivåer. Även övriga värmeanläggningar inom handelssystemet bör ges en motsvarande skattenedsättning, uttryckt i procentenheter. Ändringarna bör genomföras den 1 juli 2008 respektive den 1 januari 2010.

Till punktskatterna kan även räknas fordonsskatten, vilken är en årlig skatt som utgår på personbilar, bussar, lastbilar, motorcyklar, trafiktraktorer, motorredskap och vissa släpvagnar. Skatten varierar främst med slag av fordon, drivmedel och vikt. I syfte att öka miljöstyrningen har fordonsskatten för personbilar lagts om till att vara baserad på koldioxidutsläpp från och med den 1 oktober 2006. Enbart personbilar av modellår 2006 eller senare samt äldre personbilar som uppfyller miljöklass 2005, miljöklass El eller miljöklass Hybrid påverkas av detta. Övriga fordon kvarstår i det viktbaserade systemet. Från och med 1 oktober 2006 infördes en differentiering av fordonsskatten för tunga fordon baserat på vilken miljöklass fordonet hänförs till. Uppfylls kraven i miljöklass 2005 eller högre ställda krav har fordonsskatten en lägre nivå. Enligt budgetpropositionen för 2008 bedöms fordonsskatten för flertalet lätta lastbilar och bussar (med totalvikt av högst 3,5 ton) kunna höjas med 45 procent från den 1 januari 2008. Enligt budgetpropositionen för 2008 bör energiskatten på dieselolja i miljöklass 1 och 2 höjas med 20 öre per liter från den 1 januari 2008. För att kompensera för den höjda skatten på dieselolja (25 öre per liter inklusive moms för hushållen) bedöms fordonsskatten kunna sänkas för dieseldrivna personbilar i motsvarande grad från den 1 januari 2008. Från och med den 1 juli 2006 medgavs en skattelättnad om totalt 6 000 kronor för dieseldrivna personbilar, lätta lastbilar och lätta bussar som uppfyller miljöklass 2005 samt släpper ut högst 5 mg partiklar per km. Skattelättnaden upphör den 31 december 2007. För dieseldrivna personbilar som blir skattepliktiga från och med den 1 januari 2008 sänks fordonsskatten ytterligare genom att den del av skatten som regleras genom miljöfaktorn halveras.

En skatt på trafikförsäkringspremier infördes den 1 juli 2007. Intäkterna från skatten används dels för att finansiera befintliga kostnader för trafikskadades sjukpenning och sjukersättning men också för att finansiera kostnaderna för

framtida trafikskador under den tid som förutsättningarna för en överföring till trafikförsäkringen utreds.

Lagen (2004:629) om trängselskatt trädde i kraft den 1 januari 2005. Lagen är utformad så att den kan tillämpas i olika tätorter men tillämpades endast inledningsvis på försök vid passage av vissa angivna betalstationer i Stockholms innerstad mellan den 3 januari och 31 juli 2006. Riksdagen beslutade den 20 juni 2007 att trängselskatt åter tas ut för passage av vissa angivna betalstationer i Stockholm innerstad från och med den 1 augusti 2007.

Tabell 8.6 Punktskattesatser på energiområdet 2004 till 2008

År		2004	2005	2006	2007	2008
Energiskatt						
Bensin	kr/liter					
Miljöklass 1		2,68	2,84	2,86	2,90	2,95
Alkylatbensin ¹⁾		1,12	1,27	1,28	1,30	1,32
Miljöklass 2		2,71	2,87	2,89	2,93	2,98
Övrigt		3,38	3,54	3,56	3,61	3,68
Diesellojla	kr/m ³					
Miljöklass 1		733	1 036	1 042	1 057	1 277
Miljöklass 2		975	1 279	1 286	1 306	1 530
Miljöklass 3		1 294	1 600	1 609	1 633	1 663
Eldningsolja	kr/m ³	732	735	739	750	764
Koldioxidskatt						
Bensin	kr/liter	2,11	2,12	2,13	2,16	2,34
Diesellojla och eldningsolja	kr/m ³	2 598	2 609	2 623	2 663	2 883
Energiskatt på elkraft						
Tillv.industri, jord- och skogsbruk	öre/kWh	0,5 ³⁾	0,5	0,5	0,5	0,5
Vissa kommuner i norra Sverige ²⁾		18,1	19,4	20,1	20,4	17,8
Kommuner i övriga Sverige		24,1	25,4	26,1	26,5	27,0
Skatt på kväve i handelsgödsel	kr/kg	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Skatt på kadmium i handelsgödsel	kr/gram	30	30	30	30	30
Bekämpningsmedelsskatt, aktiv substans	kr/kg	30	30	30	30	30
Skatt på avfall, deponi	kr/ton	370	370	435	435	435
Skatt på naturgrus	kr/ton	10	10	13	13	13

Anm.: ¹⁾ Trädde i kraft den 15 november 2002. Alkylatbensin är avsedd för tvåtaktsmotorer, främst till båtar.

²⁾ Samtliga kommuner i Västerbottens, Norrbottens, och Jämtlands län, Sollefteå, Ånge och Örnsköldsvik i Västernorrlands län, Ljusdal i Gävleborgs län, Torsby i Värmlands län, och Malung, Mora, Orsa, och Älvdalen i Dalarnas län.

³⁾ Infördes den 1 juli 2004.

Skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel infördes 1984 med syftet att minska användningen av dessa medel. Den 1 juli 1997 infördes en skatt på naturgrus för att förbättra hushållningen med naturgrus. En skatt på deponerat avfall infördes den 1 januari 2000 och tas ut både på hushålls- och industriavfall. Den 1 juli 2006 infördes en skatt på förbränning av den fossila delen av hushållsavfall som en del av energibeskattningen.

Koldioxidskatten är proportionell mot de koldioxidutsläpp som uppstår vid förbränning av bränslet och motsvarar 93 öre per kg koldioxid år 2007. I syfte att förbättra miljöstyrningen bör en höjning med 6 öre per kg koldioxid genomföras enligt budgetpropositionen för 2008. Tillsammans med omräkningen enligt KPI kommer nivån att motsvara 101 öre per kg koldioxidutsläpp. Skattehöjningen bör belasta bränslen som används såväl för motordrift som för uppvärmning och påverka samtliga förbrukarkategorier. Energiskatten på fossila bränslen och elkraft utgår med ett visst belopp per volym-, vikt- eller energienhet. Skattesatserna för bensin och dieselolja är differentierade ur miljösynpunkt beroende på innehållet av bl.a. bly, bensen, svavel, aromatiska kolväten m.m.

Hushållsavfall som förbrukas för uppvärmning beskattas per ton fossilt kol. Schablonvärdet för mängden fossilt kol är 12,6 viktprocent, vilket motsvarar en nivå om 451 kronor per ton hushållsavfall för 2007. För uppvärmningsbränsle betalar industrin, kraftvärmen, jordbruket, skogsbruket och vattenbruket ingen energiskatt men 21 % av full koldioxidskatt vilket för eldningsolja motsvarar 559,23 kr/m³. Eftersom den procentuella nedsättningen av koldioxidskatten bedöms kvarstå och den generella koldioxidskatten bedöms kunna höjas enligt budgetpropositionen för 2008 kommer i sådana fall skatten för eldningsolja att motsvara 605,43 kr/m³ år 2008. Nedsättningen av koldioxidskatten bedöms dock kunna öka med 6 procentenheter för bränslen som förbrukas i anläggningar som omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter från den 1 juli 2008. Skatten för eldningsolja motsvarar för sådana bränslen 432,45 kr/m³ från och med 1 juli 2008.

Till de energirelaterade skatterna räknas även svavelskatten. På torv, kol, petroleumkoks och andra fasta eller gasformiga fossila bränslen uppgår den till 30 kronor per kg svavel i bränslet. Svavelskatten på flytande bränslen, t.ex. eldningsolja, utgör 27 kronor per m³ för varje tiondels viktprocent svavel i bränslet. Ingen skatt utgår dock för flytande bränslen med en svavelhalt på högst 0,05 viktprocent.

En särskild skatt tas ut på den installerade termiska effekten i en kärnkraftsreaktor. Skattesatsen är 10 200 kronor per MW och månad. Enligt budgetpropositionen för 2008 bör skatten höjas med 24 procent från och med den 1 januari 2008 till 12 648 kr per MW och månad.

Statistik

Intäkterna från olika energi-, miljö- och fordonsrelaterade punktskatter beräknas 2008 till drygt 88 miljarder kronor, vilket motsvarar ca en fjärdedel av de totala intäkterna från skatter på varor och tjänster. Energiskatten på fossila bränslen och elkraft svarar för ca 40 miljarder kronor av intäkterna, medan koldioxidskatten beräknas svara för ca 27 miljarder kronor av intäkterna från de energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatterna. Drygt 11 miljarder kronor av de energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatterna utgörs av fordonskatt som tas ut på innehav av motorfordon.

Tabell 8.7 Intäkter från energi-, miljö- och fordonsrelaterade skatter, periodiserade utfall 2004 till 2008

Mdkr, löpande priser

År	2004	2005	2006	2007*	2008*
Energiskatt					
Elektrisk kraft	17,20	18,22	19,03	18,88	19,28
Bensin	14,24	14,84	14,54	14,87	14,90
Fossila bränslen utom bensin	3,68	4,74	4,67	4,94	5,91
Avfall			0,00	0,01	0,01
Koldioxidskatt					
Bensin	11,20	11,10	10,84	11,08	11,94
Fossila bränslen utom bensin	15,22	14,44	13,72	13,36	14,62
Avfall			0,17	0,40	0,40
Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	1,86	1,79	3,20	3,22	3,97
Svavelskatt på bränslen	0,09	0,08	0,08	0,08	0,08
Särskild skatt mot förurning	0,05	0,06	0,05	0,06	0,06
Skatt på råttallolja	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Summa energirelaterade skatter	63,56	65,29	66,32	66,92	71,19
Fordonskatt	8,00	10,30	10,57	10,68	11,06
Vägavgift på tunga fordon	0,72	0,72	0,72	0,73	0,75
Trängselskatt			0,49	0,30	0,74
Skatt på försäkringspremier				1,50	3,08
Summa fordonsrelaterade skatter	8,72	11,02	11,78	13,21	15,63
Skatt på bekämpningsmedel och gödsel	0,36	0,41	0,38	0,38	0,38
Avfallsskatt, deponi	0,73	0,60	0,65	0,65	0,65
Skatt på naturgrus	0,20	0,20	0,25	0,26	0,26
Summa alla skatter	73,57	77,52	79,38	81,42	88,11

Anm.: En * markerar att uppgiften är en prognos.

Tabell 8.8 Vissa skattebaser på energiområdet 2004 till 20081 000 m³ och GWh

År		2004	2005	2006	2007	2008
Bensin, Miljöklass 1 ¹⁾	1000 m ³	5 087	5 256	5 130	5 077	4 994
Dieselolja, Miljöklass 1 ²⁾	1000 m ³	3 891	4 075	4 164	4 282	4 406
varav till arbetsmaskiner, jord- och skogsbruk	1000 m ³	426	433	419	415	415
Eldningsolja, hushåll och service ³⁾	1000 m ³	1 350	1 057	853	750	749
El, hushåll och service ⁴⁾	GWh	70 200	70 190	70 049	70 045	71 278
varav i Norra Sverige	GWh	8 002	9 343	9 325	9 324	9 488

Anm.;¹⁾Exklusive låginblandad etanol. ²⁾Exklusive låginblandad FAME. ³⁾Eldningsolja som normalbeskattas. ⁴⁾El enligt normalskattenivå förutom till norra Sverige som har en lägre skattesats.

Beräkningskonventioner

Energi- och miljöskatterna belastar hushållens konsumtion, företagens användning av insatsvaror samt ger en ökad förbrukningskostnad för den offentliga sektorn. De offentligfinansiella effekterna av en skatteförändring beräknas, enligt konventionerna, på olika sätt beroende på om hushållen eller företagen betalar skatterna. Förbrukningskostnaden för den offentliga sektorn läggs in

Tabell 8.9 Energi- och miljörelaterade skatters beräknade fördelning mellan hushåll, företag och den offentliga sektorn som slutanvändare 2008

Procent

Skatt	Hushåll	Företag	Offentlig sektor
Energiskatt, el ¹⁾	53	34	13
Energiskatt, bensin	72	26	2
Energiskatt, diesel ²⁾	13	85	2
Energiskatt, övriga fossila bränslen	69	23	8
Koldioxidskatt, bensin	72	26	2
Koldioxidskatt, diesel ²⁾	13	85	2
Koldioxidskatt, övriga fossila bränslen	44	51	5
Naturgrusskatt	-	100	-
Avfallsskatt, deponi	27	71	2
Svavelskatt	-	100	-

Anm.: Fördelningen för energi- och koldioxidskatten baseras på Energimyndighetens prognos över energianvändningen för 2007.

¹⁾ Baseras även på helårseffekt av 0,5 öre/kWh energiskatt på el för tillverkningsindustrin m.m., utan nedsättning i form av program för energieffektivisering.

²⁾ Andelar för dieselolja förutom till jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner.

som en post för hushållssektorn, se Exempel 8.2 nedan. Fördelningen i Tabell 8.9 blir av central betydelse vid budgeteffektsberäkningarna. I beräkningarna tas ingen hänsyn till eventuella beteendeförändringar som kan uppstå till följd av ändrad energi-, miljö- och fordonsbeskattning, se resonemang i kapitel 1.

Vid förändringar i beskattningen beräknas först bruttoeffekterna som förändrade förbrukningskostnader för hushåll, företag och den offentliga sektorn enligt fördelningen som ges i Tabell 8.9.

Den offentligfinansiella nettoeffekten räknas därefter ut genom att hänsyn tas till olika indirekta effekter. För den del av skatteförändringen som påverkar hushållen beräknas nettoeffekten på samma sätt som vid en förändring av mervärdesskatten. Prisförändringar för hushåll (inkl. mervärdesskatt) resulterar i förändrade konsumentpriser och därmed förändringar i den allmänna prisnivån. Indirekta effekter uppkommer genom att inkomstskatteskalen och olika offentliga utgifter är knutna till förändringar i KPI (se kapitel 2). Nettoeffekten beräknas med hänsyn till den indirekta KPI-effekten som ger utslag med en viss fördröjning. Den varaktiga nettoeffekten visar effekten vid fullt utslag.

Vad gäller företagets andel av bruttoeffekten (volym * skattesatsförändring * procentandel företag) beräknas den offentligfinansiella nettoeffekten på ett liknande sätt som vid en förändring av arbetsgivaravgiften. (Det gäller dock inte förändringar i skatten på termisk effekt i kärnkraftverk, på handelsgödsel och bekämpningsmedel eller för fordonsskatten, se vidare nedan). Om skatten höjs för en insatsfaktor antas de ökade kostnaderna minska vinsterna, höja varans pris samt minska utrymmet för löneökningar. Övervältringsmekanismen och de antaganden som görs beskrivs närmare i kapitel 2. Övervältringsprofilen redovisas i Tabell 8.10 som procentandel av den bruttoeffekt som hör till företagen.

Tabell 8.10 Övervältring på lönesumma, vinster och priser inom företagen som andel av bruttoeffekten vid en ändring av en energi- eller miljöskatt

Procent

År	t	t+1	t+2	t+3	t+4	Varaktigt
Lönesumma ¹⁾	-37,76	-56,64	-66,08	-70,80	-73,16	-75,52
Vinster	-25	-12,5	-6,25	-3,13	-1,56	0
Priser (nettointäkter)	25	12,5	6,25	3,13	1,56	0

1) En förändring av lönesumman med 37,76 procent (år t), 56,64 procent (år t+1), etc. av bruttoeffekten innebär en förändring av lönekostnaderna inkl. socialavgifter med 50 procent, 75 procent, etc. Jämför med tabell 2.1 (37,76*1,3242=50 procent och 56,64*1,3242=75 procent).

När lönesumman sjunker med 37,76 procent av bruttoeffekten påverkas de inkomst- och utgiftstitlar som är relaterade till lönerna, dvs. arbetsgivaravgifter, förmåner och skatter. Genom att skattehöjningen reducerar företagets vinster sjunker intäkterna från företagets inkomstskatt (bolagsskatt). Skattehöjningen påverkar även konsumentpriserna på företagets produkter och därmed den allmänna prisnivån, som medför en höjning av statens utgifter via KPI-effekten.

Prisökningen resulterar dock i högre mervärdesskatteintäkter för staten. I beräkningarna förutsätts att KPI-effekten och mervärdesskatteeffekten tar ut varandra och beaktas inte på företagssidan (se även i kapitel 2).

På lång sikt antas hela skattehöjningen övervältras på lönerna via lägre lönesumma, och av detta följer att vinsterna förblir oförändrade. Kapitalägarnas (internationellt givna) avkastningsnivå⁶⁴ bibehålls därmed på lång sikt. Den varaktiga nettoeffekten är ett mått på den bestående effekten på det offentlig-finansiella saldod efter det att en anpassning skett i ekonomin till en ny jämvikt med sänkning av lönesumman motsvarande 75,52 procent av bruttoeffekten.

Effekten av en förändrad skatt på termisk effekt i ett kärnkraftsverk beräknas inte på detta sätt. I stället antas att skatteförändringen enbart påverkar kraftbolagens vinster, vilket ger upphov till indirekta effekter i form av förändrade bolagsskatteintäkter. Den indirekta effekten ges av brutto-skatteförändringen multiplicerad med den effektiva bolagsskattesatsen. Nettoeffekten beräknas således som bruttoskatteförändringen multiplicerad med (1-bolagsskattesats). Skatteförändringar på handelsgödsel, bekämpningsmedel och dieselolja som används i jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner antas enbart påverka näringsinkomster och beräknas på samma sätt som för termisk effekt i ett kärnkraftsverk.

Förändringar i fordonsskatten och skatt på trafikförsäkringspremier som berör hushåll antas inte medföra några indirekta effekter i form av KPI-effekter. Det utgår heller inte någon mervärdesskatt på fordonsskatt och på skatt på trafikförsäkringspremier. Således sammanfaller bruttoeffekten med nettoeffekten. De fordonsskatteförändringar som antas påverka hushållen är skatt på motorcyklar och personbilar. Förändringar i skatt på övriga fordon antas påverka företagen, som t ex skatt på bussar, lastbilar och olika typer av motorredskap. Sådana förändringar förutsätts enbart ge effekt på företagets vinster och beräkning av nettoeffekten görs på samma sätt som för skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Nedan följer ett exempel på en beräkning av budgeteffekterna av en höjning av bensinskatten med en krona. Andra skatteförändringar kan beräknas på samma sätt givet den fördelning av den skattepliktiga konsumtionen som ges av Tabell 8.9.

⁶⁴ Antagandet om en given kapitalavkastningsnivå avser alla sektorer. Ingen skillnad görs således mellan konkurrensutsatta och skyddade sektorer.

Exempel 8.2 Energiskatten på bensin höjs med en krona per liter

Den totala bensinförbrukningen år 2008 beräknas uppgå till 4,99 miljoner m³ och fördelas enligt Tabell 8.9. Det innebär att 3,59 miljoner m³ förbrukas av hushållen, 0,10 miljoner m³ av offentliga sektorn och resterande 1,30 miljoner m³ av företag.

En skatteköjning på 1 krona per liter ger, med antagande om en oförändrad bensinvolymer, en bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt på 4,49 mdkr ($= 3,60 * 1 \text{ kr} * (1 + 0,25)$) från *hushållssektorn*. Eftersom skatteköjningen påverkar KPI, uppkommer en KPI-effekt året efter ikraftträdandet. Med KPI-effekten uppgår den varaktiga effekten från skatteköjningen för den konsoliderade offentliga sektorn till 3,93 mdkr ($= 4,49 \text{ mdkr} * (1 - 0,1266)$)⁶⁵. Effekterna för staten, ålderspensionssystemet och kommunerna redovisas i Tabell 8.11 genom att använda fördelningen av KPI-effekten i Tabell 2.2. En finfördelning om delposter för t.ex. ålderspensionssystemet kan även göras utifrån Tabell 2.2. Den del av förbrukningen som ingår i den offentliga sektorn redovisas under posten förbrukningskostnad för kommunsektorn, men denna förbrukning påverkar inte den sammanlagda nettoeffekten eftersom förbrukningskostnaden samtidigt redovisas som en inkomst för staten.

För den del av förbrukningen som sker i *företagssektorn* (som får lyfta av moms), blir bruttoeffekten av köjningen 1,30 mdkr. Bruttoeffekten övervältras enligt Tabell 8.10. På kort sikt ger övervältringen på vinsten lägre intäkter från juridiska personers inkomstskatt. Effekter av övervältringen på priset redovisas inte eftersom i beräkningen förutsätts att KPI-effekten och mervärdesskatteeffekten tar ut varandra. Övriga effekter på kort sikt beror på övervältringen relaterade till lönerna. På lång sikt antas hela skatteköjningen övervältras på lönerna. Detta påverkar såväl den kommunala skattebasen som kommunernas lönekostnader och ger en varaktig nettoförsämring av den kommunala ekonomin med 0,09 mdkr. De sänkta lönekostnaderna medför att intäkterna från den statliga inkomstskatten minskar men även statens intäkter från sociala avgifter. Den samlade varaktiga effekten på statens intäkter uppgår varaktigt till 0,99 mdkr. Samtidigt reduceras dock statens utgifter för löner och de intjänade förmånerna med 0,14 mdkr. Den varaktiga nettoeffekten för staten av bensinskatteköjningen på företagssidan blir 1,13 mdkr. Övervältringen av skatteköjningen på lönerna ger likartade effekter för ålderspensionssystemet; lägre inbetalda avgifter men även lägre förmåner. Netto innebär detta en intäktsökning på 0,02 mdkr. Den varaktiga nettoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn som härrör från företagens bensinförbrukning blir med dessa antaganden 1,06 mdkr.

Den sammanlagda varaktiga budgetförstärkningen för den konsoliderade offentliga sektorn av en bensinskatteköjning med 1 krona per liter blir då 4,99 mdkr ($= 3,93 + 1,06$). Den sammanlagda budgetförstärkningen år 2008 för den konsoliderade offentliga sektorn blir 5,58 mdkr ($= 4,49 + 1,09$).

⁶⁵ Siffran 0,1266 utgör den sammanlagda indirekta KPI-effekten, se kapitel 2.

Tabell 8.11 Periodiserad redovisning av effekter som följer av att energiskatten på bensin höjs med en krona per liter. *Mdkr, fasta priser och volymer*

– hushåll,

Bruttoeffekt inkl. mervärdesskatt				4,49
Nettoeffekter, År	2008	2009	2019	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>4,49</i>	<i>3,93</i>	<i>3,93</i>	<i>3,93</i>
Kommunsektorn	-0,10	0,08	0,08	0,08
Summa intäkter	0,00	0,21	0,21	0,21
Summa kostnader	-0,10	-0,13	-0,13	-0,13
Ålderspensionssystemet	0,00	-0,45	-0,45	-0,45
Summa intäkter	0,00	0,05	0,05	0,05
Summa kostnader	0,00	-0,50	-0,50	-0,50
Staten	4,59	4,30	4,30	4,30
Fysiska personers inkomstskatt	0,00	-0,30	-0,30	-0,30
Energiskatt	3,70	3,90	3,90	3,90
Mervärdesskatt	0,90	0,90	0,90	0,90
Summa intäkter	4,59	4,50	4,50	4,50
Summa kostnader	0,00	-0,20	-0,20	-0,20

– företag,

Bruttoeffekt				1,30
Nettoeffekter, År	2008	2009	2010	Varaktigt
<i>Konsoliderad offentlig sektor</i>	<i>1,09</i>	<i>1,07</i>	<i>1,07</i>	<i>1,06</i>
Kommunsektorn	-0,05	-0,07	-0,08	-0,09
Summa intäkter (Fysiska personers inkomstskatt)	-0,19	-0,28	-0,33	-0,37
Summa kostnader (Lönekostnad)	0,14	0,21	0,25	0,28
Ålderspensionssystemet	0,01	0,01	0,02	0,02
Summa intäkter	-0,04	-0,05	-0,06	-0,07
Summa kostnader	0,04	0,07	0,08	0,09
Staten	1,12	1,13	1,13	1,13
Fysiska personers inkomstskatt	-0,04	-0,06	-0,07	-0,08
Juridiska personers inkomstskatt	-0,09	-0,05	-0,02	0,00
Sociala avgifter m.m.	-0,11	-0,17	-0,20	-0,23
Energiskatt	1,30	1,30	1,30	1,30
Summa intäkter	1,05	1,02	1,01	0,99
Transfereringar (förmåner)	0,04	0,05	0,06	0,06
Lönekostnad	0,04	0,06	0,07	0,08
Summa kostnader	0,07	0,11	0,13	0,14

Bilaga A Översikt över skattebaser och skattesatser för inkomståret 2008[⊗]

Mdkr och procent

	Skattebas	Skattesats
År	2008	2008
Direkta skatter		
Fysiska personers inkomstskatt		
Kommunal inkomstskatt (vägd genomsnittlig skatt)	1 610	31,55
Statlig inkomstskatt skikt 1	119	20,00
Statlig inkomstskatt skikt 2	96	25,00
Allmän pensionsavgift	1 229	7,00
Inkomst av kapital		30,00
Överskott av kapital	163	
Underskott av kapital	73	
Avkastningsskatt pensionskapital	94	15,00
Avkastningsskatt kapitalförsäkringar	10	27,00
Fastighetsskatt bostadshus		
Småhus	1952	0,75 ¹
Hyreshus	927	0,40 ¹
Inkomst av näringsverksamhet		
Aktiebolag och ekonomiska föreningar	444	28,00
Indirekta skatter		
Socialavgifter		
Arbetsgivaravgifter inklusive allmän löneavgift	1 255	32,42
Egenavgifter inklusive allmän löneavgift	41	30,71
Särskild löneskatt		
Pensionskostnader	99	24,26
Vissa förvärvsinkomster	7	24,26
Mervärdesskatter		
25-procentområdet	937	25
12-procentområdet	164	12
6-procentområdet	73	6
0-procentområdet	7	0

[⊗] Skattebaserna och skattesatsen för vägd kommunal inkomstskatt är prognoser för 2008.

¹ Från och med 2008 avskaffas den statliga fastighetsskatten och ersätts med en kommunal fastighetsavgift. Den kommunala fastighetsavgiften sätts till 6 000 kronor per småhus, dock högst 0,75 procent av taxeringsvärdet, och 1 200 kronor för lägenheter i flerbostadshus, dock högst 0,4 procent av taxeringsvärdet.

